

**РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА ЗА ЕНЕРГЕТИКУ
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ**

***ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ
ЗА 2011. ГОДИНУ***

Требиње, мај 2012. године

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР	7
УВОД.....	9
<u>А. АКТИВНОСТИ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ НА РЕГУЛАЦИЈИ ЕНЕРГЕТСКОГ СЕКТОРА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ</u>	<u>10</u>
<u>1. ПРАВНИ ОСНОВ ЗА РЕГУЛАЦИЈУ ЕНЕРГЕТСКОГ СЕКТОРА И НАДЛЕЖНОСТИ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ</u>	<u>10</u>
<u>2. КЉУЧНЕ АКТИВНОСТИ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ.....</u>	<u>13</u>
2.1. СЈЕДНИЦЕ, САСТАНЦИ И ЈАВНЕ РАСПРАВЕ	13
2.2. РЕГУЛИСАЊЕ СЕКТОРА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ	14
2.2.1. Доношење и одобравање правила и прописа	14
2.2.3. Надгледање пословних активности корисника дозвола	17
2.2.4. Издавање сертификата за производно постројење.....	19
2.2.5. Регулација цијена	19
2.2.6. Отварање тржишта електричне енергије	20
2.2.7. Заштита купаца електричне енергије	21
2.3. РЕГУЛИСАЊЕ СЕКТОРА ПРИРОДНОГ ГАСА	26
2.3.1. ДОНОШЕЊЕ И ОДОБРАВАЊЕ ПРАВИЛА И ПРОПИСА	26
2.3.2. Издавање дозвола	26
2.3.3. Надгледање пословних активности корисника дозвола	27
2.3.4. Регулација цијена и отварање тржишта природног гаса	27
2.3.5. Заштита купаца природног гаса	29
2.4. РЕГУЛИСАЊЕ СЕКТОРА НАФТЕ И ДЕРИВАТА НАФТЕ.....	29
2.4.1. Доношење и одобравање правила и прописа	29
2.4.2. Издавање дозвола	30
2.4.3. Надгледање пословних активности корисника дозвола	30
2.4.4. Регулација цијена и отварање тржишта нафте и деривата нафте	31
2.4.5. Заштита купаца	31
2.5. САРАДЊА	31

2.5.1. Енергетска заједница	31
2.5.2. ЕРРА – Регионално удружење енергетских регулаторних тијела	32
2.5.3. Сарадња са Министарством индустрије, енергетике и рударства Републике Српске	32
2.5.4. Сарадња са другим регулаторним комисијама	33
2.5.5. Сарадња са осталим институцијама	33
2.5.6. Учешће у раду скупова, конференција и семинара	34

3. ЗАПОСЛЕНИ, ОРГАНИЗАЦИЈА И ЈАВНОСТ РАДА.....34

3.1. ЗАПОСЛЕНИ, ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА И СИСТЕМАТИЗАЦИЈА РАДНИХ МЈЕСТА РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ	34
3.2. ЈАВНОСТ РАДА РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ	36

4. ФИНАНСИРАЊЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ.....36

4.1. ФИНАНСИРАЊЕ	36
4.2. РЕВИЗОРСКИ ИЗВЈЕШТАЈ	38

5. ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ.....42

Б. РЕГУЛАТОРНИ ИЗВЈЕШТАЈ О ТРЖИШТУ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ, ПРИРОДНОГ ГАСА И НАФТЕ И ДЕРИВАТА НАФТЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ.....44

1. СЕКТОР ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ.....44

1.1. ПРОИЗВОДЊА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ	44
1.1.1. Производња електричне енергије – инсталирани капацитети, биланс и остварење	44
1.1.2. Обновљиви извори енергије.....	48
1.1.3. Производња електричне енергије – заштита животне средине	53
1.2. ПРЕНОС ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ	57
1.3. ДИСТРИБУЦИЈА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ.....	58
1.3.1. Оператори дистрибутивног система у Републици Српској.....	58
1.3.2. Методологија за утврђивање тарифних ставова за кориснике дистрибутивних система у Републици Српској	61
1.3.3. Изједначавање дистрибутивне мрежне тарифе.....	62

1.3.4.	Преузимање и потрошња електричне енергије у дистрибутивној мрежи	62
1.3.5.	Губици електричне енергије у дистрибутивној мрежи	64
1.4.	СНАБДИЈЕВАЊЕ ТАРИФНИХ КУПАЦА ЕЛЕКТРИЧНОМ ЕНЕРГИЈОМ	68
1.4.1.	Потрошња електричне енергије	68
1.4.2.	Сигурност снабдијевања - производња и потрошња електричне енергије	70
1.4.3.	Приход дистрибуције и снабдијевања тарифних купаца	70
1.5.	КВАЛИТЕТ СНАБДИЈЕВАЊА ЕЛЕКТРИЧНОМ ЕНЕРГИЈОМ	71
1.5.3.	Комерцијални квалитет услуге дистрибуције и снабдијевања	77
2.	<u>СЕКТОР ПРИРОДНОГ ГАСА</u>	81
2.1.	УПРАВЉАЊЕ ТРАНСПОРТНИМ СИСТЕМОМ ПРИРОДНОГ ГАСА	81
2.2.	ТРАНСПОРТ ПРИРОДНОГ ГАСА	83
2.3.	ДИСТРИБУЦИЈА И УПРАВЉАЊЕ СИСТЕМОМ ЗА ДИСТРИБУЦИЈУ ПРИРОДНОГ ГАСА	83
2.4.	СНАБДИЈЕВАЊЕ ПРИРОДНИМ ГАСОМ	85
2.5.	КВАЛИТЕТ ПРУЖЕНИХ УСЛУГА ЗА ДЈЕЛАТНОСТИ ИЗ СЕКТОРА ПРИРОДНОГ ГАСА	85
2.6.	МЕТОДОЛОГИЈА И ПОСТУПАК УТВРЂИВАЊА ТАРИФНИХ СТАВОВА У СЕКТОРУ ПРИРОДНОГ ГАСА	87
3.	<u>СЕКТОР НАФТЕ И ДЕРИВАТА НАФТЕ</u>	89
3.1.	ПРОИЗВОДЊА ДЕРИВАТА НАФТЕ	89
3.2.	ПРОИЗВОДЊА ДЕРИВАТА НАФТЕ - ЗАШТИТА ОКОЛИНЕ	92
4.	<u>ИНФОРМАЦИЈЕ О ЦИЈЕНАМА И ТРЖИШТУ У 2011. ГОДИНИ</u>	94
4.1.	ОТВОРЕНОСТ ТРЖИШТА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ	94
4.2.	ВЕЛЕПРОДАЈНО ТРЖИШТЕ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ	94
4.2.1.	Произвођачи	94
4.2.2.	Трговци	96
4.2.3.	Цијене електричне енергије на велепродајном тржишу	96
4.3.	МАЛОПРОДАЈНО ТРЖИШТЕ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ	97
4.3.1.	Снабдјевачи	97
4.3.2.	Купци	97
4.4.	ПРОСЈЕЧНА ЦИЈЕНА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ	98
4.4.1.	Цијена коришћења дистрибутивне мреже према методологији Еуростата	98

4.4.2.	Кретање просјечних цијена електричне енергије за крајње купце у Републици Српској	99
4.4.3.	Просјечне цијене електричне енергије за крајње купце у Босни и Херцеговини	100
4.5.	УПОРЕДНИ ПОДАЦИ О ЦИЈЕНАМА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ И ОКРУЖЕЊУ ЗА СТАНДАРДНОГ КУПЦА.....	102
4.5.1.	Нови приступ обради података и презентацији цијена електричне енергије	102
4.5.2.	Цијене електричне енергије у РС и окружењу - стара методологија обраде података	107
4.6.	ТРЖИШТЕ ПРИРОДНОГ ГАСА	109
4.7.	ОТВОРЕНОСТ ТРЖИШТА ПРИРОДНОГ ГАСА.....	110
4.8.	ВЕЛЕПРОДАЈНО ТРЖИШТЕ ПРИРОДНОГ ГАСА.....	111
4.9.	МАЛОПРОДАЈНО ТРЖИШТЕ ПРИРОДНОГ ГАСА	112
4.9.1.	Просјечне цијене гаса за крајње купце - домаћинства	113
4.9.2.	Поређење цијена природног гаса	113
4.10.	ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА И ПРИРОДНИ ГАС - УПОРЕДНИ ПРИКАЗ ЦИЈЕНА	116
5.	<u>ЗАШТИТА КУПАЦА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ И ПРИРОДНОГ ГАСА.....</u>	117
5.1.	ЗАШТИТА СОЦИЈАЛНО УГРОЖЕНИХ КУПАЦА	117
5.2.	ОБАВЕЗА ЈАВНЕ УСЛУГЕ	118
5.3.	ПРИУШТИВОСТ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ КУПЦИМА ИЗ КАТЕГОРИЈЕ "ДОМАЋИНСТВА"	119

**ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ
РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ ЗА ЕНЕРГЕТИКУ
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
ЗА 2011. ГОДИНУ**

ПРЕДГОВОР

Извјештај о раду Регулаторне комисије за енергетику Републике Српске, који је пред вама, садржи детаљну презентацију пословања Регулаторне комисије у 2011. години и основне показатеље тржишта електричне енергије, природног гаса и нафте и деривата нафте у Републици Српској.

Рад Регулаторне комисије у 2011. години, који се одвијао у складу са планом пословних активности и одобреним буџетом, усмјераван је основном мисијом Регулаторне комисије која подразумијева успостављање и унапређење регулаторног оквира потребног за функционисање енергетског сектора у Републици Српској на начин који ће, у тржишним условима, обезбиједити сигурност снабдијевања купаца енергијом и одрживи развој кроз заштиту животне средине, енергетску ефикасност и коришћење обновљивих извора енергије. Дјеловање у оквирима надлежности и обавеза прописаних законом, поштовање унапријед донесених и објављених правила и процедура, јавност и отвореност рада који укључују обавезно консултовање јавности код доношења одлука, основни су принципи рада Регулаторне комисије.

Поред уобичајених активности које Регулаторна комисија обавља у електроенергетском сектору, значајно је напоменути доношење иновираног акта о квалификованом купцу којим је направљен регулаторни оквир за суштински искорак ка отварању тржишта електричне енергије. Отварање тржишта у прелазном периоду подразумијева право купаца, изузев купаца из категорије домаћинства, да слободно изаберу снабдјевача који ће их снабдијевати електричном енергијом или, ако не успију да изаберу снабдјевача, да имају могућност да се снабдијевају од додијељеног ("јавног/резервног") снабдјевача по цијенама које су контролисане и упоредиве у односу на цијене на тржишту. Обавезу отварања тржишта електричне енергије и природног гаса, укључујући и временски распоред појединих фаза отварања, Босна и Херцеговина и Република Српска су преузеле потписивањем Уговора о успостављању Енергетске заједнице.

Доношењем прописа о кориштењу обновљивих извора енергије успостављен је систем подстицања производње електричне енергије из обновљивих извора енергије, чиме је створен један од важних предуслова за инвестициона улагања у обновљиве изворе енергије у Републици Српској.

Сектор природног гаса у Републици Српској, иако је недовољно развијен с обзиром на капацитете гасне инфраструктуре и број купаца и, додатно, оптерећен проблемом неријешеног функционисања гасног сектора на нивоу Босне и Херцеговине, биљежи благи развој у 2011. години, како у погледу нове инфраструктуре тако и у погледу регулисања сектора. Недовољна оспособљеност, односно незадовољавајући напредак у побољшању оспособљености појединих предузећа из сектора природног гаса да одговоре условима издатих дозвола и даље остаје озбиљна препрека бржем развоју овог сектора.

У оквиру надлежности која се односи на заштиту купаца, Регулаторна комисија је своје активности у 2011. години усмјерила на спречавање или ограничавање монополског и нетранспарентног понашања дистрибутивних предузећа и на рјешавање спорова по појединачним захтјевима купаца електричне енергије.

Имајући у виду значај вишегодишњег прикупљања и обраде података о показатељима квалитета снабдијевања електричном енергијом за дефинисање стандарда квалитета снабдијевања и заштиту купаца, у случају кад се ти стандарди не испуњавају, Регулаторна комисија је овој активности поклонила дужну пажњу.

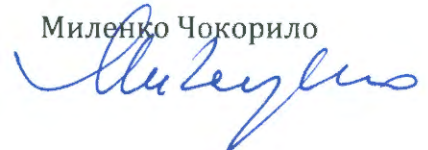
Сарадња Регулаторне комисије са Министарством индустрије, енергетике и рударства Републике Српске у 2011. години била је усмјерена на отварање тржишта електричне енергије, обновљиве изворе енергије и припрему имплементације одредби директива ЕУ о тржишту електричне енергије и гаса у законодавство Републике Српске. Од активности које се одвијају у сарадњи са другим релевантним субјектима треба напоменути стално учешће Регулаторне комисије у имплементацији Уговора о успостављању Енергетске заједнице.

У Извјештају независног ревизора са ревидованим финансијским извјештајима, који је саставни дио овог извјештаја, дати су основни показатељи финансијског пословања Регулаторне комисије у 2011. години.

Други дио овог извјештаја насловљен као Регулаторни извјештај, који садржи основне показатеље тржишта електричне енергије, природног гаса и нафте и деривата нафте у Републици Српској, припремљен је тако да је прилагођен форми извјештавања која се примјењује у земљама Европске уније и земљама потписницама Уговора о успостављању Енергетске заједнице, и као такав примјенљив је за упоредне анализе.

Сматрамо да презентовањем информација на начин како је то учињено у овом извјештају, Регулаторна комисија обезбјеђује извјештавање о свом раду у складу са чланом 26. Закона о енергетици Републике Српске.

Миленко Чокорило

УВОД

Извјештај о раду Регулаторне комисије за енергетику Републике Српске (у даљем тексту: Регулаторна комисија) за 2011. годину представља интегрисан текст, који обједињује два поглавља, у ком су дате информације о активностима Регулаторне комисије у протеклој години као и стање у енергетском сектору у Републици Српској.

Дјелокруг рада и надлежности Регулаторне комисије су прописане Законом о енергетици, Законом о електричној енергији, Законом о гасу и Законом о нафти и дериватима нафте.

Одредбом члана 26. Закона о енергетици, прописана је обавеза Регулаторној комисији, као независном тијелу, да најмање једном годишње, поднесе Извјештај о свом раду Народној скупштини Републике Српске на усвајање.

Први дио извјештаја је подијељен на цјелине, у којима су представљене најзначајније активности Регулаторне комисије, а које се односе на:

- показатеље о одржаним редовним сједницама, интерним састанцима и јавним расправама као и броју и врсти донесених аката,
- активности у сектору електричне енергије,
- активности у сектору природног гаса,
- активности у сектору нафте и деривата нафте,
- сарадњу у раду са другим регулаторним комисијама, министарствима у Републици Српској/Босни и Херцеговини, те учешће у раду скупова који су од значаја за рад Регулаторне комисије,
- запослене у Регулаторној комисији и
- финансирање и финансијске показатеље пословања.

У другом дијелу извјештаја, у форми прилагођеној форми извјештавања за земље Европске уније и земље потписнице Уговора о оснивању Енергетске заједнице, дат је регулаторни извјештај о функционисању енергетског сектора и тржишта електричне енергије, природног гаса и нафте и деривата нафте у Републици Српској.

А. АКТИВНОСТИ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ НА РЕГУЛАЦИЈИ ЕНЕРГЕТСКОГ СЕКТОРА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

1. Правни основ за регулацију енергетског сектора и надлежности Регулаторне комисије

Правни основ за регулацију енергетског сектора, на основу којих Регулаторна комисија спроводи своје активности, чине:

- закони:
 - Закон о енергетици (Службени гласник Републике Српске, број 49/09),
 - Закон о електричној енергији (Службени гласник Републике Српске, број 8/08, 34/09, 92/09 и 1/11),
 - Закон о гасу (Службени гласник Републике Српске, број 86/07) и
 - Закон о нафти и дериватима нафте (Службени гласник Републике Српске, број 36/09) и
- подзаконска акта:
 - Статут Регулаторне комисије за енергетику Републике Српске - пречишћени текст (Службени гласник Републике Српске, број 6/10),
 - Етички кодекс за чланове и запослене у Регулаторној комисији за електричну енергију Републике Српске (Службени гласник Републике Српске, број 49/04),
 - Пословник о раду Регулаторне комисије за енергетику Републике Српске (Службени гласник Републике Српске, број 59/10),
 - Одлука о регулаторној накнади за 2011. годину (Службени гласник Републике Српске, број 15/11),
 - Одлука о висини једнократних регулаторних накнада (Службени гласник Републике Српске, број 16/09),
 - Општи услови за испоруку и снабдијевање електричном енергијом (Службени гласник Републике Српске, број 85/08 и 79/10),
 - Правилник о издавању дозвола (Службени гласник Републике Српске, број 39/10),
 - Правилник о тарифној методологији и тарифном поступку (Службени гласник Републике Српске, број 61/05),
 - Одлука о тарифном систему за продају електричне енергије у Републици Српској (Службени гласник Републике Српске, број 28/06, 40/06, 59/07 и 114/07),
 - Правилник о методологији за утврђивање накнаде за прикључење на дистрибутивну мрежу (Службени гласник Републике Српске, број 123/08),
 - Правилник о тарифној методологији у систему транспорта, дистрибуције, складиштења и снабдијевања природним гасом (Службени гласник Републике Српске, број 9/09),
 - Одлука о садржају и форми образаца у тарифном поступку (Службени гласник Републике Српске, број 65/05),
 - Одлука о одређивању образаца захтјева за одобрење цијена и тарифа и образаца за техничке и финансијске податке (Службени гласник Републике Српске, број 65/05 и 59/07),
 - Правилник о стицању статуса квалификованог купца (Службени гласник Републике Српске, број 88/06 и 29/10),

- Правилник о квалификованом купцу (Службени гласник Републике Српске, број 131/11),
- Правилник о јавним расправама и рјешавању спорова и жалби (Службени гласник Републике Српске, број 70/10),
- Правилник о повјерљивим информацијама (Службени гласник Републике Српске, број 10/07),
- Правилник о извјештавању (Службени гласник Републике Српске, број 70/10),
- Одлука о јединственом регулаторном контном плану (Службени гласник Републике Српске, број 39/10),
- Уредба о производњи и потрошњи енергије из обновљивих извора и когенерације (Службени гласник Републике Српске, број 28/11),
- Правилник о издавању сертификата за производно постројење које производи електричну енергију користећи обновљиве изворе енергије или у ефикасној когенерацији (Службени гласник Републике Српске број 25/11),
- Упутство за прорачун уштеде примарне енергије когенеративног постројења (Службени гласник Републике Српске, број 25/11),
- Правилник о подстицању производње електричне енергије из обновљивих извора и у ефикасној когенерацији (Службени гласник Републике Српске, број 128/11),
- Одлука о висини гарантованих откупних цијена и премија за електричну енергију произведену из обновљивих извора или у ефикасној когенерацији (Службени гласник Републике Српске, број 128/11),
- Одлука о висини накнаде за подстицање производње електричне енергије из обновљивих извора или у ефикасној когенерацији (Службени гласник Републике Српске, број 128/11) и
- Правилник о раду, унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста Регулаторне комисије за енергетику Републике Српске, број И-46-670-102/11 од 30.11.2011. године.

Основне надлежности Регулаторне комисије у сектору електричне енергије су прописане одредбама Закона о електричној енергији, а односе се на следеће:

- а) надзор и регулисање односа између произвођача, дистрибутера, снабдјевача, трговаца и купаца електричне енергије,
- б) прописивање методологије и критеријума за утврђивање тарифа за коришћење дистрибутивне мреже и тарифа за снабдијевање неквалификованих купаца електричном енергијом и методологије за утврђивање накнаде за прикључење на дистрибутивну мрежу,
- в) доношење тарифног система за продају електричне енергије и коришћење дистрибутивне мреже,
- г) утврђивање тарифних ставова за кориснике дистрибутивних система и тарифних ставова за неквалификоване купце,
- д) утврђивање цијена електричне енергије на прагу електране,
- ђ) издавање и одузимање дозвола за обављање дјелатности: производње, дистрибуције, снабдијевања тарифних купаца електричном енергијом и трговине и снабдијевања електричном енергијом на територији БиХ, те дозвола за изградњу електроенергетских објеката,
- е) доношење општих услова за испоруку и снабдијевање електричном енергијом,
- ж) заштиту купаца електричне енергије и

- з) заштиту произвођача електричне енергије и квалификованих купаца и других корисника дистрибутивне мреже којима је неосновано одбијен приступ мрежи или су незадовољни условима приступа.

У сектору природног гаса, надлежност Регулаторне комисије за енергетику Републике Српске прописана је Законом о гасу и обухвата сљедеће:

- а) утврђивање методологије за обрачунавање трошкова производње, транспорта, дистрибуције, складиштења и снабдијевања природним гасом,
- б) утврђивање методологије за обрачунавање трошкова прикључења на мрежу,
- в) доношење тарифног система за обрачунавање цијене за коришћење система за производњу, транспорт, дистрибуцију и складиштење природног гаса, као и тарифног система за обрачун цијена природног гаса за снабдијевање тарифних купаца,
- г) утврђивање критеријума и прописивање услова за добијање, измјену и одузимање дозвола за обављање дјелатности, те рјешавање у поступку за добијање, измјене и одузимање дозвола за обављање дјелатности у сектору природног гаса,
- д) рјешавање по жалби на рјешење оператора транспортног и дистрибутивног система у поступцима давања одобрења за коришћење мреже и одобрења за прикључење на мрежу,
- ђ) утврђивање минималне годишње потрошње природног гаса којом се стиче статус квалификованог купца и утврђивање статуса, те вођење регистра квалификованих купаца природног гаса,
- е) давање сагласности на правила рада транспортне мреже природног гаса у Републици Српској, правила рада дистрибутивне мреже природног гаса и на опште услове за снабдијевање природним гасом и
- ж) давање сагласности енергетским субјектима на цијене услуга и цијене снабдијевања природним гасом.

У сектору нафте и деривата нафте, Регулаторна комисија, на основу одредби Закона о нафти и дериватима нафте, надлежна је да:

- а) утврђује методологије за обрачун трошкова транспорта нафте нафтоводима и транспорта деривата нафте продуктоводима,
- б) доноси тарифни систем за обрачун цијене за коришћење нафтовода, односно продуктовода,
- в) одобрава цијене за коришћење нафтовода, односно продуктовода,
- г) утврђује критеријуме и прописује услове за добијање, измјену, допуну и одузимање дозволе за обављање дјелатности, рјешава у поступку за добијање, измјену, допуну и одузимање дозволе за обављање дјелатности у области нафте и деривата нафте и води регистар издатих дозвола и привремено или трајно одузетих дозвола за обављање дјелатности у области нафте и деривата нафте,
- д) рјешава у другом степену по жалби,
- ђ) врши надзор над обављањем дјелатности за које издаје дозволе у области нафте и деривата нафте у складу са законом и начелима утврђеним законом, укључујући праћење примјене тарифних система и методологија за приступ и коришћење нафтовода, односно продуктовода и
- е) обавља и друге послове у складу са законом.

2. Кључне активности Регулаторне комисије

2.1. Сједнице, састанци и јавне расправе

У току 2011. године Регулаторна комисија је одржала 17 редовних сједница и 26 интерних састанака. На редовним сједницама разматрана су и донесена акта из регулаторне надлежности у складу са Законом о енергетици, Законом о електричној енергији, Законом о гасу и Законом о нафти и дериватима нафте, а на интерним састанцима су разматрана питања и усвајани акти организационо - административне природе. У табели 1 су дати подаци о структури и броју усвојених аката на редовним сједницама и интерним састанцима.

Редовне сједнице - 17		Интерни састанци - 26	
Врста документа са редовне сједнице	Број	Врста документа са интерног састанка	Број
Усвојене одлуке	8	Усвојене одлуке	76
Усвојена рјешења	51	Усвојена рјешења	11
Усвојени закључци	63	Усвојени закључци	21
Усвојени општи акти из регулаторне надлежности	6	Усвојени правилници	1
Обавјештења за јавност	25	Упутства	1
Записници	17	Записници	26

Табела 1 - Структура и број донесених докумената

Регулаторна комисија, уважавајући начело јавности свог рада, је одржала више јавних расправа у складу са Правилником о јавним расправама и рјешавању спорова и жалби. У току 2011. године, Регулаторна комисија је одржала 17 јавних расправа и то:

- у поступцима доношења општих нормативних аката и
- у поступцима издавања дозвола за:
 - о обављање електроенергетских дјелатности и
 - о обављање дјелатности из сектора природног гаса.

У табели 2 приказан је број јавних расправа по врсти:

Врста јавне расправе	Правила и прописи	Издавање дозволе	Тарифе и тржиште	Рјешавање спорова	Укупан број одржаних расправа
Опште јавне расправе	6	11	-	-	17
Техничке расправе	-	-	-	-	-
Формалне расправе	-	-	-	-	-
УКУПНО	6	11	-	-	17

Табела 2 - Структура и број јавних расправа

2.2. Регулисање сектора електричне енергије

2.2.1. Доношење и одобравање правила и прописа

Регулаторна комисија је, у оквиру своје надлежности, током 2011. године донијела више нормативних аката у сектору електричне енергије.

Такође, Регулаторна комисија у складу са својим надлежностима, прописаним законом, даје сагласност на више докумената из сектора електричне енергије.

2.2.1.1. *Правилник о издавању сертификата за производно постројење које производи електричну енергију користећи обновљиве изворе енергије или у ефикасној когенерацији*

Закон о енергетици детаљније прописује начин регулације и коришћења обновљивих извора енергије и ефикасне когенерације. Одредбама члана 29. овог закона дефинисана је надлежност Регулаторне комисије да издаје сертификате за производна постројења која производе електричну енергију користећи обновљиве изворе енергије на економски примјеран начин уз заштиту животне средине или у ефикасној когенерацији. У том погледу, Регулаторна комисија је на 20. редовној сједници, одржаној 26. јануара 2011. године, донијела Правилник о издавању сертификата за производно постројење које производи електричну енергију користећи обновљиве изворе енергије или у ефикасној когенерацији, док је утврђивање Нацрта овог правилника, као и његово јавно разматрање обављено у другој половини 2010. године, што је изван овог извјештајног периода.

Правилником о издавању сертификата за производно постројење које производи електричну енергију користећи обновљиве изворе енергије или у ефикасној когенерацији прописан је садржај сертификата, процедуре и критеријуми под којима произвођач електричне енергије у производном постројењу које користи обновљиве изворе енергије на економски примјеран начин уз заштиту животне средине или у ефикасном когенерацијском постројењу може добити сертификат за производно постројење.

Прибављањем сертификата за производно постројење, произвођач испуњава један од кључних критеријума за остварење права на подстицај производње електричне енергије из обновљивих извора енергије и у ефикасној когенерацији или издавање сертификата (гаранције) о поријеклу електричне енергије.

2.2.1.2. *Правилник о подстицању производње електричне енергије из обновљивих извора и у ефикасној когенерацији*

Законом о енергетици прописана је улога Регулаторне комисије у промовисању обновљивих извора енергије, те да, поред осталог, Регулаторна комисија уз сагласност Владе Републике Српске посебним правилником утврђује систем подстицања производње енергије коришћењем обновљивих извора енергије и когенерације, као и начин обезбјеђења и коришћења подстицајних средстава.

Регулаторна комисија је, на 22. редовној сједници, утврдила нацрте сљедећих аката о подстицању:

- Правилник о подстицању производње електричне енергије из обновљивих извора и у ефикасној когенерацији,
- Одлуку о висини гарантованих откупних цијена и премија за електричну енергију произведену из обновљивих извора или у ефикасној когенерацији и
- Одлуку о висини накнаде за подстицање производње електричне енергије из обновљивих извора и у ефикасној когенерацији.

У поступку јавног разматарања ових аката одржано је пет општих расправа на којима су учествовали представници МХ "Електропривреда Републике Српске" Матично предузеће а.д. Требиње, електродистрибутивних предузећа у Републици Српској, невладиног сектора, потенцијални инвеститори, као и друга заинтересована лица, која су изложила своје коментаре и сугестије на нацрт ових аката.

Регулаторна комисија је на 33. редовној сједници, одржаној 25.10.2011. година усвојила наведене акте, а Влада Републике Српске дала је сагласност на акте о подстицању 06.12.2011. године. Примјена ових аката, а тиме и почетак оперативног спровођења система подстицања отпочела је од 01.01.2012. године.

Правилник о подстицању производње електричне енергије из обновљивих извора и у ефикасној когенерацији се примјењује у поступку рјешавања захтјева произвођача за утврђивање права на подстицај производње електричне енергије из обновљивих извора и у ефикасној когенерацији, утврђивања гарантованих откупних цијена и премија и обрачуна накнаде за обновљиве изворе. Накнаду за обновљиве изворе, у складу са Законом о енергетици, плаћа сваки крајњи купац електричне енергије у Републици Српској.

Овим Правилником се прописују врсте подстицаја производње електричне енергије коришћењем обновљивих извора енергије и у ефикасној когенерацији, критеријуми, услови и поступци за остварење права на подстицај, оперативно спровођење система подстицаја, методологија за утврђивање гарантоване откупне цијене електричне енергије, референтне цијене и премије и начин утврђивања износа и коришћења средстава потребних за функционисање система подстицања производње електричне енергије из обновљивих извора и у ефикасној когенерацији и начин обрачуна накнаде за обезбјеђење тих средстава.

2.2.1.3. *Правилник о квалификованом купцу*

На основу члана 48. Закона о електричној енергији, Регулаторна комисија је надлежна да прописује критеријуме за стицање статуса квалификованог купца. Регулаторна комисија је у септембру 2006. године донијела Правилник о стицању статуса квалификованог купца који је прописао услове, критеријуме и поступак за стицање статуса квалификованог купца. Овим Правилником се такође уређују права и обавезе квалификованог купца и снабдјевача квалификованих купаца, као и динамика отварања тржишта. Циљ доношења овог Правилника је постепено отварање тржишта електричне енергије у Републици Српској и Босни и Херцеговини. У марту 2010. године Регулаторна комисија је, у циљу усаглашавања са измјенама и допунама Закона о електричној енергији, као и потребе за измјеном појединих одредби овог Правилника у циљу скраћења рокова за промјену снабдјевача, донијела Правилник о измјенама и допунама правилника о стицању статуса квалификованог купца.

Правилник о стицању статуса квалификованог купца из 2006. године прописивао је, поред осталог, да сви купци у Републици Српској осим купца из категорије домаћинства имају могућност да се снабдијевају као квалификовани купци почев од 01.01.2008. године, те да поред тога ови купци у прелазном периоду отварања тржишта до 01.01.2012. године имају могућност да се, уколико тако одаберу, снабдијевају као неквалификовани (тарифни) купци. Правилник је, такође, прописивао да ће Регулаторна комисија прије истека прелазног периода прописати права крајњег купца на универзалну услугу, укључујући и право на резервног снабдјевача, као и услове под којима купац може остварити то право. У складу са овим Регулаторна комисија је у току 2011. приступила анализи и измјенама постојећег правилника, али се због обимности измјена одлучила за доношење новог правилника којим се прописују права и обавезе квалификованог купца након 01.01.2012. године.

Регулаторна комисија је, по окончању процедуре за доношења аката, на 36. редовној сједници донијела нови Правилник о квалификованом купцу којим се прописује временски распоред отварања тржишта, начин снабдијевања квалификованих купаца на тржишту електричне енергије у Републици Српској, улога јавног (резервног) снабдјевача, права и обавезе квалификованог купца електричне енергије, права и обавезе снабдјевача квалификованих купаца и јавног (резервног) снабдјевача, поступак промјене снабдјевача и начин одређивања цијена за квалификоване купце који се снабдијевају у систему обавезе јавне услуге, укључујући и универзалну услугу.

2.2.2. Издавање дозвола

Једна од кључних активности Регулаторне комисије је и издавање дозвола за обављање енергетских дјелатности за које је надлежна, издавање дозвола за изградњу електроенергетских објеката инсталисане снаге изнад 1 MW, као и надзор над поштовањем услова издатих дозвола. Од укупно 48 дозвола за обављање електроенергетских дјелатности, које су на снази закључно са 31.12.2011. године, у сектору електричне енергије је на снази 35 дозвола. У току 2011. године издато је девет нових дозвола, а двије дозволе за обављање дјелатности трговине и снабдијевања електричном енергијом на територији Босне и Херцеговине су одузете. Врста дозволе, услови дозволе, рјешење о издавању дозволе, као и рок важења, објављени су у Збирном регистру издатих дозвола на интернет страници www.geers.ba.

У табели 3 је дат преглед вођених поступака у току 2011. године по корисницима дозвола/подносиоцима захтјева, врстама дозвола, као и датуми издавања и рокови важења.

Корисник дозволе/ Подносилац захтјева	Врсте дозволе	Статус и период важења	Напомена
МХ "Електропривреда РС" Матично предузеће а.д. Требиње	Дозвола за обављање дјелатности трговине и снабдијевања електричном енергијом на територији БиХ	Дозвола издата, 28.12.2011. на период од пет година	Издата нова дозвола (продужење)
ЗП "РиТЕ УГЉЕВИК" А.Д. Угљевик	Дозвола за обављање дјелатности производње електричне енергије	Дозволе издате, 28.12.2011. на период од шест година	Издате нове дозволе (продужење)
МХ ЕРС - Требиње ЗП РиТЕ Гацко А.Д. Гацко			
"БОБАР ТАУБИНГЕР ЕЛЕКТРИК" д.о.о Брод на Дрини, Фоча	Дозвола за производњу електричне енергије у МХЕ "Бистрица Б- 5а"	Дозвола издата, 01.04.2011. на период од двје године	Поступак започео у 2010. години
МХ "ЕРС" ЗП "Електро Добој" АД Добој	Дозвола за обављање дјелатности снабдијевања	Дозволе издате, 28.12.2011. на период од три	Издате нове дозволе (продужење)
МХ ЕРС ЗЕДП "Електро- Бијељина" а.д. Бијељина			

Корисник дозволе/ Подносилац захтјева	Врсте дозволе	Статус и период важења	Напомена
МХ ЕРС - Матично предузеће А.Д. Требиње ЗП "Електрокрајина" А.Д. Бањалука	тарифних купаца електричном енергијом	године	
МХ ЕРС ЗП "Електродистрибуција" а.д. Пале			
МХ ЕРС Требиње ЗП "Електро-Херцеговина" а.д. Требиње			
"IDIM TRADE" д.о.о. Бијељина	Дозвола за обављање дјелатности трговине и снабдијевања електричном енергијом на територији БиХ	Дозвола одузета, 31.08.2011. године	Дозвола одузета због непоштовања услова дозволе
"ЛТС" д.о.о. Бања Лука	Дозвола за обављање дјелатности трговине и снабдијевања електричном енергијом на територији БиХ	Дозвола одузета, 03.11.2011. године	Дозвола одузета због непоштовања услова дозволе
"TECHNOR ENERGY AS" д.о.о. Бања Лука	Дозвола за изградњу "ХЕ Цијевна 1", на ријеци Босни	Поступци привремено прекинути 10.02.2011. године	До прибављања потребне документације
	Дозвола за изградњу "ХЕ Цијевна 2", на ријеци Босни		
	Дозвола за изградњу "ХЕ Цијевна 4", на ријеци Босни		

Табела 3 - Преглед поступака у сектору електричне енергије у 2011. години

Неопходно је навести да су поступци у вези са дозволама, обрасци захтјева и потребна документација (докази) прописани Правилником о издавању дозвола. До евентуалног продужења поступка издавања дозвола најчешће долази због подношења некомплетне документације од стране подносиоца захтјева.

2.2.3. Надгледање пословних активности корисника дозвола

Надгледање пословних активности корисника дозвола обухвата надзорне провјере и анализирање података и информација достављених кроз поступак редовног или ванредног извјештавања. Надзорне провјере се обављају у просторијама корисника дозволе, те се уз присуство њиховог овлашћеног особља приступа објектима, опреми и документацији предузећа. Послије извршене надзорне провјере израђује се извјештај са

надзорне провјере, који Регулаторна комисија разматра на редовној сједници те по потреби доноси рјешење о предузимању мјера за отклањање неправилности у погледу поштовања услова издатих дозвола.

2.2.3.1. Надзорне провјере

У складу са одредбама закона, Правилника о издавању дозвола, те условима издатих дозвола, Регулаторна комисија је, у току 2011. године, наставила обављање надзорних провјера код корисника дозвола за обављање енергетских дјелатности и дозвола за изградњу електроенергетских објеката. План обављања надзорних провјера донесен је на основу утврђеног оперативног плана Регулаторне комисије.

Провјере су рађене у циљу праћења усаглашености рада корисника дозвола са условима издатих дозвола, те утврђивања нивоа проведених мјера од стране корисника дозволе по рјешењима са претходних надзорних провјера и припремљености појединих предузећа за процес отварања тржишта. Извјештај са надзорне провјере садржи утврђено стање у погледу поштовања услова дозволе и утврђене неправилности коришћења дозволе. Извјештаје са надзорних провјера, чији саставни дио су и приједлози корективних мјера за отклањање неправилности, Регулаторна комисија је достављала на коментарисање корисницима дозволе. Након анализе достављених извјештаја са надзорних провјера и поднесених коментара, Регулаторна комисија је рјешењем прописивала мјере за отклањање утврђених недостатака које садрже и рок отклањања недостатака као и обавезу извјештавања о извршености утврђених мјера из рјешења. У 2011. години извршене су провјере код следећих корисника дозвола:

- МХ ЕРС ЗП "Хидроелектране на Дрини" а.д. Вишеград, редовна надзорна провјера дозволе за обављање дјелатности производње електричне енергије;
- "Елинг МХЕ" д.о.о Теслић, редовна надзорна провјера дозволе за обављање дјелатности производње електричне енергије;
- ЕРС д.о.о. мале хидроелектране Бања Лука, редовна надзорна провјера дозволе за обављање дјелатности производње електричне енергије;
- МХ ЕРС ЗП "Електрoкpaјина" а.д. Бања Лука, редовна надзорна провјера, дозволе за обављање дјелатности:
 - дистрибуције електричне енергије и
 - снабдијевања тарифних купаца електричном енергијом и
- МХ ЕРС "Електро-Херцеговина" а.д. Требиње редовна надзорна провјера, дозволе за обављање дјелатности:
 - дистрибуције електричне енергије и
 - снабдијевања тарифних купаца електричном енергијом.

Регулаторна комисија је 01.04.2011. године донијела рјешење о предузимању мјера након обављене надзорне провјере у предузећу МХ ЕРС ЗП "Хидроелектране на Врбасу" А.Д. Мркоњић Град, а која је обављена крајем 2010. године.

2.2.3.2. Извјештавање

Надгледање пословних активности корисника дозвола се, осим кроз спровођење надзорних провјера, врши и кроз процес редовног извјештавања. Условима дозвола свим корисницима дозвола је прописана обавеза да у периоду важења дозволе редовно извјештавају Регулаторну комисију у складу са Правилником о извјештавању. Ово извјештавање у глобалу обухвата достављање финансијских, техничких, организационих и других података како је наведено у Правилнику.

Током надзорних провјера у електроенергетским предузећима које су обављене у току 2011. године, нарочито у дистрибутивним предузећима, скренута је пажња и инсистирано је да се процес извјештавања побољша и употпуни. Ефикасно прибављање и коришћење

поузданих података су нарочито значајни приликом тарифних поступака, те су у рјешењима са надзорних провјера изрицане мјере кад је у питању извјештавање. Може се констатовати да је напредак у извјештавању и у 2011. години евидентан, иако је потребно још доста радити на његовом употпуњавању.

2.2.4. Издавање сертификата за производно постројење

Како је почетком 2011. године донесен и ступио на снагу Правилник о издавању сертификата за производно постројење које производи електричну енергију користећи обновљиве изворе енергије или у ефикасној когенерацији, Регулаторној комисији су поднесени и први захтјеви за издавање сертификата за производно постројење које користи обновљиве изворе енергије. У току године поднесена су укупно три захтјева за издавање сертификата за производна постројења и то за:

- Малу хидроелектрану "Дивич" која користи енергетски потенцијал водотока ријеке Врбање у општини Котор Варош,
- Малу хидроелектрану "Бистрица Б-5а" која користи енергетски потенцијал водотока ријеке Бистрице у општини Калиновик и
- Малу хидроелектрану "Штрпци" у општини Рудо.

Процедура издавања сертификата за производно постројење је јасно и прецизно прописана Правилником о издавању сертификата за производно постројење које производи електричну енергију користећи обновљиве изворе енергије или у ефикасној когенерацији и захтијевају достављање документације (доказа) и испуњење неопходних критеријума за издавање сертификата. У 2011. години није било издатих сертификата за производно постројење.

2.2.5. Регулација цијена

2.2.5.1. Тарифни поступци

У току 2011. године није било захтјева за промјену цијена и тарифа у електроенергетском сектору. У примјени су тарифни ставови утврђени у тарифном поступку вођеном крајем 2009. године и који су на снази од 01.01.2010. године.

2.2.5.2. Накнада за подстицање производње електричне енергије из обновљивих извора и у ефикасној когенерацији

Одлуком о висини накнаде за подстицање производње електричне енергије из обновљивих извора и у ефикасној когенерацији, утврђена је накнада којом се обезбјеђују средства за исплату премија произвођачима електричне енергије који остварују право на обавезан откуп по гарантованој откупној цијени и право на премију, те средства потребна за функционисање Оператора система подстицаја. Одлука је ступила на снагу у децембру 2011. године, а почела да се примјењује од 01.01.2012. године. Накнада се обрачунава сваком крајњем купцу у Републици Српској у износу који је једнак производу преузете активне електричне енергије и јединичне накнаде која је за 2012. годину утврђена у висини од 0,0018 KM/kWh, без пореза на додатну вриједност.

2.2.5.3. Гарантоване откупне цијене и премије за електричну енергију произведену из обновљивих извора или у ефикасној когенерацији

Одлука о висини гарантованих откупних цијена и премија за електричну енергију произведену из обновљивих извора или у ефикасној когенерацији је ступила на снагу у децембру 2011. године, а почела да се примјењује од 01.01.2012. године. Овом одлуком утврђене су следеће гарантоване откупне цијене и премије:

Тип електране према врсти извора енергије	Продаја у обавезном откупу по гарантованим откупним цијенама			Продаја на тржишту и потрошња за властите потребе	
	Гарант. откупна цијена KM/kWh	Референтна цијена KM/kWh	Премија (у гарантованој цијени) KM/kWh	Референтна цијена KM/kWh	Премија KM/kWh
Хидроелектране					
• до укључиво 1 MW	0,1468	0,0541	0,0927	0,0843	0,0625
• преко 1MW до укључиво 5 MW	0,1264	0,0541	0,0723	0,0843	0,0421
• преко 5 MW до укључиво 10 MW	0,1186	0,0541	0,0645	0,0843	0,0343
Вјетроелектране (гарантована откупна цијена за постројења до укључиво 10 MW, а премија без ограничења)	0,1652	0,0541	0,1111	0,0843	0,0809
Соларне електране са фотонапонским ћелијама					
• до укључиво 50 kW	0,5357	0,0541	0,4816	0,0843	0,4514
• преко 50 kW до укључиво 1 MW	0,4521	0,0541	0,3980	0,0843	0,3678
• преко 1 MW	0,4013	0,0541	0,3472	0,0843	0,3170
Електране на чврсту биомасу снаге:					
• до укључиво 1 MW	0,1988	0,0541	0,1447	0,0843	0,1145
• преко 1MW до укључиво 10 MW	0,1730	0,0541	0,1189	0,0843	0,0887
Електране на пољопривредни биогаз до укључиво 1MW	0,2254	0,0541	0,1713	0,0843	0,1411
Конвенционални извори енергије у ефикасном когенеративном постројењу (гарантована откупна цијена за постројења до укључиво 10 MW, а премија за продају на тржишту и потрошњу за властите потребе за постројења до укључиво 30 MW)					
• Нова когенеративна постројења на газ	0,1505	0,0541	0,0964	0,0843	0,0662
• Стара когенеративна постројења на газ	0,1351	0,0541	0,0810	0,0843	0,0508
• Нова когенеративна постројења на лигнит	0,0882	0,0541	0,0341	0,0843	0,0039
• Стара когенеративна постројења на лигнит	0,0541	0,0541	0	0	0

2.2.6. Отварање тржишта електричне енергије

Дјелатности које се обављају у сектору електричне енергије могу се подијелити на монополске (мрежне дјелатности - управљање преносном и дистрибутивном мрежом електричне енергије) и дјелатности које се могу обављати у тржишним условима (производња, трговина и снабдијевање купаца електричном енергијом). Монополске дјелатности су предмет потпуне регулације од стране надлежног тијела, док "тржишне" дјелатности захтијевају процес либерализације услова за њихово обављање, односно увођење таквих тржишних механизма у којима ће се моћи остварити њихов тржишни карактер.

Одредбом члана 1. Закона о електричној енергији прописан је циљ закона у смислу да он "тежи да промовише постепену либерализацију националног тржишта електричне енергије слиједећи принципе недискриминације и равноправности лица и својине". Регулаторна комисија, утврђивањем цијена за коришћење дистрибутивне мреже и прописивањем услова отварања тржишта, доприноси остваривању овог циља.

Један од основних циљева процеса отварања тржишта је успостављање права купцима на избор снабдјевача електричном енергијом и обратно, омогућавање једнаких, транспарентних и непристрасних услова снабдјевачима да врше дјелатност снабдијевања купаца електричном енергијом. Без обзира на то што су доношењем Правилника о стицању статуса квалификованог купца у септембру 2006. године створене основне претпоставке за излазак квалификованих купаца (сви купци осим купаца из категорије домаћинстава који то право стичу 01.01.2015. године) на тржиште, до сада ниједан купац у Републици Српској није искористио то право.

Правилником о стицању статуса квалификованог купца прописано је да у току прелазног периода, који траје до 01.01.2012. године, сви квалификовани купци имају право на избор начина снабдијевања (као квалификовани или као тарифни) и право на резервног снабдјевача.

Правилником о квалификованом купцу који је Регулаторна комисија донијела у децембру 2011. године утврђен је начин снабдијевања квалификованих купаца до потпуног отварања тржишта 01.01.2015. године као и начин снабдијевања квалификованих купаца након потпуног отварања тржишта. Ступањем на снагу овога правилника, престао важити Правилник о стицању статуса квалификованог купца из 2006. године,

Наиме, у складу са одредбама овог Правилника продужен је рок до кога квалификовани купци имају могућност да се снабдијевају као тарифни купци до 01.07.2012. године. Након истека овог рока, квалификовани купци који, на тржишту, не изаберу снабдјевача квалификованих купаца могу куповати електричну енергију од јавног (резервног) снабдјевача у систему обавезе јавне услуге, укључујући и универзалну услугу до 01.01.2015. године, по цијенама јавног (резервног) снабдијевања.

Након 01.01.2015. године, сви квалификовани купци осим малих купаца и домаћинстава куповаће електричну енергију искључиво на отвореном тржишту и закључивати уговор о снабдијевању са снабдјевачем квалификованих купаца кога изаберу. Истовремено, домаћинства или мали купци који не изаберу снабдјевача квалификованих купаца имаће право да купују електричну енергију од јавног (резервног) снабдјевача, тј. да се снабдијевају електричном енергијом стандардног квалитета по економски оправданим, лако и јасно упоредивим и транспарентним цијенама (универзална услуга).

На овај начин се од 01.07.2012. године укидају регулисане цијене за снабдијевање тарифних купаца за све купце у Републици Српској осим за домаћинства и мале купце. Цијену јавног (резервног) снабдијевања за ове купце, у складу са методологијом коју је прописала Регулаторна комисија, утврђује јавни (резервни) снабдјевач уз сагласност Регулаторне комисије. Јавни (резервни) снабдјевачи до 01.01.2015. године су корисници дозвола за обављање дјелатности снабдијевања тарифних купаца у Републици Српској које издаје Регулаторна комисија.

2.2.7. Заштита купаца електричне енергије

2.2.7.1. Регулаторни оквир заштите купаца

Одредбама Закона о електричној енергији дефинисане су надлежности Регулаторне комисије у вези са заштитом купаца. Овим одредбама је прописано да је Регулаторна комисија надлежна за:

- регулисање квалитета услуге и тарифа, имајући у виду интересе купаца и потребе предузећа за испоруку електричне енергије,
- обезбјеђење транспарентног и недискриминаторског понашања на тржишту електричне енергије,
- доношење мјера за спречавање злоупотребе монополског положаја корисника дозвола издатих од стране Регулаторне комисије,
- учешће у рјешавању спорова и постизању споразума између купаца и дистрибутера и снабдјевача електричном енергијом и
- обезбјеђење и других индиректних циљева заштите купаца приликом прописивања услова дозвола за обављање одређене електроенергетске дјелатности.

Питање заштите купаца електричне енергије је обрађено у Директиви 2003/54/ЕЗ. У Анексу А ове Директиве наведене су мјере за заштиту купаца које обухватају: право на уговор који садржи, између осталог, унапријед дефинисане услове снабдијевања, квалитет понуђене услуге, обавезу правовременог информисања купца, право на надокнаду и обештећење, рјешавање спорова и друга питања, обавезу благовременог обавјештавања о условима и начину промјене цијене, обавезу информисања о цијенама и тарифама под стандардним условима, право на избор начина плаћања и информацију о праву на универзалну услугу за купце електричне енергије.

Регулаторна комисија је кроз одредбе Општих услова за испоруку и снабдијевање електричном енергијом обезбиједила посебан облик заштите крајњих купаца електричне енергије, а посебно угрожених купаца, у погледу мјера помоћи да се избегне искључење и мјера заштите крајњих купаца у удаљеним подручјима. Овим одредбама су прописани услови под којима се купац може искључити са мреже, процедура искључења, а посебно је прописана забрана искључења у дане државних празника, дане викенда или дане када не ради услужни центар корисника дозволе. Такође, забрањено је искључење крајњих купаца који користе електро - медицинску опрему за одржавање здравља. У случају екстремно хладног времена, обустава испоруке се може примијенити само као крајња мјера.

У циљу обезбјеђења равноправности и недискриминације крајњих купаца у погледу услова за прикључење објеката на дистрибутивну мрежу, Регулаторна комисија је донијела Правилник о методологији за утврђивање накнаде за прикључење на дистрибутивну мрежу, те одобрила типове прикључка и накнаде за прикључење на дистрибутивну мрежу.

Тарифним ставовима за кориснике дистрибутивних система и тарифним ставовима за неквалификоване купце електричне енергије у складу са одредбама Правилника о тарифној методологији и тарифном поступку, које Регулаторна комисија утврђује, обезбијеђено је да цијене електричне енергије буду утврђене на основу унапријед дефинисане методологије, засноване на објективним критеријумима, објављене прије примјене и примијењене без дискриминације.

2.2.7.2. Рјешавање спорова

На основу одредби члана 28. Закона о електричној енергији, Регулаторна комисија је надлежна да по захтјеву странке рјешава спорове на тржишту електричне енергије у вези са:

- правом на напајање електричном енергијом,
- правом приступа на дистрибутивну мрежу,
- обавезом испоруке електричне енергије,
- тарифама по којима се енергија испоручује,
- застојима у напајању електричном енергијом,
- одбијањем испоруке електричне енергије и

- квалитетом напајања електричном енергијом.

У току 2011. године, Регулаторној комисији су поднесена 273 захтјева крајњих купаца за рјешавање спорова међу учесницима на тржишту електричне енергије.

Број поднесених захтјева, с обзиром на разлоге подношења, је сљедећи:

- 4 захтјева у вези са правом на напајање електричном енергијом,
- 7 захтјева у вези са правом приступа на дистрибутивну мрежу,
- 117 захтјева у вези са тарифама по којима се енергија испоручује,
- 27 захтјева у вези са одбијањем испоруке електричне енергије,
- 7 захтјева у вези са квалитетом напајања електричном енергијом и
- 111 захтјева из других разлога (отпис дуга, застарјелост, пренос дуга, мјерење).

На слици 1 дат је приказ захтјева према разлогу подношења. Евидентно је да је најчешћи разлог подношења захтјева за рјешавање спора у вези са тарифама по којима се енергија испоручује.

Слика 1 - Захтјеви за рјешавање спорова према разлогу подношења

Од укупно поднесених 273 захтјева за рјешавање спора у 2011. години, на дан 31.12.2011. године стање ријешености предмета је било сљедеће:

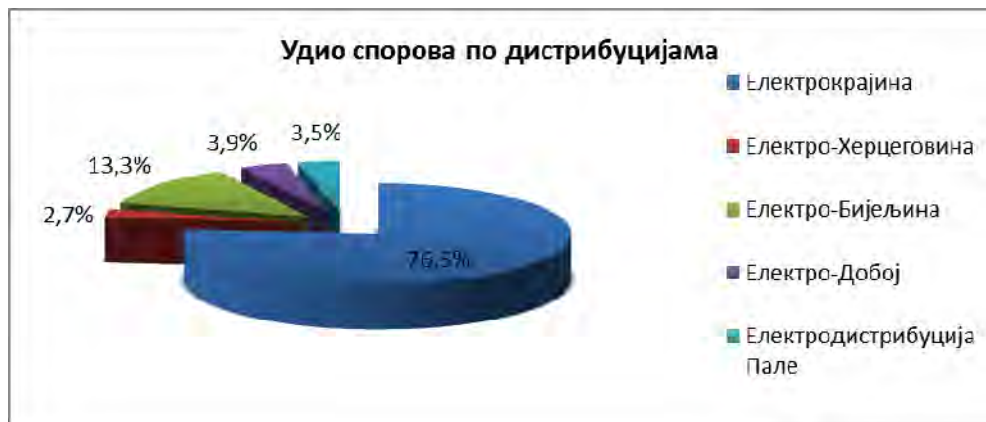
- 252 захтјева су ријешена (коначним рјешењима или одговором крајњим купцима), а
- 21 захтјев је био у поступку рјешавања.

У вријеме израде овога извјештаја, сви захтјеви за рјешавање спорова поднесени у 2011. години су ријешени.

Број захтјева за рјешавање спорова поднесених од стране крајњих купаца са дистрибутивних подручја појединих електроенергетских предузећа у 2011. години је сљедећи:

- 195 захтјева је поднесено од стране крајњих купаца са подручја МХ ЕРС ЗП "Електрокрајина" а.д. Бања Лука,
- 7 захтјева је поднесено од стране крајњих купаца са подручја МХ ЕРС ЗП "Електро - Херцеговина" а.д. Требиње,
- 34 захтјева је поднесено од стране крајњих купаца са подручја МХ ЕРС ЗЕДП "Електро - Бијељина" а.д. Бијељина,
- 10 захтјева је поднесено од стране крајњих купаца са подручја МХ "ЕРС" ЗП "Електро - Добој" АД Добој,
- 9 захтјева је поднесено од стране крајњих купаца са подручја МХ ЕРС ЗП "Електродистрибуција" а.д. Пале.

На слици 2 приказан је процентуални удио спорова по електроенергетским предузећима, корисницима дозволе за обављање дјелатности дистрибуције и снабдијевања електричном енергијом у Републици Српској.

Слика 2 – Процентуални удио спорова по дистрибутивним предузећима у РС

2.2.7.3. Рјешавање жалби

На основу одредби члана 72. Закона о електричној енергији, Регулаторна комисија је надлежна да одлучује о жалби на рјешење дистрибутера о издавању електроенергетске сагласности за прикључење и понуђени уговор о прикључењу.

У току 2011. године, није било поднесених жалби крајњих купаца којим би се оспоравала издата рјешења о електроенергетској сагласности и услови понуђених уговора о прикључењу.

2.2.7.4. Управни спорови

Против коначних рјешења Регулаторне комисије донесених у поступку рјешавања спора, поднесене су двије тужбе ради оцјене законитости ових рјешења пред Окружним судом у Требињу, као надлежним судом за ову област. Одлучујући о поднесеним тужбама у управном спору, суд је донио правоснажне пресуде којима су тужбени захтјеви крајњих купаца одбијени као неосновани, односно потврђене су одлуке Регулаторне комисије.

2.2.7.5. Карактеристике појединих врста учесталих спорова

Спорови у вези са испоруком електричне енергије дијеловима дистрибутивне мреже која је у приватном власништву субјеката који немају дозволу за обављање дјелатности дистрибуције електричне енергије

На основу информација и документације прикупљене у поступцима по захтјевима за рјешавање спора крајњих купаца електричне енергије вођеним код Регулаторне комисије, карактеристични су захтјеви крајњих купаца који се односе на снабдијевање објеката крајњих купаца преко трансформаторских станица, односно дијела дистрибутивне мреже, која је у власништву других крајњих купаца, односно субјеката који немају дозволу за обављање дјелатности дистрибуције електричне енергије. По основу права власништва над дијелом дистрибутивне мреже, власници условљавају испоруку електричне енергије плаћањем одређених накнада, мимо цијене која је прописана за тарифне купце. Дакле, овим се крајњи купци стављају у неравноправан положај, те се доводи у питање право приступа електродистрибутивној мрежи, што је у супротности са одредбама члана 38, 39, 41. и 65. Закона о електричној енергији.

Дакле, на основу наведених законских одредби неспорно је да је дистрибутер, као корисник дозволе за обављање дјелатности дистрибуције електричне енергије, дужан да обезбиди приступ мрежи и сигурност снабдијевања електричном енергијом свим крајњим купцима унутар подручја за које је дозвола издата. Број ових трафостаница које су у власништву субјеката који немају дозволу за обављање дјелатности дистрибуције електричне енергије је значајан, а према прикупљеним информацијама у 2011. години, само на подручју које покрива МХ ЕРС ЗП "Електрокрајина" а.д. Бања Лука, ових трафостаница је 677, преко којих се снабдијева 13.141 крајњи купац. Услед оваквог стања, дистрибутерима који имају дозволу за обављање дјелатности дистрибуције електричне енергије је отежано остварење права приступа и сигурности снабдијевања крајњих купаца. У смислу Закона о систему јавних служби (Службени гласник Републике Српске, број 68/07), дјелатности из области енергетике су дјелатности од општег интереса, па имајући ово у виду као и извршење обавеза дистрибутера-снабдјевача прописаних законом, неопходно је ову проблематику системски ријешити у смислу регулисања кориштења и управљања дистрибутивном мрежом субјеката који немају дозволу за обављање дјелатности дистрибуције електричне енергије или пак рјешавања питања власништва над дијеловима дистрибутивне мреже, како би се заштитио општи интерес.

Спорови у вези са уговором о репрограму дуга за утрошену електричну енергију

Подношено је више захтјева крајњих купаца из разлога што корисник дозволе једнострано мијења уговор о репрограму дуга, у дијелу који се односи на корекцију износа камата који је утврђен у потписаном уговору о репрограмирању дуга. Овакви спорови су углавном спорови грађанско-правне природе, проистекли из закључених уговора о репрограму дуга, за чије рјешавање је надлежан суд.

Спорови у вези са обрачуном камата када камата прелази износ главног дуга

Спорови у вези са примјеном одредбе члана 46. Закона о висини стопе затезне камате (Службени гласник Републике Српске број 19/01, 52/06 и 103/08), при чему корисник дозволе не врши корекцију камата, када износ камата прелази износ главног дуга. По овом питању су усвајани захтјеви крајњих купаца у поступцима рјешавања спорова код Регулаторне комисије, па је на основу донесених рјешења, дистрибутер-снабдјевач вршио корекције обрачуна у корист крајњих купаца.

Спорови у вези са редом урачунавања уплата дуга

Одредбама члана 312. и 313. Закона о облигационим односима (Службени гласник СФРЈ, број: 29/78, 39/85 и 57/89) и (Службени гласник Републике Српске, број: 17/93, 3/96 и 39/03) прописан је "ред урачунавања обавеза" и "урачунавање камата и трошкова". Одредбом члана 312. став 1. Закона о облигационим односима прописано је да, када између истих лица постоји више истородних обавеза, па оно што дужник испуни није довољно да би се могле намирити све обавезе, онда се, ако о томе не постоји споразум повјериоца и дужника, урачунавање врши оним редом који одреди дужник најкасније приликом испуњења. Према томе, корисник дозволе мора поштовати налог дужника о уплати, ако је њиме одређено који дуг се плаћа, јер се такав налог за уплату према наведеној одредби мора уважавати, а не одредбе о реду урачунавања које су у Закону прописане и које важе само у случају када таквог налога дужника нема. Ово је значајно из разлога што се може довести у питање наплативост потраживања у поступку пред судом уколико дужник истакне приговор застарјелости.

Спорови у вези закључења уговора о снабдијевању са крајњим купцем („пријава/одјава“) у случају промјене власништва

У пракси се појавио већи број спорова у вези са примјеном одредби члана 53. став 2-7 Општих услова за испоруку и снабдијевање електричном енергијом када је у питању промјена власништва, при чему корисник дозволе супротно овим одредбама дуг претходника пренесе на новог власника, што је такође у супротности са одредбом члана 15. Закона о облигационим односима (Службени гласник СФРЈ, број: 29/78, 39/85 и 57/89) и (Службени гласник Републике Српске, број: 17/93, 3/96 и 39/03) и одредбом члана 48. став 2. Закона о заштити потрошача у Републици Српској (Службени гласник Републике Српске, број 6/12). Ово може имати негативне посљедице на наплативост потраживања, јер често се у пракси дешава да протекне већи временски период од неоснованог задужења новог власника до одлучивања о захтјеву за одговарајућом корекцијом, па се директно доводи у питање извјесност наплате према претходном власнику, с обзиром да крајњи купци најчешће не пропуштају прилику да истакну приговор застарјелости. У оквиру постојеће регулативе, једини начин да се отклоне негативне посљедице оваквих појава за корисника дозволе је континуирано праћење свих промјена код крајњих купаца у вези са испоруком електричне енергије и ажурирање наплате потраживања по основу испоручене електричне енергије.

Спорови у вези са примјеном погрешне обрачунске константе мјерног слога приликом обрачуна утрошене електричне енергије

Посебну пажњу корисници дозвола морају посветити елиминисању узрока за спорове, који се односе на корекцију обрачуна утрошене електричне енергије услед погрешне примјене обрачунске константе мјерног слога, приликом обрачуна утрошене електричне енергије. У оваквим случајевима, обрачунска константа мјерног слога је записнички правилно утврђена. Међутим, приликом обрачуна примјењивала се погрешна вриједност константе мјерног слога, углавном мања од утврђене. Уколико се приликом обрачуна примјењивала мања вриједност константе мјерног слога од записнички утврђене дужи низ година, корисник дозволе неће у цјелости моћи извршити корекцију обрачуна за укупно испоручену електричну енергију, будући да је прописан рок за корекцију обрачуна у таквим случајевима у трајању од двије године. За отклањање узрока оваквих спорова, потребно је континуирано провјеравати да ли се записнички утврђене константе користе приликом обрачуна утрошене електричне енергије.

2.3. Регулисање сектора природног гаса

2.3.1. Доношење и одобравање правила и прописа

Предузеће "БИЈЕЉИНА - ГАС" д.о.о. Бијељина је 07.12.2011. године доставило Регулаторној комисији "Опште услове снабдијевања природним гасом" на давање сагласности. Регулаторна комисија је на редовној сједници одржаној 22.12.2011. године разматрала достављени документ и констатовала да садржајно има све потребне елементе неопходне за давање сагласности, те је донијела одлуку о давању сагласности на поменути документ на 37. редовној сједници.

2.3.2. Издавање дозвола

Сходно Закону о енергетици и Закону о гасу Републике Српске и подзаконским актима Регулаторне комисије у циљу наставка спровођења надлежности у вези са регулисањем сектора природног гаса, у 2011. години покренут је поступак издавања дозволе за обављање дјелатности трговине и снабдијевања природним гасом предузећу "Бијељина гас" д.о.о. Бијељина. Закључно са крајем 2011. године, у сектору природног гаса, укупно је 10 важећих дозвола за обављање дјелатности.

2.3.3. Надгледање пословних активности корисника дозвола

2.3.3.1. Надзорне провјере

Надзорне провјере у сектору природног гаса се обављају у циљу праћења усаглашености рада лиценцираних предузећа са условима издатих дозвола. Извјештај са надзорне провјере садржи утврђено стање у погледу поштовања услова дозволе, као и евентуално утврђене неправилности коришћења дозволе. Израђене извјештаје са надзорних провјера Регулаторна комисија доставља на коментарисање корисницима дозволе. Након анализе достављених извјештаја са надзорних провјера и поднесених коментара, Регулаторна комисија по потреби доноси рјешење о предузимању мјера за отклањање неправилности у погледу поштовања услова издатих дозвола.

У 2011. години је извршена надзорна провјера у предузећима:

- „Сарајево-гас“ а.д. Источно Сарајево за обављање сљедећих дјелатности:
 - транспорта природног гаса,
 - дистрибуције и управљања системом за дистрибуцију природног гаса,
 - снабдијевања тарифних купаца природним гасом и,
 - трговине и снабдијевања природним гасом.
- „Гас промет“ а.д. Источно Сарајево-Пале за обављање сљедећих дјелатности:
 - управљања системом за транспорт природног гаса,
 - транспорта природног гаса,
 - трговине и снабдијевања природним гасом.

Рјешења о предузимању мјера за оба предузећа су донијета на 25. редовној сједници Регулаторне комисије.

2.3.3.2. Извјештавање

Правилником о извјештавању прописани су начини, обрасци и рокови за достављање извјештаја које су корисници дозвола из сектора природног гаса дужни достављати Регулаторној комисији.

Корисници дозвола из сектора природног гаса дужни су да извјештаје достављају на прописаним обрасцима и они обухватају финансијске, техничке и организационе податке, податке о квалитету пружених услуга итд. Анализа достављених извјештаја је један од елемената на основу којих се поред услова издатих дозвола дефинише програм надзорних провјера појединачно за сваку од дјелатности корисника дозвола.

Након усвајања Правилника о извјештавању код већине корисника дозвола у сектору природног гаса у 2011. години је, у погледу извјештавања, дошло до напретка иако је потребно и даље радити на његовом употпуњавању.

2.3.4. Регулација цијена и отварање тржишта природног гаса

2.3.4.1. Тарифни поступци

У току 2011. године Регулаторна комисија је два пута дала сагласност на промјену тарифних ставова за снабдијевање тарифних купаца предузећа "Сарајево-гас" а.д. Источно Сарајево. Разлог за промјену тарифних ставова у оба случаја је било повећање набавне цијене природног гаса.

Први захтјев за одобрење тарифних ставова за снабдијевање тарифних купаца природним гасом је поднесен 15.04.2011. године, а због повећања набавне цијене природног гаса са 0,68 KM/Sm³ на 0,75 KM/Sm³. Регулаторна комисија је, рјешењем од 26.04.2011. године, дала сагласност на тарифне ставове за снабдијевање тарифних купаца

које је предузеће "Сарајево-гас" а.д. Источно Сарајево доставило у свом захтјеву. У складу са овим рјешењем, тарифни став за потрошњу природног гаса за тарифне купце предузећа "Сарајево-гас", а.д. Источно Сарајево је промијењен са 0,79604 КМ/м³ на 0,86604 КМ/м³ и примјењивао се од 01.05.2011. године. Накнада за мјерно мјесто остала је непромијењена и износи 3,00 КМ/мјерном мјесту.

Други захтјев за одобрење тарифних ставова за снабдијевање тарифних купаца природним гасом је поднесен 27.10.2011. године. Разлог за подношење захтјева била је промјена набавне цијене природног гаса са 0,75 КМ/См³ на 0,85 КМ/См³. Регулаторна комисија је, рјешењем од 03.11.2011. године, дала сагласност на тарифне ставове за снабдијевање тарифних купаца које је предузеће "Сарајево-гас" а.д. Источно Сарајево доставило у свом захтјеву. У складу са овим рјешењем тарифни став за потрошњу природног гаса "Сарајево-гас", а.д. Источно Сарајево је промијењен са 0,86604 КМ/м³ на 0,96604 КМ/м³ и примјењује се од 03.11.2011. године. Накнада за мјерно мјесто остала је непромијењена и износи 3,00 КМ/мјерном мјесту.

У новембру 2011. године предузеће А.Д. "Зворник-стан" Зворник доставило је захтјев за одобрење тарифних ставова за кориснике дистрибутивног система и захтјев за одобрење тарифних ставова за снабдијевање неквалификованих (тарифних) купаца. Након тога, захтјеви су више пута допуњавани, одржана је формална расправа и Регулаторна комисија је дала сагласност на захтијеване тарифне ставове у априлу 2012. године.

2.3.4.2. *Тржиште природног гаса*

Дјелатности транспорта и дистрибуције природног гаса, те складиштење природног гаса су, као монополске дјелатности, предмет потпуне регулације, док су производња, трговина и снабдијевање купаца природним гасом дјелатности које се могу обављати у тржишним условима, те захтијевају процес либерализације услова њиховог обављања, односно увођење таквих тржишних механизма у којима ће се моћи остварити њихов тржишни карактер.

У циљу што бољег организовања, регулације и функционисања сектора природног гаса, те обезбјеђења сигурности снабдијевања и развоја система природног гаса, Закон о гасу прописује да Регулаторна комисија утврђује методологије за обрачунавање трошкова производње, транспорта, дистрибуције, складиштења и снабдијевања природним гасом и методологију за обрачунавање трошкова прикључка на мрежу, те у циљу спречавања злоупотребе монополског положаја даје сагласност енергетским субјектима на цијене снабдијевања тарифних купаца природним гасом и цијене приступа и коришћења транспортног и дистрибутивног система или складишта.

Након доношења Закона о гасу у Републици Српској, Регулаторна комисија је, у складу са својим надлежностима, започела са спровођењем активности које се односе на тржиште природног гаса. Према Закону о гасу, сви купци осим купаца из категорије домаћинства су квалификовани купци, па је у складу с тим Регулаторна комисија донијела тарифну методологију у 2008. години, по којој сагласност на тарифне ставове за снабдијевање даје само за тарифне купце (домаћинства). Међутим, без обзира на могућност дијела купаца да се снабдијевају као квалификовани, чињеница да је "БХ-Гас" д.о.о. Сарајево једини добављач природног гаса на подручју Босне и Херцеговине (истовремено и транспортер природног гаса у Федерацији Босне и Херцеговине, гдје не постоји одговарајући регулаторни оквир нити транспарентан приступ утврђивања цијене транспорта и набавке природног гаса) представља озбиљну препреку за отварање тржишта.

У току 2011. године, осим повећања цијене гаса за крајње купце због повећања набавне цијене гаса, није било других значајних промјена на тржишту природног гаса у Републици Српској.

2.3.5. Заштита купаца природног гаса

2.3.5.1. Регулаторни оквир заштите купаца природног гаса

Надлежности Регулаторне комисије у вези са заштитом купаца су дефинисане одредбама Закона о гасу. Овим одредбама је прописано да је Регулаторна комисија надлежна за:

- регулисање квалитета услуге и тарифа, имајући у виду интересе купаца и потребе предузећа за испоруку природног гаса,
- усмјеравање развоја тржишта природног гаса на принципу недискриминације, конкуренције, јавности и чувања пословне тајне учесника на тржишту природног гаса и
- рјешавање у другом степену по жалби (приговору) на рјешење оператора транспортног или дистрибутивног система у поступку давања одобрења за приступ и коришћење транспортне или дистрибутивне мреже или складишта, као и у поступку давања одобрења за прикључење на транспортну или дистрибутивну мрежу.

Питање заштите купаца природног гаса је регулисано и Директивом 2003/55/ЕЗ. У Анексу А ове Директиве наведене су мјере за заштиту купаца које обухватају: право на уговор који садржи, између осталог, унапријед дефинисане услове снабдијевања, квалитет понуђене услуге, обавезу правовременог информисања купца, право на надокнаду и обештећење, рјешавање спорова и друга питања, обавезу благовременог обавјештавања о условима и начину промјене цијене, обавезу информисања о цијенама и тарифама под стандардним условима, право на избор начина плаћања.

Регулаторна комисија је, усвајањем Правилника о дозволама и Правилника о тарифној методологији у систему транспорта, дистрибуције, складиштења и снабдијевања природним гасом, те давањем сагласности на Опште услове за снабдијевање природним гасом, створила почетне услове за праћење и омогућавање заштите крајњих купаца природног гаса у оквиру својих надлежности које проистичу из Закона о гасу.

2.3.5.2. Рјешавање спорова и жалби

На основу одредбе члана 4. тачка д) Закона о гасу, Регулаторна комисија је надлежна да рјешава у другом степену по жалби на рјешење оператора транспортног или дистрибутивног система у поступку одобрења за приступ и коришћење транспортне или дистрибутивне мреже или складишта и у поступку одобрења за прикључење на транспортну или дистрибутивну мрежу. У току 2011. године није било поднијетих жалби на рјешења оператора система.

2.4. Регулисање сектора нафте и деривата нафте

2.4.1. Доношење и одобравање правила и прописа

У циљу спровођења регулаторних надлежности у сектору нафте и деривата нафте, сходно Закону о енергетици и Закону о нафти и дериватима нафте у Републици Српској, Регулаторна комисија је донијела нови Правилник о издавању дозвола у 2010. години, који се такође односи и на дјелатности које се обављају у сектору нафте и деривата нафте.

Правилником о издавању дозвола су обухваћена проширења на сектор нафте и деривата нафте, прописан је поступак за издавање, продужење, измјену и допуну, пренос, поништење и одузимање дозвола, као и услови дозвола за обављање дјелатности у сектору нафте и деривата нафте.

2.4.2. Издавање дозвола

Сходно Закону о енергетици и Закону о нафти и дериватима нафте, енергетски субјекат је обавезан да има дозволу за обављање сљедећих енергетских дјелатности: производња деривата нафте, транспорт нафте нафтоводима, транспорт деривата нафте продуктоводима и складиштење нафте и деривата нафте. У 2011. години није било поднијетих захтјева за издавање дозвола. У сектору нафте и деривата нафте укупно су, до сада, издате три дозволе за обављање дјелатности. "Рафинерија нафте" а.д. Брод је корисник дозволе за обављање дјелатности производње деривата нафте и дозволе за обављање дјелатности складиштења нафте и деривата нафте, а "Рафинерија уља Модрича" а.д. Модрича је корисник дозволе за обављање дјелатности складиштења нафте и деривата нафте. Дозволе су издате 26.11.2010. године на период важења од пет година. Такође, поступци за издавање дозволе за обављање дјелатности производње деривата нафте и дозволе за обављање дјелатности складиштење нафте и деривата нафте, покренути 12.08.2010. године, по захтјеву предузећа "ОПТИМА група" д.о.о. Бања Лука, привремено су прекинути још 26.11.2010. године Закључком Регулаторне комисије, а на захтјев подносиоца ни у току 2011. године нису поново покретани.

2.4.3. Надгледање пословних активности корисника дозвола

Надгледање пословних активности корисника дозвола обухвата надзорне провјере које се обављају у сједишту корисника дозвола, а односе се на анализирање података и информација достављених кроз поступак редовног или ванредног извјештавања, те доношење мјера за отклањање неправилности у погледу поштовања услова издатих дозвола.

2.4.3.1. Надзорне провјере

Регулаторна комисија је, у току 2011. године, обавила надзорну провјеру предузећа "Рафинерија нафте" а.д. Брод, корисника дозвола за обављање дјелатности производње деривата нафте и дозволе за обављање дјелатности складиштења нафте и деривата нафте.

Провјера је рађена у циљу праћења усаглашености рада корисника дозволе са условима издатих дозвола, те утврђивања нивоа усаглашености пословних активности корисника дозволе са прописима.

Извјештај са надзорне провјере садржи утврђено стање у погледу поштовања услова дозволе и утврђене неправилности коришћења дозволе. Израђени извјештај са надзорне провјере, чији саставни дио су и приједлози корективних мјера за отклањање неправилности, Регулаторна комисија је доставила на коментарисање кориснику дозвола. Након анализе достављеног извјештаја са надзорне провјере и поднесених коментара, Регулаторна комисија је рјешењем прописала мјере за отклањање утврђених недостатака које садрже и рок отклањања недостатака као и обавезу извјештавања о извршености прописаних мјера.

Рјешење о предузимању мјера је донесено на 34. редовној сједници Регулаторне комисије одржаној 03.11.2011. године.

2.4.3.2. Извјештавање

Дозволама за обављање дјелатности у сектору нафте и деривата нафте прописани су рокови за достављање финансијских и техничких података Регулаторној комисији. У току 2011. године корисници дозвола су достављали извјештаје у прописаним роковима.

2.4.4. Регулација цијена и отварање тржишта нафте и деривата нафте

2.4.4.1. Тарифни поступци

С обзиром да у Републици Српској немамо правних субјеката који обављају дјелатност транспорта нафте нафтоводима и транспорта деривата нафте продуктоводима, није ни било активности везано за ове дјелатности у 2011. години.

2.4.4.2. Тржиште нафте и деривата нафте

У складу са Законом о нафти и дериватима нафте, цијене деривата нафте формирају се у складу са тржишним условима.

У циљу регулације и функционисања сектора нафте и деривата нафте, Закон о нафти и дериватима нафте прописује да Регулаторна комисија утврђује методологије за обрачунавање трошкова транспорта нафте нафтоводима и транспорта деривата нафте продуктоводима, доноси тарифни систем за обрачун цијене за коришћење нафтовода односно продуктовода и одобрава цијене за коришћење нафтовода, односно продуктовода.

Такође, Регулаторна комисија је надлежна да прати примјену тарифних система и методологија за приступ и коришћење нафтовода односно продуктовода.

Активности Регулаторне комисије у вези са обављањем дјелатности транспорта нафте нафтоводима и транспорта деривата нафте продуктоводима у 2011. години није било јер немамо правних субјеката који обављају те послове.

2.4.5. Заштита купаца

2.4.5.1. Регулаторни оквир заштите купаца

На основу одредбе члана 9. тачка д) Закона о нафти и дериватима нафте, прописано је да је Регулаторна комисија надлежна да рјешава жалбе у другом степену на приступ.

2.4.5.2. Рјешавање спорова и жалби

У току 2011. године није било поднесених жалби из сектора нафте и деривата нафте у смислу одредбе члана 9. тачка д) Закона о нафти и дериватима нафте.

2.5. Сарадња

2.5.1. Енергетска заједница

Босна и Херцеговина је потписница Уговора о успостављању Енергетске заједнице. Циљ овог Уговора је креирање стабилног регулаторног и тржишног оквира који може привући инвестиције у секторе електричне енергије и природног гаса у региону и обезбиједити дугорочну сигурност снабдијевања овим енергетима.

Потписивањем Уговора, Босна и Херцеговина је прихватила правне тековине Европске уније у области енергетике и преузела обавезу да своје законодавство усклади са тим правним тековинама у роковима који су утврђени Уговором.

У организацији Секретаријата Енергетске заједнице, запослени и чланови Регулаторне комисије учествовали су на:

- Семинару о отварању veleпродајног тржишта,

- Три састанка радне групе за обновљиве изворе енергије (члан ове Радне групе, представник РС односно БиХ је запослени у Регулаторној комисији),
- Инвестиционој конференцији о енергетској ефикасности и обновљивим изворима енергије,
- Семинару о енергетској статистици,
- Шестом гасном форуму,
- Трећем нафтном форуму и
- Четвртом социјалном форуму.

Трошкове учешћа на скуповима које организује Секретаријат Енергетске заједнице, за представнике Регулаторне комисије, до сада је дјелимично сносио организатор.

2.5.2. ЕРРА – Регионално удружење енергетских регулаторних тијела

Регионално удружење енергетских регулаторних тијела је добровољна организација коју чине независна регулаторна тијела првенствено из централне Европе и Евроазије, те тијела из Азије и Средњег истока и САД.

Почетак активности овог удружења обиљежио је размјену искустава између дванаест регулаторних тијела за енергетику. Удружење регулаторних тијела САД-а, путем Споразума о сарадњи са Агенцијом за међународни развој САД-а обезбјеђује техничке форуме, састанке и студијска путовања за регулаторе за енергетику горе поменутих региона још од 1999. За вријеме ових састанака, учесници су изразили потребу за сличним удружењем које би могло обезбиједити формалнију платформу за бољу размјену искустава и идеја. Стога је 1999. године, Управљачки одбор почео са израдом структуралних и оперативних елемената будућег удружења, укључујући и њихову сврху и задатке. У децембру 2000. године, петнаест чланица је потписало оснивачки акт чиме је формирано удружење ЕРРА у Букурешту.

ЕРРА тренутно има 23 пуноправна и 9 придружених чланова. Удружење је званично регистровано у Мађарској у априлу 2001. и сједиште његовог Секретаријата је у Будимпешти. НАРУЦ (Удружење регулаторних тијела САД) и УСАИД и даље обезбјеђују подршку за рад Удружења.

Као придружени члан ЕРРА-е, у којој је ово чланство стечено у склопу одржавања Девете конференције о инвестирању у енергетику и регулацији у Будимпешти 21.04.2010, запослени Регулаторне комисије учествују у раду два стална комитета (за дозволе и тарифе) и једној радној групи (за правна питања). Састанци сталних комитета и радне групе одржавају се три пута годишње. У протеклој години, запослени Регулаторне комисије учествовали су на: два састанка сталног комитета за дозволе, састанку радне групе за правна питања, као и на три састанка сталног комитета за тарифе.

2.5.3. Сарадња са Министарством индустрије, енергетике и рударства Републике Српске

Регулаторна комисија је у току 2011. године активно сарађивала са Министарством индустрије, енергетике и рударства Републике Српске у циљу испуњења заједничких циљева у вези са функционисањем енергетског сектора Републике Српске и Босне и Херцеговине. Сарадња са министарством обухватала је, између осталог, размјену стручних мишљења у оквиру следећих активности:

- Праћења израде Стратегије развоја енергетике Републике Српске и давање коментара,
- Измјена и допуна Закона о електричној енергији,
- Коментарисање Закона о концесијама,
- Припрема Закона о обновљивим изворима енергије,

- Израде Уредбе Владе Републике Српске о производњи и потрошњи електричне енергије из обновљивих извора енергије и когенерације,
- Израде Уредбе о сигурности снабдијевања и испоруци природног гаса,
- Учешћа у раду радне групе за израду мапе пута за енергетску ефикасност, те
- Консултација у вези са активностима Енергетске заједнице и
- других активности у циљу испуњавања обавеза ка Енергетској заједници и Европској унији.

2.5.4. Сарадња са другим регулаторним комисијама

И у протеклој години, Регулаторна комисија за енергетику Републике Српске остварила је пуну сарадњу са друге двије комисије које дјелују на простору Босне и Херцеговине: Државном регулаторном комисијом за електричну енергију (ДЕРК) и Регулаторном комисијом за електричну енергију у Федерацији Босне и Херцеговине (ФЕРК) на доношењу правила и прописа из своје надлежности, као и на размјени искуства и сазнања из појединих области регулаторне дјелатности.

Сарадња са регулаторним комисијама у Босни и Херцеговини остварује се кроз размјену искустава и информација које су значајне за дјелокруг рада комисија, као и по питању доношења одлука када је ријеч о заузимању заједничког става када се ради о неком општем питању.

Крајем 2009. Регулаторне комисије које дјелују на подручју Босне и Херцеговине су формирале радну групу за отварање тржишта. Рад поменуте радне групе је настављен током 2010. и 2011. године, при чему је највећа пажња посвећена анализи препрека, предуслова и рјешења за успешно функционисање и отварање тржишта електричне енергије у Босни и Херцеговини.

2.5.5. Сарадња са осталим институцијама

Током 2011. године, Регулаторна комисија је успјешно сарађивала и са Министарством спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине, у циљу испуњења обавеза преузетих потписивањем међународних уговора.

У раду радне групе за тржиште активно су учествовали и представници УСАИД-овог пројекта Асистенције регулативи и реформи енергетског сектора (РЕАП пројекат), који траје од 2007. године. У склопу опсежних активности, уз њихову асистенцију, одржано је неколико семинара о отварању тржишта, анализи оптерећења и анализи случаја.

Европска банка за реконструкцију и развој (ЕБРД) финансирала је пројекат под називом "Пројекат директног финансирања пројеката одрживе енергије за Западни Балкан, Изградња институционалних капацитета". У склопу овог пројекта, Регулаторна комисија за енергетику Републике Српске била је укључена у три задатка и то:

- Задатак број 3: Гаранција поријекла,
- Задатак број 4: Флексибилне мјере и
- Задатак број 5: Институционална имплементација шеме подстицања.

Сваки од ових поменутих задатака прати одговарајући извјештај.

Током 2011. године представници Регулаторне комисије су узели активно учешће у пројекту под називом "Преглед легислативе у сектору електричне енергије у Босни и Херцеговини" који је спроведен под покровитељством делегације Европске уније у БиХ. Циљ пројекта био је, као што и сам назив каже, преглед усклађености постојећег законодавства у БиХ са законодавством Европске уније у сектору електричне енергије.

2.5.6. Учешће у раду скупова, конференција и семинара

Током 2011. године, чланови и запослени Регулаторне комисије учествовали су у раду скупова, семинара и конференција које организују друге институције и асоцијације, а који разматрају проблематику која је од значаја за рад Регулаторне комисије тј. која се односи на регулацију енергетског сектора и чији је циљ унапређење рада овог сектора. Присуство и учешће чланова и запослених у раду ових скупова је првенствено ради боље изградње капацитета и усавршавања, а који се односе, између осталог, на:

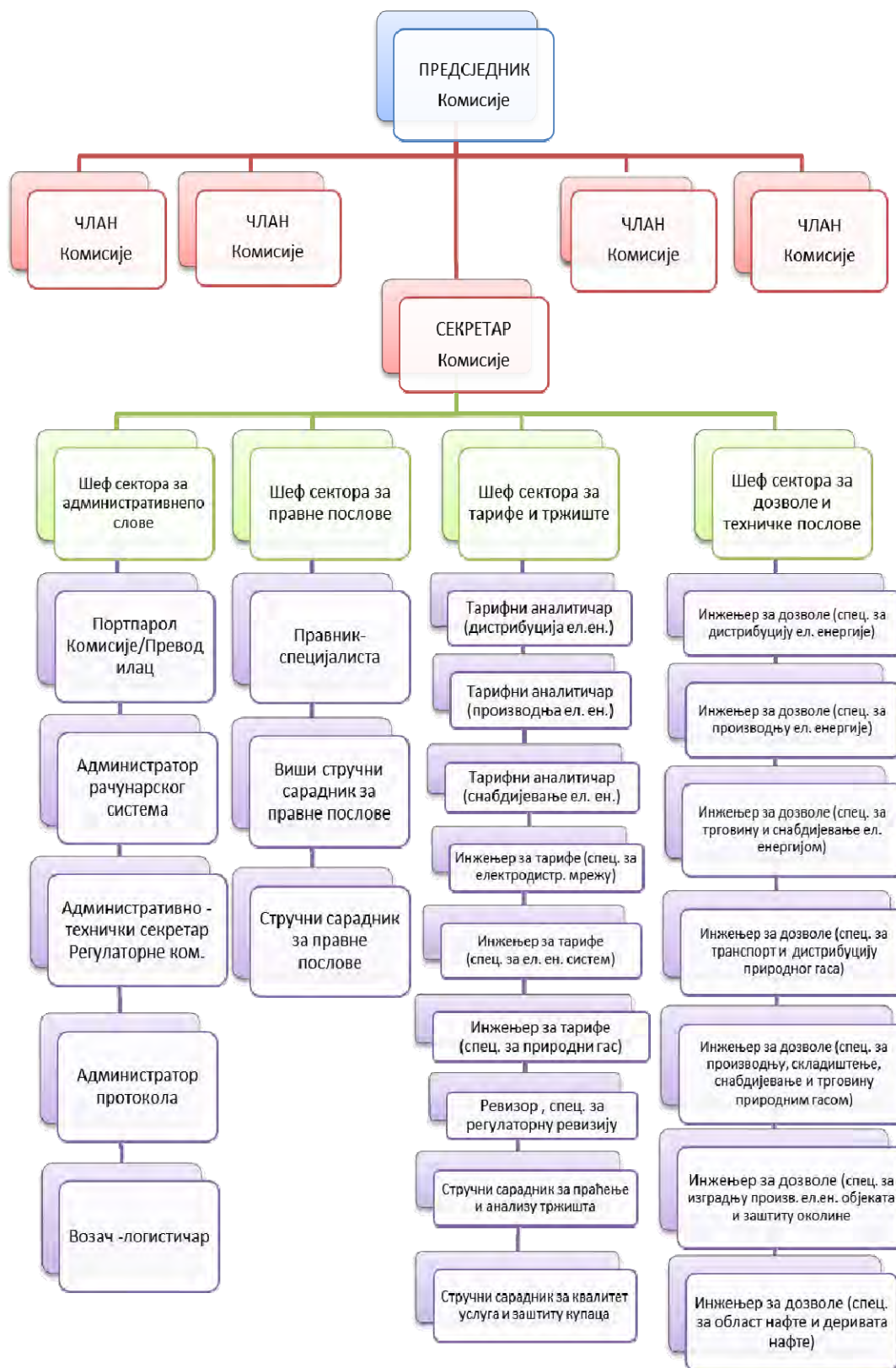
- надзирање тржишта енергије,
- регулацију цијена и тарифа,
- обновљиве изворе енергије,
- регулацију сектора природног гаса,
- регулацију сектора нафте,
- инвестирање у енергетском сектору,
- међународне рачуноводствене стандарде,
- заштиту животне средине и изазове климатских промјена,
- енергетску ефикасност и
- енергетску будућност Балкана.

Обезбјеђујући присуство и активан рад на поменутих скуповима, представници Регулаторне комисије дају подршку бољој формулацији мјера и праваца дјеловања, те представљању интереса енергетског сектора из Републике Српске на правилан начин.

3. Запослени, организација и јавност рада

3.1. Запослени, организација рада и систематизација радних мјеста Регулаторне комисије

Регулаторна комисија је током 2011. године имала 33 запослена, укључујући и њене чланове. Рад запослених у Регулаторној комисији је организован у четири сектора и сви запослени испуњавају прописане услове према Правилнику о раду, унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста Регулаторне комисије за енергетику Републике Српске, и стручно су оспособљени за послове које обављају.

Слика 3 - Организациона шема

3.2. Јавност рада Регулаторне комисије

Током 2011. године, Регулаторна комисија је, доношењем неколико подзаконских аката, актуелизовала проблематику из домена своје надлежности која је подстакла велико интересовање јавности. Посебно интересовање шире јавности за дјелокруг рада Регулаторне комисије почело је доношењем сета докумената из области обновљивих извора енергије као и доношењем Правилника о квалификованом купцу којим се разматра проблематика отварања тржишта. Сем званичних обраћања јавних сервиса, у протеклој години Регулаторној комисији је упућен значајан број појединачних захтјева како од стране физичких тако и правних лица. Анализирајући сегменте интересовања јавности, Регулаторна комисија редовно ажурира одговарајуће секције на својој интернет страници, тиме обезбјеђујући континуиран преглед појашњења са питањима и одговорима за опште разумијевање шире популације.

Рад Регулаторне комисије је отворен за јавност. Сваки образложен упит који је упућен на адресу Регулаторне комисије се разматра и даје се одговор.

Све одлуке и рјешења из домена регулаторне надлежности које донесе Регулаторна комисија објављују се у Службеном гласнику Републике Српске и на интернет страници.

У поступцима који се односе на одобравање тарифа, издавање дозвола, заштиту купаца тј. рјешавање спорова као и приликом израде аката којима се дефинише обављање дјелатности из регулаторне надлежности, Регулаторна комисија организује јавне расправе и то: опште, техничке и формалне које су отворене за јавност. Обавјештења о одржавању јавних расправа се објављују у средствима јавног информисања, на интернет страници Регулаторне комисије као и на њеној огласној табли. Заинтересована лица, путем достављања писаних коментара, имају могућност учешћа у поступцима који се воде пред Регулаторном комисијом. Тиме се помаже провјери исправности предложених рјешења прије њиховог коначног усвајања.

Регулаторна комисија је и даље отворена за питања, било усмене или писмене природе, заинтересованих лица која се односе на њен рад. На тај се начин јавност упућује и обавјештава о правцима активности, истовремено формирајући јасну слику о улози Регулаторне комисије у енергетском сектору.

4. Финансирање Регулаторне комисије

4.1. Финансирање

Чланом 24. став 1. Закона о енергетици те чланом 25. Статута Регулаторне комисије прописано је да се финансирање рада Регулаторне комисије обезбјеђује из годишњих накнада од енергетских субјеката, корисника дозвола за обављање једне или више енергетских дјелатности и једнократних накнада за дозволе које издаје.

Чланом 26. Статута Регулаторне комисије прописано је да се дјелатност Регулаторне комисије може финансирати и из донација на неповратној основи од страних владиних и невладиних организација.

Регулаторна комисија је на 19. интерном састанку одржаном 21.10.2010. године утврдила Приједлог Буџета за 2011. годину, који је усвојен на 3. сједници Народне скупштине Републике Српске одржаној 7.12.2010. године.

Ова анализа извршења Буџета за 2011. годину је прилагођена обрасцу по коме је Буџет и усвојен.

ИЗВРШЕЊЕ БУЏЕТА ЗА 2011. ГОДИНУ

СИНТЕТИЧКИ ПРИКАЗ

Стање на дан 31.12.2011.

I ПРИХОДИ					
Р. бр.	ОПИС	Буџет за 2011.	Остварење до 31.12. 2011	Учешће у оств. приходима	% остварења прихода
1	2	3	4	5	6
1.	Приходи од регулаторних накнада од лиценцираних корисника који обављају енергетску дјелатност	2.270.000	2.273.642	103,52	100,16
2.	Уплаћена једнократна накнада у 2011. години	20.000	21.000	0,96	105,00
3.	Остали приходи	1.000	9.958	0,45	995,80
	УКУПНИ ПРИХОДИ	2.291.000	2.304.600	104,93	100,59
	Поврат регулаторне накнаде	0	108.205	4,93	
	Укупни приходи по извршеном поврату рег. накнаде	2.291.000	2.196.395	100,00	95,87

I РАСХОДИ					
Р. бр.	ОПИС	Буџет за 2011.	Остварење до 31.12. 2011	Учешће у оств. расходима	% остварења расхода
1	2	3	4	5	6

A	ТЕКУЋИ ТРОШКОВИ	2.291.000	2.196.395	100,00	95,87
1.	Трошкови материјала, горива, енергије и гријања	83.000	77.363	3,52	93,21
1.1.	Трошкови материјала	28.000	26.935	1,23	96,20
1.2.	Трошкови горива енергије и гријања	55.000	50.428	2,30	91,69
2.	Трошкови бруто зарада и накнада и ост. личних пр.	1.812.000	1.776.518	80,88	98,04
2.1.	Трошкови бруто зарада и накнада	1.714.000	1.710.548	77,88	99,80
2.2.	Трошкови бруто осталих личних расхода	98.000	65.970	3,00	67,32
3.	Трошкови производних услуга	199.100	172.138	7,84	86,46
3.1.	Трошкови комуналних услуга	37.500	32.697	1,49	87,19
3.2.	Трошкови одржавања	14.600	3.182	0,14	21,79
3.3.	Закупнина имовине и опреме	147.000	136.259	6,20	92,69
4.	Нематеријални трошкови	111.900	74.108	3,37	66,23
4.1.	Трошкови непроизводних услуга	49.500	28.875	1,31	58,33
4.2.	Трошкови осигурања	11.000	8.174	0,37	74,31
4.3.	Трошкови банкарских услуга	1.000	858	0,04	85,80
5.	Уговорене и остале услуге	50.400	36.201	1,65	71,83
6.	Амортизација	85.000	80.352	3,66	94,53
7.	Расходи по основу исправке потраживања за рег. накнаду		15.916	0,72	
Б.	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	85.000	60.578	2,76	71,27
1.	Нематеријална улагања (ДМС)	6.000	3.844	0,18	64,07
2.	Опрема	79.000	56.734	2,58	71,82
A+Б	УКУПНИ РАСХОДИ	2.291.000	2.196.395	100,00	95,87

Табела 4 – Остварење буџета

Обрачуната средства у 2011. години по свим основама износе 2.304.600 КМ што је више за 0,59% у односу на планирани износ од 2.291.000 КМ. Разлика се односи на уплате регулаторних накнада за дозволе издате у 2011. години, једнократних регулаторних накнада за издавање дозвола, финансијских и других прихода.

Од укупног обрачуна оприходовано је 2.196.395 КМ и то:

- по основу редовне регулаторне накнаде	2.166.325 КМ,
- по основу једнократних регулаторних накнада	21.000 КМ,
- по основу финансијских прихода	348 КМ и
- из осталих извора	8.722 КМ.

У 2011. години укупни расходи су износили 2.196.395 КМ и мањи су у односу на усвојени буџет за 4,13%.

За вишак прихода над расходима у износу од 108.204,87 КМ или 4,93%, Регулаторна комисија је одобрила регулисане компаније, односно за те износе умањила обавезе за 2012. годину.

Текући трошкови (А) су остварени са 95,87%:

- Трошкови материјала, горива, енергије и гријања (1) су остварени са 93,21%, а односе се на трошкове канцеларијског материјала, ауто гума и других дијелова, горива, енергије и гријања и горива и мазива за моторна возила.
- Трошкови зарада, накнада зарада и осталих личних расхода (2) су остварени са 98,04%. Овдје су укључени и трошкови топлог оброка, регреса, накнада у случају смрти чланова породице итд. те трошкови дневница у земљи, трошкови дневница у иностранству, трошкови превоза и смјештаја на службеном путу у земљи, трошкови превоза у иностранству и трошкови смјештаја у иностранству.
- Трошкови производних услуга (3) су остварени са 86,46%, а односе се на трошкове комуналних услуга, трошкове телефона и интернета, трошкове одржавања моторних возила и остале опреме као и закупнине у 2011. години.
- Нематеријални трошкови (4) су остварени са 66,23%, а односе се на трошкове рачуноводствених услуга, трошкове годишње екстерне ревизије, трошкове услуга стручног усавршавања, трошкове услуга чишћења пословних просторија, осигурања имовине, осигурања лица осигурања моторних возила, банкарских услуга, трошкове репрезентације, трошкове одржавања и унапређења интернет странице, трошкове разних чланарина, трошкове објављивања аката у штампаним медијима, трошкове набавке стручне литературе, трошкове такси, пореза итд.
- Амортизација (6) је остварена са 94,53%.

Капитални расходи (Б) су остварени са 71,27%.

Приликом остварења трошкова, Регулаторна комисија је сагледавала своје потребе, водећи рачуна да се поштује усвојени буџет и да не дође до његовог прекорачења, што је видљиво из табеларног прегледа.

За потраживања по основу регулаторне накнаде, чија наплативост није извјесна, извршена је исправка у износу од 15.916 КМ.

4.2. Ревизорски извјештај

Статутом Регулаторне комисије прописана је обавезна годишња ревизија финансијских извјештаја.

У току 2011. године, извршен је избор независног ревизора, у поступку јавне набавке.

Изабран независни ревизор "ЕФ Ревизор" Бања Лука, је, у складу са уговореном динамиком извршио ревизију финансијских извјештаја, изразио ревизорско мишљење и поднио извјештај 27.03.2012. године. Извјештај независног ревизора са финансијским извјештајима (Биланс стања и Биланс успјеха - скраћена шема) слиједи у наставку.

Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske

**Predsjedniku i članovima Regulatorne komisije za energetiku Republike Srpske
Trebinje**

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Obavili smo reviziju priloženih finansijskih izvještaja Regulatorne komisije za energetiku Republike Srpske Trebinje (u daljem tekstu: Regulatorna komisija). Revizijom su obuhvaćeni bilans stanja, na dan 31. decembra 2011. godine, bilans uspjeha za godinu koja se završava na taj dan, kao i pregled značajnih računovodstvenih politika i napomena uz finansijske izvještaje.

Odgovornost rukovodstva za finansijske izvještaje

Rukovodstvo je odgovorno za sastavljanje i objektivnu prezentaciju finansijskih izvještaja, u skladu sa Računovodstvenim propisima Republike Srpske, kao i za interne kontrole koje su relevantne za pripremu finansijskih izvještaja koji ne sadrže pogrešne informacije od materijalnog značaja, nastale usljed neregularnosti ili greške.

Odgovornost revizora

Naša odgovornost je da izrazimo mišljenje o priloženim finansijskim izvještajima na osnovu obavljene revizije. Reviziju smo obavili u skladu sa Međunarodnim standardima revizije i Zakonom o računovodstvu i reviziji Republike Srpske. Ti standardi nalažu usaglašenost sa etičkim principima, kao i da reviziju planiramo i obavimo na način koji omogućava da se, u razumnoj mjeri, uvjerimo da finansijski izvještaji ne sadrže pogrešne informacije od materijalnog značaja.

Revizija uključuje sprovođenje postupaka u cilju pribavljanja revizijskih dokaza o iznosima i informacijama objelodanjenim u finansijskim izvještajima. Odabrani postupci su zasnovani na prosudivanju revizora, uključujući procjenu rizika materijalno značajnih grešaka sadržanih u finansijskim izvještajima, nastalih usljed neregularnosti ili greške. Prilikom procjene tih rizika, revizor razmatra interne kontrole koje su relevantne za sastavljanje i objektivnu prezentaciju finansijskih izvještaja, u cilju osmišljavanja najboljih mogućih revizorskih procedura, ali ne u cilju izražavanja mišljenja o efikasnosti sistema internih kontrola pravnog lica. Revizija, takođe, uključuje ocjenu primijenjenih računovodstvenih politika i vrednovanje značajnih procesa koje je izvršilo rukovodstvo, kao i ocjenu opšte prezentacije finansijskih izvještaja.

Smatramo da su revizijski dokazi koje smo pribavili dovoljni i odgovarajući, te da obezbjeđuju razumnu osnovu za izražavanje našeg mišljenja.

Mišljenje bez rezerve

Po našem mišljenju, finansijski izvještaji istinito i objektivno, po svim materijalno značajnim pitanjima, prikazuju finansijski položaj Regulatorne komisije, na dan 31. decembra 2011. godine, kao i rezultate njegovog poslovanja za godinu koja se završava na taj dan.

EF REVIZOR d.o.o.

Banja Luka Gajeva broj 12

Datum: 22.03.2012. godine

Ovlašćeni revizor

Milan Kondić

БИЛАНС СТАЊА – скраћена шема
(Извјештај о финансијском положају)
на дан 31.12.2011. године

у КМ

П О З И Ц И Ј А	Износ текуће године			Износ претходне године (почетно стање)
	Бруто	Испр. вријед.	Нето (3-4)	
1	3	4	5	6
А. СРЕДСТВА	904.307	400.496	503.811	707.746
I СТАЛНА СРЕДСТВА	660.363	378.260	282.103	301.876
Некретнине, постројења и опрема	572.063	350.631	221.432	227.734
Биолошка имовина	0	0	0	0
Остала стална материјална средства				
Goodwill	0	0	0	0
Остала нематеријална средства	88.300	27.629	60.671	74.142
Улагања у некретнине	0	0	0	0
Улагања у придружена правна лица	0	0	0	0
Остали дугорочни пласмани	0	0	0	0
Средства класификована као средства намијењена за продају	0	0	0	0
Одгођена пореска средства	0	0	0	0
II ТЕКУЋА СРЕДСТВА	243.944	22.236	221.708	405.870
Залихе	0	0	0	0
Дати аванси	833	0	833	0
Потраживања од продаје и друга потраживања	150.185	22.236	127.949	105.516
Краткорочни финансијски пласмани	0	0	0	0
Готовина и еквиваленти готовине	92.926	0	92.926	300.354
Активна временска разграничења	0	0	0	0
Б. ИЗВОРИ СРЕДСТАВА	503.811	0	503.811	707.746
I КАПИТАЛ КОЈИ ПРИПАДА ВЛАСНИЦИМА МАТИЧНОГ ПРЕДУЗЕЋА	276.046	0	276.046	276.046
II МАЊИНСКИ ИНТЕРЕС	0	0	0	0
III ДУГОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ	0	0	0	0
Дугорочне финансијске обавезе	0	0	0	0
Одгођене пореске обавезе	0	0	0	0
Дугорочна резервисања	0	0	0	0
Дугорочне обавезе класификоване у групу са средствима намијењеним за продају или отуђење	0	0	0	0
IV КРАТКОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ	227.765	0	227.765	431.700
Обавезе према добављачима и друге обавезе	105.906	0	105.906	319.934
Краткорочне финансијске обавезе	121.859	0	121.859	111.766
Текући дио дугорочних финансијских обавеза	0	0	0	0
Текуће обавезе за порез на добит	0	0	0	0
Пасивна временска разграничења	0	0	0	0
Дугорочне обавезе класификоване у групу са средствима намијењеним за продају или отуђење	0	0	0	0

Табела 5 – Биланс стања

БИЛАНС УСПЈЕХА – скраћена шема
(Извјештај о укупном резултату у периоду)
од 01.01. до 31.12.2011. године

П О З И Ц И Ј А	И З Н О С	
	Текућа година	Претходна година
1	3	4
ПОСЛОВНИ ПРИХОДИ	2.196.395	2.093.004
Приходи од продаје	0	0
Промјена вриједности биолошке имовине	0	0
Промјена вриједности залиха учинака	0	0
Остали пословни приходи	2.196.395	2.093.004
Приходи од придружених предузећа		
ПОСЛОВНИ РАСХОДИ	2.196.395	2.093.004
Набавна вриједност продате робе	0	0
Трошкови материјала	77.363	76.756
Трошкови бруто зарада и накнада	1.776.518	1.658.593
Трошкови амортизације	80.352	66.041
Губици од обезврјеђења сталне материјалне имовине	0	0
Остали пословни расходи	262.013	291.525
Финансијски расходи	149	89
ДОБИТ (ГУБИТАК) ПРИЈЕ ОПОРЕЗИВАЊА	0	0
Порез на добит	0	0
НЕТО ДОБИТ (ГУБИТАК) ПЕРИОДА	0	0
Дио који припада власницима матичног предузећа	0	0
Дио који припада мањинским власницима	0	0

Табела 6 – Биланс успјеха

5. Информациони систем Регулаторне комисије

Почетком 2011. године у Регулаторној комисији је имплементиран интегрисани систем за управљање документацијом (eDMS) са припадајућом софтверском инфраструктуром. Систем омогућава истовремени рад свих корисника, дефинисање и додавање нових пословних процеса и проширивање постојећих, обухват и архивирање свих потребних докумената у пословном систему. Садржи централизовану архиву чији је садржај доступан на основу дефинисане ауторизације свим корисницима. Централно (физичко) архивирање се користи за архивирање докумената и података, при чему се индексирани подаци о документима/предметима архивирају у логичкој архиви. Дигитални архив представља јединствени простор за све врсте садржаја који се у разним форматима креирају или достављају Регулаторној комисији.

Захваљујући увођењу eDMS система убрзан је проток и доступност документације кроз секторе, омогућено је централизовано праћење активности и учешће свих извршилаца. Битна предност система јесте стална доступност актуелне и архивираних документације свим запосленим у Регулаторној комисији, зависно од врсте ауторизације, уз изузетно кратко вријеме претраживања архива по различитим критеријумима, унапријед дефинисаним или креираним по потреби.

Током 2011. године су извршене замјене дотрајалих радних станица у мањем обиму, а извјестан број процесорских јединица из првих набавки се још увијек користи. У наредном периоду је планирана даља замјена дотрајале рачунарске опреме.

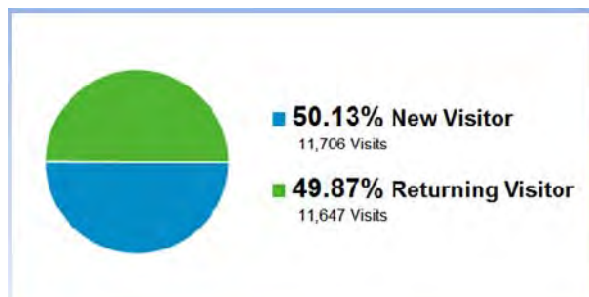
Када су у питању апликације намијењене за обављање стандардних канцеларијских послова, али и испуњавање специфичних захтјева обраде докумената и подршке сервисима унутар рачунарске мреже Регулаторне комисије, у протеклој години су обновљене истекле лиценце за антивирусни софтвер на радним станицама, серверима и Juniper firewall уређају, као и лиценце за сервер електронске поште.

Редовно информисање јавности о свим актуелним питањима у раду Регулаторне комисије је омогућено правовременим ажурирањем Интернет странице новим садржајима. Остварени број посјета интернет страници Регулаторне комисије у односу на претходну годину, у благом је порасту, што се види из приложених дијаграма (слика бр. 4).

Слика 4 - Преглед посјећености интернет странице Регулаторне комисије, 2010/2011.

Укупан број посјета интернет страници Регулаторне комисије током 2011. године износио је 23.353, од чега су 50,13% прегледа направили посјетиоци који су први пут на овој интернет адреси, док су преостале посјете направили читаоци који су већ користили ресурсе на веб страници Регулаторне комисије (слика бр.5).

Слика 5 - Статистика посјећености веб странице Регулаторне комисије, нови/стари посјетиоци

Статистика посјећености веб странице Регулаторне комисије током 2011. године, базирана на демографским показатељима: земље, односно градови у окружењу, представљена је на сликама бр. 6 и 7.

	Country/Territory	Visits	% Visits
1.	Bosnia and Herzegovina	17,959	76.90%
2.	Serbia	2,055	8.80%
3.	Croatia	1,284	5.50%
4.	Austria	268	1.15%
5.	Slovenia	237	1.01%
6.	Montenegro	230	0.98%

Слика 6 –Посјећеност веб странице Регулаторне комисије / земље у окружењу

	City	Visits	% Visits
1.	Banja Luka	8,943	38.29%
2.	Brcko	3,608	15.45%
3.	Sarajevo	2,809	12.03%
4.	Belgrade	1,430	6.12%
5.	Mostar	800	3.43%
6.	Zagreb	765	3.28%
7.	Tuzla	755	3.23%
8.	Prijedor	386	1.65%
9.	Doboj	310	1.33%
10.	Novi Sad	282	1.21%

Слика 7 –Посјећеност веб странице Регулаторне комисије / градови у окружењу

Б. РЕГУЛАТОРНИ ИЗВЈЕШТАЈ О ТРЖИШТУ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ, ПРИРОДНОГ ГАСА И НАФТЕ И ДЕРИВАТА НАФТЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

1. Сектор електричне енергије

1.1. Производња електричне енергије

1.1.1. Производња електричне енергије – инсталисани капацитети, биланс и остварење

Производња електричне енергије у Републици Српској обавља се у пет електрана којима је производња основна (лиценцирана) дјелатност, као и у осам малих хидроелектрана. Четири мале хидроелектране раде у саставу електродистрибутивних предузећа (три мале хидроелектране имају дозволу за производњу), а у оквиру Мјешовитог Холдинга "Електропривреда Републике Српске" - Матично предузеће а.д. Требиње. Мале хидроелектране: "МХЕ Дивич", "МХЕ Штрпци" и "МХЕ Сућеска Р-С-1" и "МХЕ Бистрица Б-5а" су у приватном власништву, при чему произведену електричну енергију "МХЕ Дивич" предаје у дистрибутивну мрежу МХ ЕРС ЗП "Електрокрајина", а.д. Бања Лука, а "МХЕ Штрпци", "МХЕ Сућеска Р-С-1" и "МХЕ Бистрица Б-5а" предају произведену електричну енергију у дистрибутивну мрежу МХ ЕРС ЗП "Електродистрибуција Пале" а.д. Пале. Производња електричне енергије се обавља и у предузећу "Енерголинија" д.о.о. Зворник које је до сада производило електричну енергију само за властите потребе.

Назив електране	Инсталисана снага MW
ХЕ на Требишњици	2x54 + 1x63
	2 x 108 ¹
	1x8
ХЕ на Дрини	3x105
ХЕ на Врбасу	2x55
РиТЕ Гацко	1x300
РиТЕ Угљевик	1x300
МХЕ Месићи	3,2
МХЕ Богатићи	8
МХЕ Тишча	2
МХЕ Власеница	0,9
МХЕ Штрпци	0,06
МХЕ Сућеска Р-С-1	1,80
МХЕ Дивич	2,28
МХЕ Бистрица Б-5а	3,93
Енерголинија	2 x 12

Табела 7 - Инсталисана снага производних капацитета у Републици Српској

Мале хидроелектране МХЕ Власеница, МХЕ Штрпци, МХЕ Дивич, МХЕ Сућеска Р-С-1, МХЕ Бистрица Б-5а, као и предузеће Енерголинија немају, према условима дозволе, обавезу пружања јавне услуге ради снабдијевања тарифних купаца електричном енергијом у Републици Српској.

Остварена производња свих електрана у Републици Српској које су испоручивале електричну енергију у мрежу у 2011. години, износила је 5297,59 GWh. Поред ове

¹ Тренутно само један агрегат ХЕ Дубровник (Г2) је везан у ЕЕС РС.

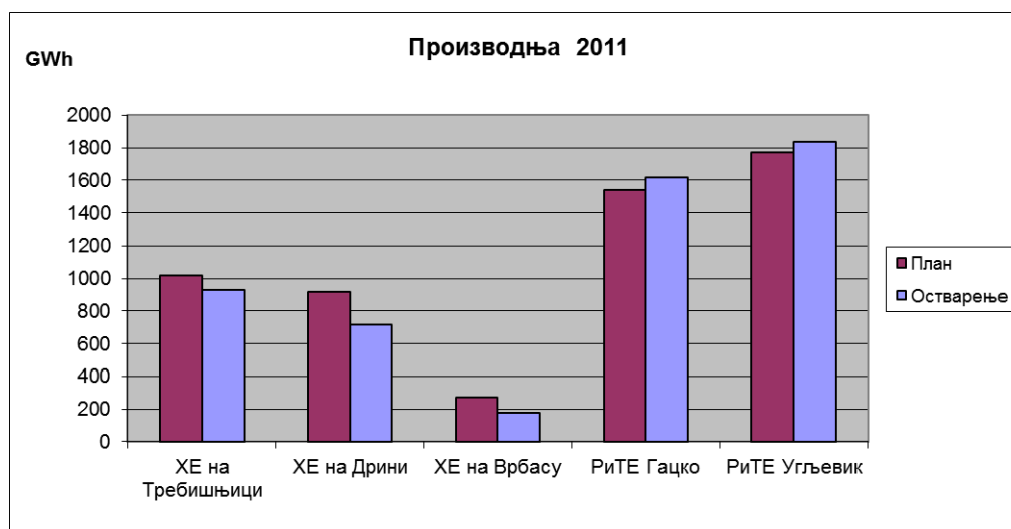
производње, предузеће "Енерголинија" д.о.о. Зворник је у 2011. години произвело 19,14 GWh електричне енергије за сопствене потребе. У табели 8 су приказане планирана и остварена производња електричне енергије, испоручена у мрежу.

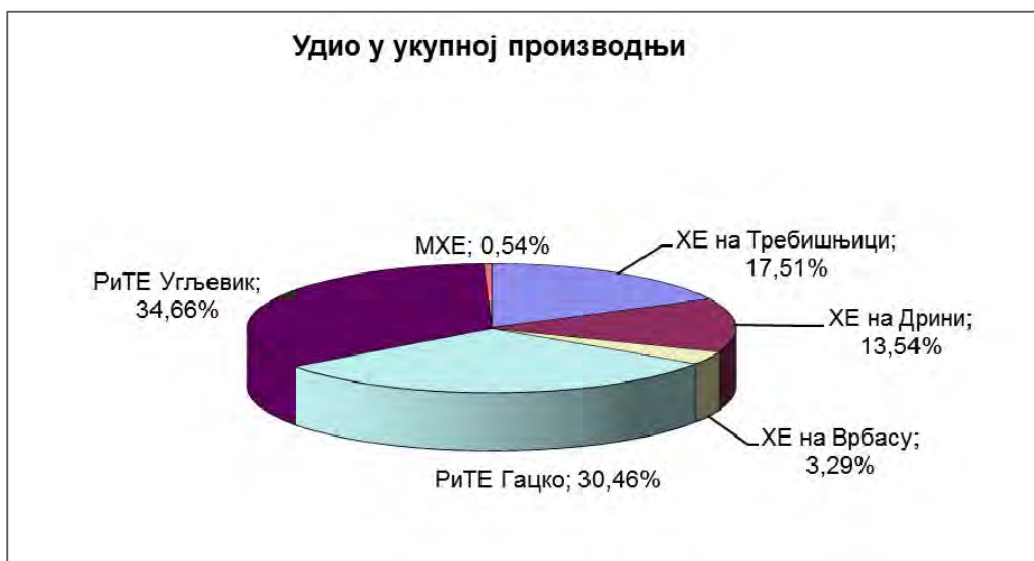
Назив електране	Биланс 2011. (GWh)	Остварење 2011. (GWh)	Остварење/ Биланс
	(1)	(2)	(3)=(2)/(1)
ХЕ на Требишњици	1.020,02	927,40	90,92 %
ХЕ на Дрини	916,00	717,37	78,32 %
ХЕ на Врбасу	268,83	174,46	64,90 %
Укупно хидроелектране	2.204,85	1.819,22	85,10 %
РиТЕ Гацко	1.540,00	1.613,53	104,77 %
РиТЕ Угљевик	1.770,00	1.836,22	103,74 %
Укупно термоелектране	3.310,00	3.449,76	104,22 %
МХЕ Месићи	17,49	14,04	80,27 %
МХЕ Богатићи	30,56	0,01	0,00 %
МХЕ Власеница	4,37	4,37	100,00 %
МХЕ Тишча	5,41	3,30	60,10 %
МХЕ Штрпци	0,25	0,21	84,00 %
МХЕ Сућеска Р-С-1	1,73	1,37	79,20 %
МХЕ Дивич	4,62	2,62	56,71 %
МХЕ Бистрица Б-5а	7,62	2,69	35,30 %
Укупно МХЕ	72,04	28,61	38,71 %
УКУПНО ПРОИЗВОДЊА РС	5.586,89	5.297,59	94,82 %

Табела 8 - Планирана и остварена производња у 2011. години

Остварена производња електричне енергије у предузећима која имају обавезу пружања јавне услуге износила је 5.286,33 GWh, док је према Електроенергетском билансу Републике Српске за 2011. годину планирана производња од 5.568,31 GWh.

Износ остварене производње електричне енергије у највећим предузећима која имају обавезу пружања јавне услуге, у односу на Електроенергетски биланс Републике Српске за 2011. годину, приказан је на слици 8.

Слика 8 - Планирана и остварена производња у 2011. године

У табели 9 приказано је остварење производње у периоду од 2005. до 2011. године из које се виде значајне разлике у остварењу, а које су у доброј мјери посљедица промјенљивих хидролошких прилика.

Назив електране	Производња остварена по годинама (GWh)						
	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
ХЕ на Требишњици	1.252,56	1.150,40	769,42	863,91	1.236,64	1.610,01	927,40
ХЕ на Дрини	1.167,95	1.103,33	815,22	788,97	1.054,13	1.283,05	717,37
ХЕ на Врбасу	326,59	297,27	211,31	251,28	286,58	353,85	174,46
Укупно хидроелектране	2.747,10	2.551,00	1.795,95	1.904,16	2.577,35	3.246,91	1819,22
РиТЕ Гацко	1.423,87	1.527,39	1.149,42	1.532,07	1.434,02	1.540,28	1613,53
РиТЕ Угљевић	960,57	1.275,11	1.441,50	1.523,36	1.559,00	1.315,72	1836,22
Укупно термоелектране	2.384,44	2.802,50	2.590,92	3.055,43	2.993,02	2.856,00	3449,76
МХЕ	69,10	51,69	56,53	41,88	44,30	71,00	28,61 ²
УКУПНО ПРОИЗВОДЊА	5.200,64	5.405,19	4.443,40	5.001,47	5.614,67	6.173,92	5297,59

Табела 9 - Производња електричне енергије у периоду 2005 -2011. године

Нека од запажања из остварења производње:

- Од почетка регулаторног периода примјетан је константан и осјетан пораст производње у термоелектранама док је производња у хидроелектранама зависила искључиво од хидролошких прилика,
- У руднику ПК Грачаница су у 2011. години остварени највећи производни резултати угља и откривке од почетка рада рудника. Произведено је 2.451.000 тона угља и 5.677.560 m³cm откривке са међуслојном јаловином, са специфичним утрошком угља од 1,44 kg/kWh и специфичним утрошком дизела од 0,80 l/m³cm.

² У 2011. МХЕ Богатићи нису радили због појаве клизишта (сем кратког периода).

Количине на основу којих је одређивана цијена производње износе 5.928.312 m³чм откритке, 2.058.442 t угља, са специфичним утроском угља од 1,35 kg/kWh и специфичним утроском дизела од 1,15 l/m³чм,

- У руднику ПК Богутово Село је у 2011. години остварена највећа годишња производња угља од почетка рада и једна од највећих производњи откритке. Произведено је 2.085.640 тона угља, 9.448.360 m³чм откритке са међуслојном јаловином, са специфичним утроском угља од 1,15 kg/kWh и специфичним утроском дизела од 0,81 l/m³чм. Количине на основу којих је одређивана цијена производње износе 7.462.649 m³чм откритке, 1.597.998 t угља, са специфичним утроском угља од 1,10 kg/kWh и специфичним утроском дизела од 1,00 l/m³чм.

На основу достављених мјесечних извјештаја у табели 10 приказан је преглед продаје и оствареног прихода од продаје електричне енергије произвођача из Републике Српске, који имају обавезу пружања јавне услуге ради снабдијевања тарифних купаца електричном енергијом.

Електрана	Продаја електричне енергије у 2011. години (kWh)			Приход од продаје електричне енергије у 2011. години (KM)		
	Испорука за тарифне купце ³	Испорука за купце из извоза и остале купце ⁴	Укупно продата количина електричне енергије	Приход од продаје за тарифне купце	Приход од извоза и продаје осталим купцима ⁵	Укупан приход
ХЕ на Требишњици	644.806.110	282.589.976	927.396.086	25.856.725	18.635.612	44.492.337
ХЕ на Дрини	547.320.864	170.047.136	717.368.000	7.826.687	13.136.100	20.962.787
ХЕ на Врбасу	152.318.937	22.139.523	174.458.460	7.725.571	1.829.723	9.555.294
РиТЕ Гацко	1.030.063.706	583.470.094	1.613.533.800	71.383.415	43.858.823	115.242.238
РиТЕ Угљевик	1.138.118.617	698.105.383	1.836.224.000	87.748.946	52.322.415	140.071.361
Укупно велике ел.	3.512.628.234	1.756.352.112	5.268.980.346	200.541.344	129.782.673	330.324.017
МХЕ Тишча	2.594.680	710.957	3.305.637	149.454	56.758	206.212
МХЕ Месићи	9.445.802	4.595.350	14.041.152	496.850	359.119	855.969
МХЕ Богатићи	5.191	0	5.191	163	0	163
УКУПНО	3.524.673.907	1.761.658.419	5.286.332.326	201.187.811	130.198.550	331.386.361

Табела 10 - Продаја и приход од продаје електричне енергије

Од укупно остварене продаје електричне енергије производних предузећа која имају обавезу пружања јавне услуге, 67% односи се на пласман за тарифне купце у Републици Српској. Остварени приход по том основу чини 61% укупног прихода од продате електричне енергије у 2011. години. На остале купце се односи 33% укупно произведене

³ Испорука по тарифним ставовима одобреним од стране Регулаторне комисије.

⁴ Увећано за додатну испоруку тарифним купцима по другим цијенама.

⁵ Садржи и приход од додатне испоруке домаћем конзуму по другим цијенама.

електричне енергије, а удио оствареног прихода од продаје осталим купцима је 39% укупног прихода.

Просјечно остварена цијена, коју су произвођачи који послују у саставу МХ "Електропривреда Републике Српске" – Матично предузеће а.д. Требиње и који имају обавезу пружања јавне услуге остварили од осталих купаца у 2011. години, износила је 0,0739 КМ/кWh, што је веће од остварене просјечне цијене у 2010. години када је износила 0,0626 КМ/кWh и 2009. години када је износила 0,0702 КМ/кWh, што је посљедица смањене понуде електричне енергије на тржишту.

1.1.2. Обновљиви извори енергије

Обновљиви, нефосилни извори енергије су: енергија вјетра, енергија сунца, аеротермална енергија, геотермална енергија, хидротермална енергија, хидроенергија, енергија биомасе, енергија депонијског гаса, енергија гаса из постројења за третман отпадних вода и енергија других биогасова.

Подстицање производње електричне енергије из обновљивих извора у интересу је сигурности снабдијевања, очувања животне средине и спречавања климатских промјена, осигурања константног и разумног повећања удјела енергије из обновљивих извора у укупној потрошњи енергије, омогућавања економичне употребе природних ресурса те у интересу одрживог развоја јединица локалне самоуправе и социјалне кохезије (запослење, смањење миграције и слично).

1.1.2.1. Законски оквир у Републици Српској

Закон о електричној енергији и Закон о енергетици уређују област обновљивих извора енергије. Закон о енергетици посебно прописује улогу Владе Републике Српске и Регулаторне комисије у промовисању обновљивих извора енергије:

- ✓ Влада РС доноси уредбу којом прописује мјере које доприносе остварењу циљева, а које се односе на повећање укупне производње из обновљивих извора, учешће потрошње електричне енергије произведене из обновљивих извора и ефикасне когенерације у укупној потрошњи електричне енергије у Републици Српској и учешће потрошње биогорива у укупној потрошњи горива у транспорту;
- ✓ Влада успоставља институционалну структуру за оперативно спровођење система подстицаја;
- ✓ Регулаторна комисија уз сагласност Владе Републике Српске, посебним правилником утврђује систем подстицања производње енергије коришћењем обновљивих извора енергије и когенерације, начин обезбјеђења и коришћења подстицајних средстава;
- ✓ Регулаторна комисија издаје сертификат за производно постројење;
- ✓ Регулаторна комисија издаје сертификат о поријеклу за електричну енергију произведену из обновљивих извора.

1.1.2.2. Правне тековине Европске уније

- ➡ 20% повећање енергетске ефикасности
- ➡ 20% смањење емисије стакленичких гасова
- ➡ 20% удио обновљивих извора у укупној ЕУ потрошњи енергије до 2020. године

У децембру 2008. године на министарском нивоу Европске уније постигнут је договор о климатско-енергетском законском пакету који је популарно назван "20-20-20":

Циљ од 20% удјела обновљивих извора у укупној потрошњи чине: крајња

потрошња електричне енергије добијене из обновљивих извора, крајња потрошња енергије за гријање и хлађење и крајња потрошња енергије у транспорту из обновљивих извора. Државе чланице слободно одлучују о доприносу сваког од ова три сектора у постизању дефинисаног националног циља.

Нова директива 2009/28/ЕС важећа од јуна 2009. године

Директива садржи измјене и допуне раније важећих директива 2001/77/ЕС и 2003/30/ЕС и даје их обједињено.

Директива о обновљивим изворима енергије 2009/28/ЕС која је објављена у Службеном гласнику Европске уније у јуну 2009. године успоставља заједнички правни оквир и на јединствен начин уређује подстицање употребе електричне енергије произведене коришћењем обновљивих извора на унутрашњем тржишту и подстицање коришћења био-

горива или других обновљивих горива у транспорту. Директива прописује успостављање:

- Обавезних националних циљева за свеукупни удио енергије из обновљивих извора у бруто крајњој потрошњи енергије и за удио енергије из обновљивих извора у транспорту (+10%);
- Флексибилности између држава чланица и правила која се односе на статистичке трансфере међу земљама чланицама;
- Заједничких пројеката међу земљама чланицама и пројекте са трећим земљама;
- Националних акционих планова за ОИЕ;
- Гаранције поријекла;
- Смањења административних и регулаторних препрека те питања око мреже;
- Критеријума одрживости за биогорива и биотечности и
- Извјештавања и транспарентности.

Ова директива још увијек није обавезујућа за Босну и Херцеговину, али су у оквиру Секретаријата Енергетске заједнице, уз учешће свих земаља чланица Енергетске заједнице, у току активности на дефинисању обавеза које би проистекле из ове директиве. Такође, битно је напоменути да је Министарски савјет Енергетске заједнице на свом засиједању 24. септембра 2010. године донио Препоруку број 2010/01/МС-ЕпС о промовисању употребе енергије из обновљивих извора. Ова препорука се односи на поменути директиву о обновљивим изворима енергије 2009/28/ЕС.

1.1.2.3. Уредба Владе Републике Српске

Законска обавеза Владе Републике Српске је да дефинише и води енергетску политику. У складу са овлашћењима из Закона о енергетици, Влада Републике Српске је почетком 2011. године усвојила Уредбу о производњи и потрошњи електричне енергије из обновљивих извора и ефикасне когенерације (Службени гласник Републике Српске, број 28/11 и 39/11). Овом уредбом утврђују се циљеви и мјере за подстицање производње електричне енергије из обновљивих извора и ефикасних когенеративних постројења, начин обезбјеђења и коришћења средстава за подстицање производње енергије из обновљивих извора и ефикасне когенерације, индикативни и оквирни циљеви учешћа енергије из обновљивих извора у бруто финалној потрошњи енергије у Републици Српској, као и разврставање енергетских постројења за производњу електричне енергије из обновљивих извора и ефикасне когенерације.

Циљеви утврђени овом уредбом су индикативни и у наредном периоду ће бити предмет преиспитивања, прије свега са становишта остварења енергетске политике Владе у погледу повећања учешћа енергије из обновљивих извора у бруто финалној потрошњи енергије у Републици Српској.

Регулаторна комисија је заједно са Министарством за индустрију, енергетику и рударство активно учествовала на обезбјеђењу подлога за израду индикативних циљева, а које се односе на израду прегледа постојећег стања, потенцијала, као и могућих сценарија за промовисање употребе обновљивих извора енергије у Републици Српској.

1.1.2.4. Систем подстицања производње електричне енергије из обновљивих извора

Усвајањем Уредбе о производњи и потрошњи електричне енергије из обновљивих извора и когенерације, створен је правни оквир за коначно дефинисање система подстицања производње електричне енергије из обновљивих извора и ефикасне когенерације, а који је у складу са Законом о енергетици у надлежности Регулаторне комисије. Може се рећи да је 2011. година у Регулаторној комисији започела са интезивним активностима на изради подзаконских аката, који су у форми нацрта у априлу и мају 2011. године представљени јавности. Организовано је пет јавних расправа и прикупљени су бројни коментари, сугестије и примједбе, а крајем 2011. године Регулаторна комисија је усвојила коначне акте на које је Влада Републике Српске дала сагласност.

Правилник о издавању сертификата
за производно постројење које
производи електричну енергију
користећи обновљиве изворе
енергије или у ефикасној
когенерацији
(„Службени гласник Републике
Српске“ број 25/11)

Правилник о издавању сертификата за производно постројење које производи електричну енергију из обновљивих извора или у ефикасној когенерацији је акт који је усвојила Регулаторна комисија почетком 2011. године и који се примјењује у поступку добијања сертификата тј. документа који се издаје произвођачу електричне енергије за појединачно производно постројење. Сертификатом се потврђује да постројење испуњава прописане критеријуме за производњу електричне енергије коришћењем обновљивих извора енергије на економски примјерен начин и у складу са прописима из области заштите животне средине. Посједовање Сертификата је један од услова да би производно постројење остварило право на неки од подстицаја који су прописани Правилником о подстицању.

Правилник о подстицању производње електричне енергије из обновљивих извора и у ефикасној когенерацији је акт који је усвојила Регулаторна комисија на 33. редовној сједници одржаној 25.10.2011. године, а на који је у децембру 2011. године Влада Републике Српске дала сагласност. Правилник је почео да се примјењује од 1. јануара 2012. године.

Правилник о подстицању
производње електричне енергије из
обновљивих извора и у ефикасној
когенерацији
(„Службени гласник Републике
Српске“ број 128/11)

Правилник се примјењује у поступку рјешавања захтјева произвођача за утврђивање права на подстицај производње електричне енергије из обновљивих извора и у ефикасној когенерацији, у поступку утврђивања гарантованих откупних цијена и премија и у поступку обрачуна накнаде за обновљиве изворе коју у складу са Законом о енергетици плаћа сваки крајњи купац у Републици Српској.

Овим правилником се прописују врсте подстицаја производње електричне енергије коришћењем обновљивих извора енергије и у ефикасној когенерацији, критеријуми, услови и поступци за остварење права на подстицај, оперативно спровођење система подстицаја, методологија за утврђивање гарантоване откупне цијене електричне енергије, референтне цијене и премије и начин утврђивања износа и коришћења средстава потребних за функционисање система подстицања производње електричне енергије из обновљивих извора и у ефикасној когенерацији и начин обрачуна накнаде за обезбјеђење тих средстава.

Одлука о висини гарантованих откупних цијена и премија за електричну енергију произведену из обновљивих извора и у ефикасној когенерацији је један од три акта који је на сједници одржаној 25.10.2011. године усвојила Регулаторна комисија и који је постао правоснажан давањем сагласности од стране Владе Републике Српске у децембру 2011. године. Одлука се примјењује од 1. јануара 2012. године.

**Одлука
о висини гарантованих
откупних цијена и премија
за електричну енергију
произведену из обновљивих извора
или у ефикасној когенерацији
(„Службени гласник Републике
Српске“ број 128/11)**

Овом одлуком утврђују се гарантоване откупне цијене и премије за електричну енергију произведену у постројењима која користе обновљиве изворе или у ефикасним когенеративним постројењима за која се остварује право на подстицај у складу са Правилником о подстицању производње електричне енергије из обновљивих извора и у ефикасној когенерацији.

Одлука се примјењује код издавања рјешења о праву на подстицај и код закључивања купопродајног уговора са Оператором система подстицаја.

**Одлука
о висини накнаде
за подстицање производње
електричне енергије из обновљивих
извора или у ефикасној
когенерацији
(„Службени гласник Републике
Српске“ број 128/11)**

Овом одлуком утврђује се висина накнаде за подстицање производње електричне енергије из обновљивих извора и у ефикасној когенерацији у складу са одредбама Правилника о подстицању производње електричне енергије из обновљивих извора и у ефикасној когенерацији. Накнадом из ове одлуке обезбјеђују се средства за исплату премија произвођачима електричне енергије који остварују право на обавезан откуп по гарантованој откупној цијени и право на премију и средства потребна за

функционисање Оператора система подстицаја. Накнада се зарачунава сваком крајњем купцу у Републици Српској у износу који је једнак производу јединичне накнаде и преузете активне електричне енергије и исказује се као посебна ставка на рачуну купца. Јединична накнада за 2012. годину утврђена је у висини од 0,0018 KM/kWh.

1.1.2.5. **Оперативно спровођење система подстицаја**

Законом о енергетици прописано је да Влада Републике Српске успоставља институционалну структуру за оперативно спровођење система подстицаја. Влада је Уредбом о производњи и потрошњи електричне енергије из обновљивих извора и у когенерацији у прелазном периоду до успостављања оператора система подстицања као посебног правног тијела, овластила Мјешовити холдинг „Електропривреду Републике Српске“, Матично предузеће а.д. Требиње да обавља функцију оператора система подстицаја (ОСП), тј. административно-финансијске и друге оперативне послове система подстицања производње електричне енергије из обновљивих извора.

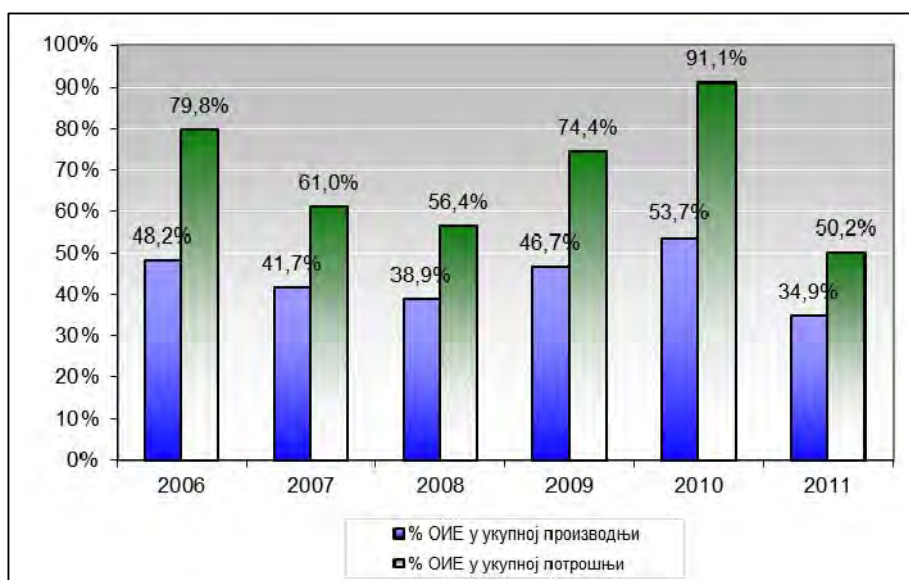
Оператор система подстицања (ОСП) је купац електричне енергије произведене у постројењима за која се остварује право на подстицај и обезбјеђује балансну припадност и одговорност за електричну енергију произведену у постројењима која имају право на обавезан откуп по гарантованој откупној цијени или право на обавезан откуп за стара постројења.

Правилником о подстицању производње електричне енергије из обновљивих извора прописана су права и обавезе Оператора система подстицања (ОСП), те обавеза овог тијела да у року од 60 дана од дана објављивања Правилника донесе и објави „правила рада“ за оперативно спровођење система подстицања на која сагласност даје Регулаторна комисија. У моменту писања овог извјештаја Оператор система подстицаја је усвојио *Правила рада за спровођење система подстицаја*, Регулаторна комисија је дала сагласност

на овај акт који је заједно са свим осталим актима који правно уређују ову област објављен на интернет страници Мјешовитог холдинга „Електропривреда Републике Српске“, Матично предузеће а.д. Требиње и на интернет страници Регулаторне комисије.

1.1.2.6. **Обновљиви извори енергије у производњи и потрошњи електричне енергије у Републици Српској**

Обновљиви извори енергије у смислу инсталисаних капацитета у Републици Српској су заступљени у мјери која, у појединим годинама, омогућава, у зависности од хидрологије као и погонске спремности свих капацитета, високо учешће електричне енергије произведене из обновљивих извора у укупној бруто потрошњи електричне енергије у Републици Српској. Слика 9 показује да је у 2010. години достигнут ниво од 91% учешћа електричне енергије произведене из обновљивих извора у бруто потрошњи електричне енергије у Републици Српској, за разлику од 2011. године гдје је ово учешће износило 50,2% и најмање је за посматрани период од шест година.⁶

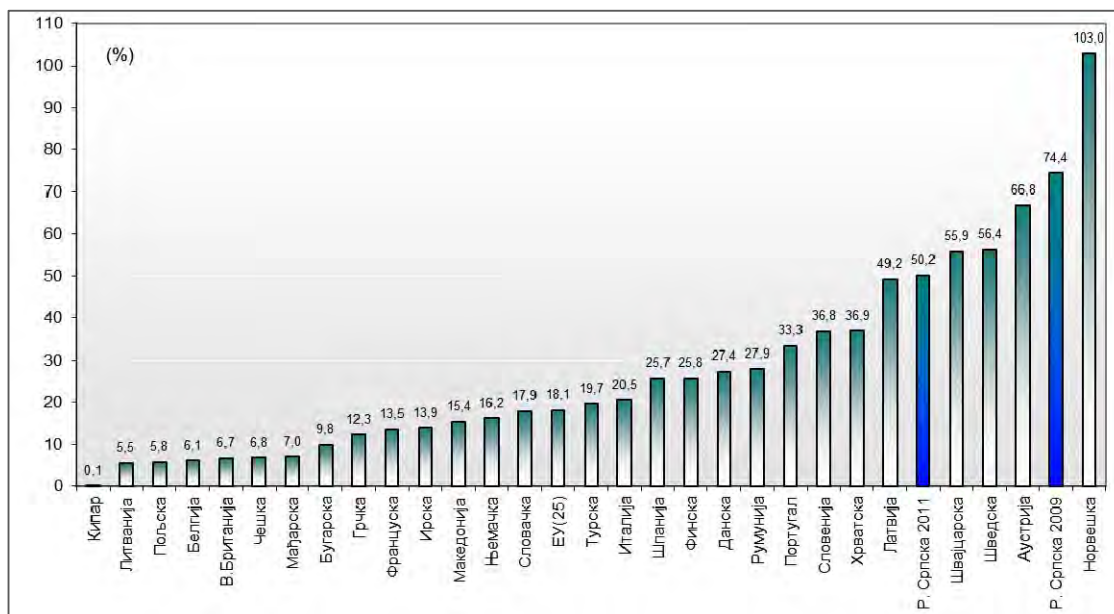

Слика 9 – Учешће електричне енергије из обновљивих извора у производњи и бруто потрошњи

Комплетна производња када су у питању обновљиви извори енергије је из хидроелектрана.

Учешће (%) електричне енергије произведене из обновљивих извора у бруто потрошњи је један од енергетских индикатора који европска институција за статистику Еуростат редовно објављује. У моменту израде овог извјештаја Еуростат је на својој интернет страници објавио овај индикатор до 2009. године. Поређења ради за Републику Српску су на наредној слици, број 10, уврштени подаци за 2009. и 2011. годину.

⁶ Потрошња крајњих купаца увећана за дистрибутивне губитке.

Слика 10 - Учешће електричне енергије из ОИЕ у бруто потрошњи ел. енергије⁷

1.1.3. Производња електричне енергије – заштита животне средине

Регулаторна комисија за енергетику Републике Српске, у оквиру својих надлежности, провјерава и испуњеност услова који се односе на заштиту животне средине који су прописани условима дозволе за обављање дјелатности, а кроз вршење надзорних провјера и анализе извјештаја корисника дозвола за обављање дјелатности производње електричне енергије.

Корисницима дозвола наметнуте су обавезе у погледу заштите животне средине, а које произилазе из законских прописа који регулишу област заштите животне средине и надлежности Регулаторне комисије. Када је ријеч о законима најважнији су свакако:

- Закон о заштити животне средине (Службени гласник Републике Српске, број 28/07, 41/08 и 29/10),
- Закон о заштити ваздуха (Службени гласник Републике Српске, број 124/11),
- Закон о водама (Службени гласник Републике Српске, број 50/06),
- Закон о управљању отпадом (Службени гласник Републике Српске, број 53/02 и 65/08) и други.

Једна од најважнијих обавеза коју су корисници дозвола требали да испуне, свакако је обавеза добијања еколошке дозволе. Добијање еколошке дозволе је, законским рјешењима, условљено прибављањем низа других докумената и дозвола којима су заокружене обавезе сваког корисника те дозволе.

Када су у питању хидроелектране у Републици Српској сви корисници дозвола су добили еколошке дозволе и то:

1. ЗП "Хидроелектране на Дрини" а.д. Вишеград 31. јануара 2008. године,
2. ЗП "Хидроелектране на Требишњици" а.д. Требиње 20. марта 2008. године и
3. ЗП "Хидроелектране на Врбасу" А.Д. Мркоњић Град 12. фебруара 2009. године.

Еколошким дозволама за сваког корисника дозволе прописане су мјере и поступци које корисници дозвола морају испунити, како би утицаје својих активности на животну средину свели на најмању могућу мјеру.

⁷ Извор: Еуростат

Корисници дозволе ЗП "Хидроелектране на Врбасу" А.Д. Мркоњић Град, ЗП "Хидроелектране на Дрини" а.д. Вишеград и ЗП "Хидроелектране на Требишњици" а.д. Требиње посједују уведен и сертификован систем управљања заштитом животне средине према стандарду ISO 14001, односно посједују израђене интерне планове и програме управљања заштитом животне средине. Корисници дозвола се углавном придржавају свих дефинисаних мјера заштите и унапређења животне средине.

Такође, јасно је да је заштита животне средине континуиран процес те су самим тим активности корисника дозволе у овој области континуиране и захтијевају стално ангажовање како би се испуниле све обавезе које проистичу из прописа који уређују област заштите животне средине.

Укратко, произвођачи електричне енергије у хидроелектранама прибавили су еколошке дозволе и производња електричне енергије у овим предузећима обавља се уз задовољавајућу заштиту животне средине. Битно је нагласити да су наведена предузећа дужна да у наредном периоду испуне обавезе прописане у еколошким дозволама.

Регулаторна комисија је издала дозволе за производњу електричне енергије у шест малих хидроелектрана. Корисници дозвола за производњу електричне енергије у малим хидроелектранама добили су еколошке дозволе за следеће објекте:

1. МХ "ЕРС" ЗЕДП "ЕЛЕКТРО - БИЈЕЉИНА" а.д. Бијељина - МХЕ "Тишча" 29. октобра 2009.
2. "ЕЛИНГ М.Х.Е" мале хидроелектране д.о.о. Теслић - МХЕ "Дивич" 2. фебруара 2010.
3. МХЕ ЕРС ЗП "Електродистрибуција" а.д. Пале - МХЕ "Богатићи" децембра 2009.
4. МХЕ "ЕРС" д.о.о. Лакташи - МХЕ "Сућеска Р-С-1", издата 28.01.2008.
5. "ХЕ на Бистрици" д.о.о Брод на Дрини - МХЕ "Бистрица Б-5а", издата 09.08.2009.

Утицај ових објекта на животну средину је локалног карактера. Оно што треба нагласити је потреба одређивања еколошки прихватљивог протока, како за постојеће објекте тако и за објекте који се планирају градити на основу јединствене методологије која би била лако мјерљива.

Када су у питању термоелектране у 2011. години, Регулаторна комисија је по истеку периода важења продужила двије дозволе за производњу електричне енергије у термоелектранама, тј. издала нове дозволе на период важења од шест година за МХ ЕРС - Требиње ЗП "Рудник и Термоелектрана Гацко" А.Д. Гацко и ЗП "Рудник и Термоелектрана Угљевик" А.Д. Угљевик.

У обје термоелектране користи се лигнит као гориво ниске калоричне моћи. Лигнит се добија из површинских копова угља који се налазе у саставу поменутих предузећа.

Производња електричне енергије из угља узрокује бројне утицаје на животну средину, а најкрупнији проблеми који се јављају и постоје при раду ових корисника дозвола, су емисије димних гасова, отпадне воде које се јављају у технолошком процесу, депоновање пепела, те заузимање великих површина земљишта од стране површинских копова угља.

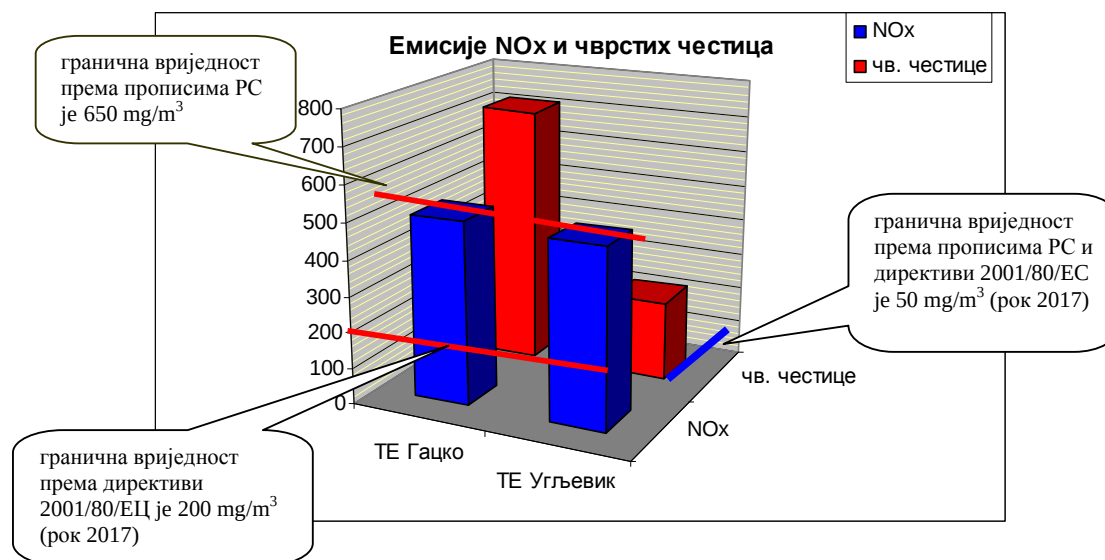
Оба корисника дозвола су у обавези да израде и спроведу детаљне планове активности за смањење емисија загађујућих материја у ваздух и изградњу система за пречишћавање отпадних вода, усклађене са роковима одређеним прописима из области заштите животне средине, односно да реализују одређене пројекте како би, у датим роковима, обављање своје дјелатности ускладили са прописима из области заштите животне средине.

Према законским актима Републике Српске, сви субјекти морају своје емисије ускладити са граничним вриједностима прописаним *Правилником о граничним вриједностима емисије у ваздух из постројења за сагоријевање* (Службени гласник Републике Српске, број 39/05), а према Уговору о оснивању Енергетске заједнице, БиХ је обавезна да до 2017. године примијени одредбе Директиве 2001/80/ЕС о граничним вриједностима емисија у ваздух.

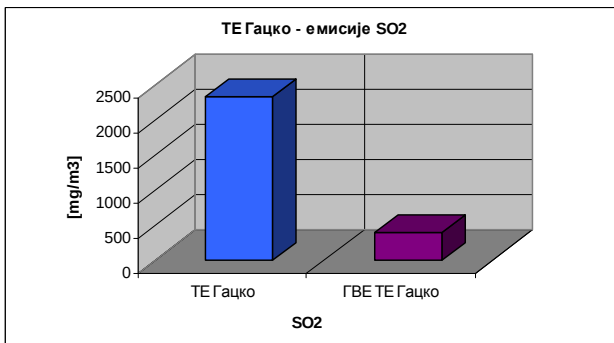
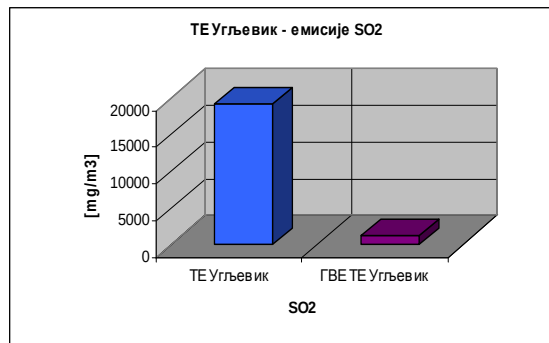
У циљу праћења емисија димних гасова, корисници дозвола морају да обезбиједе континуирано мјерење загађујућих материја у ваздух. Распоживи резултати континуираног мјерења за ТЕ Гацко и ТЕ Угљевик за 2011. годину, омогућавају да се, стекне орјентациона слика о емисијама у ваздух из ових постројења и да се те вриједности пореде са граничним вриједностима емисија (ГВЕ). Вриједности емисија добијене поменутиим мјерењима приказане су на сликама 11, 12 и 13. Када је у питању мјерење емисија у 2011. години, за разлику од претходне године, ситуација је пуно боља, односно у 2011. години корисници дозвола су вршили мјерења емисија како је то предвиђено условима дозволе.

На основу овога може се закључити следеће:

1. МХ ЕРС – Требиње ЗП "Рудник и Термоелектрана Гацко" А.Д. Гацко:
 - емисије чврстих честица су више пута веће од граничне вриједности емисија (просјечне мјесечне вриједности у 2011. години износиле су око 700 mg/m³ и веће су од вриједности у 2010. години када су износиле око 550 mg/m³),
 - емисије оксида азота су у тренутно дозвољеним границама (просјечне мјесечне вриједности у 2011. години износиле су око 500 mg/m³ и мање су од вриједности у 2010. години када су износиле око 520 mg/m³),
 - емисије оксида сумпора су више пута веће од граничних вриједности емисија (просјечне мјесечне вриједности у 2011. години износиле су око 2300 mg/m³ и веће су од вриједности у 2010. години када су износиле око 1900 mg/m³).
2. ЗП "Рудник и термоелектрана Угљевик" А.Д. Угљевик:
 - емисије чврстих честица су више пута веће од граничних вриједности емисија (просјечне мјесечне вриједности у 2011. години износиле су око 220 mg/m³ и на нивоу су вриједности остварених у 2010. години),
 - емисије оксида азота су у тренутно дозвољеним границама (просјечне мјесечне вриједности у 2011. години износиле су испод 500 mg/m³ и ниже су од вриједности у 2010. години када су износиле око 540 mg/m³),
 - емисије оксида сумпора су више пута веће од граничних вриједности емисија (просјечне мјесечне вриједности у 2011. години износиле су око 18500 mg/m³ и веће су од вриједности у 2010. години када су износиле око 15000 mg/m³).

Слика11 – Емисије NOx и чврстих честица

Слика 12 - Емисије SO_2 – ТЕ ГацкоСлика 13 – Емисије SO_2 – ТЕ Угљевик

У табели 11 дат је преглед специфичне потрошње угља, дизела и мазута по произведеном kWh електричне енергије на прагу у РиТЕ Гацко и РиТЕ Угљевик.

	производња електричне енергије [MWh]	потрошња	угаљ	дизел [l]	мазут [kg]
Р и ТЕ Гацко	1.613.534	укупна	2.320.327 [t]	6.163.219	2.230.975
		спец. потрошња	1,438 [kg/kWh]	0,00382 [l/kWh]	0,00170 [kg/kWh]
Р и ТЕ Угљевик	1.836.224	укупна	2.119.964 [t]	9.348.822	2.812.000
		спец. потрошња	1,15 [kg/kWh]	0,00510 [l/kWh]	0,00153 [kg/kWh]

Табела 11 – Преглед специфичне потрошње угља, дизела и мазута у ТЕ Гацко и ТЕ Угљевик

Већ је поменуто да у саставу ових корисника дозвола раде и површински копови угља, који заузимају велике површине земљишта. Утврђено је да за оба рудника постоје урађени пројекти рекултивације и да су активности везане за рекултивацију отпочеле на оним дијеловима копа гдје је експлоатација руде завршена. Процес рекултивације неопходно је интензивирати у наредним годинама.

Депоноване пепела, који настаје у процесу сагоријевања угља, у обје термоелектране се врши према одговарајућим пројектима.

ЗП "Рудник и термоелектрана Гацко" А.Д. Гацко је прибавило еколошке дозволе за Површински коп "Грачаница" (18. јуна 2008. године) и за постројење "Термоелектрана" Гацко (23. јуна 2008. године).

ЗП "Рудник и термоелектрана Угљевик" А.Д. Угљевик је прибавило еколошку дозволу за постројење Површински коп "Богутово село" Угљевик (15.09.2008.), те за постројење "Термоелектрана" Угљевик 10.08.2009. године.

Еколошким дозволама корисницима дозвола прописане су мјере и активности које морају спровести у дефинисаним роковима.

Емисија чврстих честица је један од фактора који највише утиче на животну средину у околини термоелектрана, те смо мишљења да је неопходно и у овогодишњем извјештају истаћи сљедеће чињенице:

- Увидом у еколошку дозволу за ТЕ Гацко (Рјешење Министарства за просторно уређење, грађевинарство и екологију бр. 15-96-112/08 од 23. јуна 2008. године) може се примијетити да је у тачки 3.2.1. дефинисана обавеза ТЕ Гацко да "за емисије чврстих честица користи врећасте филтере који ће гарантовати емисију чврстих

честица мању од 100 mg/m^3 , у складу са Правилником о граничним вриједностима емисије у ваздух из постројења за сагоријевање (Службени гласник Републике Српске, број 39/05)"; иста обавеза је дефинисана и у тачки 4.4.

- Поменути правилником дефинисана је гранична вриједност емисије чврстих честица за постројење топлотне снаге веће од 500 MW (топлотна снага ТЕ Гацко је око 900 MW) од 50 mg/m^3 .
- Директива 2001/80/ЕС о граничним вриједностима емисија у ваздух дефинише такође граничну вриједност емисије чврстих честица за постројење топлотне снаге веће од 500 MW од 50 mg/m^3 .

Имајући у виду поменуте чињенице о емисијама и утицај емисије чврстих честица на животну средину у околини термоелектрана, те обавезе преузете потписивањем Уговора о оснивању Енергетске заједнице, мишљења смо да је у еколошкој дозволи неопходно извршити корекцију граничне вриједности емисије чврстих честица на 50 mg/m^3 . Наведена констатација о корекцији граничне вриједности емисије чврстих честица вриједи и за еколошку дозволу издату за ТЕ Угљевик.

Еколошким дозволама за термоелектране и хидроелектране прописани су сви сегменти који се односе на заштиту животне средине.

Осим поменути хидроелектранама и термоелектранама, Регулаторна комисија издала је дозволу за обављање дјелатности производње и предузећу "Енерголинија" д.о.о. Зворник, које такође посједује еколошку дозволу (за постројење ФГ "Бирач" АД Зворник, број 15-96-273/09 од 4.2.2010).

Корисници дозвола за изградњу производних електроенергетских објеката од Регулаторне комисије такође су прибавили еколошке дозволе:

1. "ЕФТ - Рудник и Термоелектрана Станари" д.о.о. Станари - ТЕ "Станари" 19. маја 2008.
2. МХ "ЕРС" Требиње, ЗП "Електро Добој" а.д. Добој - ХЕ "Цијевна 3" 6. априла 2009.
3. ЕРС д.о.о. мале хидроелектране Бања Лука - МХЕ "Сућеска Р-С-2" 18. април 2008.
4. ХЕ "Бистрица" д.о.о. Фоча - МХЕ "Јањина Ј-1" 13. маја 2009.
5. ХЕ "Бистрица" д.о.о. Фоча - ХЕ "Бистрица Б-1" 26. август 2009.
6. ХЕ "Бистрица" д.о.о. Фоча - МХЕ "Бистрица Б-2а" 26. август 2009.
7. ХЕ "Бистрица" д.о.о. Фоча - ХЕ "Бистрица Б-3" 25. август 2009.

1.2. Пренос електричне енергије

Преносна дјелатност у Републици Српској, односно у Босни и Херцеговини, обавља се у двије посебне компаније на нивоу БиХ и то: "Електропренос Босне и Херцеговине" Бања Лука и "Независни оператор система Босне и Херцеговине" Сарајево. Регулисање дјелатности преноса електричне енергије је у надлежности Државне регулаторне комисије за електричну енергију у Босни и Херцеговини.

На слици 14 је приказана карта преносне мреже Босне и Херцеговине.

Слика 14 - Карта преносне мреже БиХ

1.3. Дистрибуција електричне енергије

1.3.1. Оператори дистрибутивног система у Републици Српској

Дистрибуција електричне енергије представља пренос електричне енергије на средњенапонској и нисконапонској мрежи ради испоруке крајњим купцима, те је, као и пренос на високонапонској мрежи, монополска дјелатност и као таква треба бити регулисана како се не би злоупотребио монополски положај дистрибутивних компанија које једине посједују капацитете за обављање ове дјелатности на одређеном подручју. Када је у питању раздвајање дистрибутивне дјелатности, боље рећи дјелатности коју обавља дистрибутивни систем оператор - дистрибутер, од осталих комерцијалних дјелатности (производња и снабдијевање), раздвајање се намеће као услов непристрасности у пружању услуга дистрибутера корисницима дистрибутивне мреже.

Дистрибутивна дјелатност у Републици Српској се обавља у оквиру пет дистрибутивних компанија - дистрибутивних систем оператора (дистрибутера). Сваки дистрибутер је надлежан за обављање дјелатности на одређеном географском подручју (слика 15). Обављање дјелатности, укључујући и одређивање тарифа за кориштење дистрибутивне мреже, регулише и надгледа Регулаторна комисија.

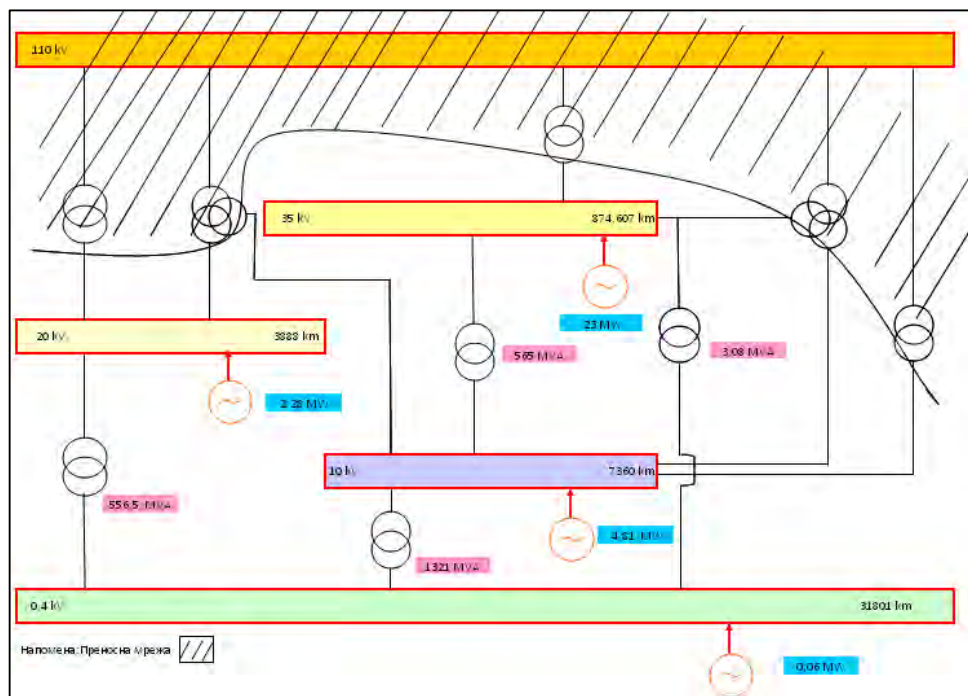

Слика 15 -
Дистрибутивне регије у
Републици Српској

Електродистрибутивна предузећа у Републици Српској су у саставу Мјешовитог Холдинга "Електропривреда Републике Српске" – Матично предузеће а.д. Требиње, тј. у саставу вертикално интегрисаног предузећа које је корисник дозволе за трговину и снабдијевање електричном енергијом. С обзиром да су електродистрибутивна предузећа посебни правни субјекти, услов правног раздвајања је испуњен. Функционално - управљачко раздвајање се треба обезбиједити на

начин да матично предузеће може да утиче на управљање у погледу дугорочног планирања, усмјеравања капитала и слично, док се ограничава утицај на свакодневне пословне активности дистрибутивног систем оператора - дистрибутера.

Приказ дистрибутивног система, са прикљученим малим хидроелектранама на дистрибутивну мрежу дат је на слици 16.

Слика 16 -
Дистрибутивни
електроен.
систем са
окужењем

Основни технички подаци о дистрибутивној мрежи су расположиви на основу годишњих извјештаја са техничким обрасцима које достављају дистрибутивна предузећа у Републици Српској. У табелама 12 и 13 је приказано стање на крају 2011. године.

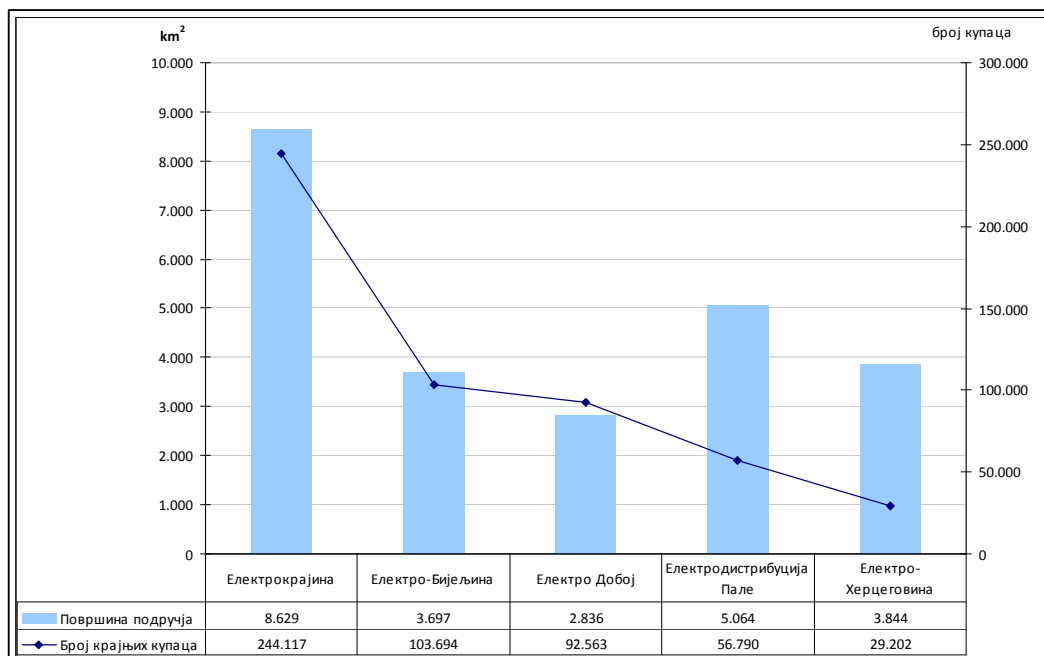
Р. бр.	Напонски ниво	Тип вода	Дужина (km)
1	35 kV	Надземни	850,211
		Подземни	24,396
		Укупно	874,607
2	20(10) kV	Надземни	9984,804
		Подземни	1267,597
		Укупно	11252,401
4	0,4 kV	Надземни	29599,443
		Подземни	2201,243
		Укупно	31800,686
Укупно		Надземни	40434,458
		Подземни	3493,236
		Укупно	43927,694

Табела 12 - Дужина дистрибутивних електроенергетских водова

Р. бр.	Напонски ниво	Број трафостаница/ Инсталисана снага	
1	35/10 kV	ком.	74
		MVA	572
3	20/0,4 kV	ком.	2779
		MVA	601,788
4	10/0,4kV	ком.	6606
		MVA	1542,989
Укупно		ком.	9459
		MVA	2716.777

Табела 13 - Број и инсталисана снага дистрибутивних трафостаница

У 2011. години дистрибутивна предузећа су изградила 87,72 километра средњенапонске надземне мреже, 255,53 километара нисконапонске надземне мреже, 41,43 километра подземне кабловске мреже, а истовремено и санирала 212,094 километара средњенапонске надземне мреже, 635,017 километра нисконапонске мреже, те 13,37 километара подземне кабловске мреже. Такође, изграђено је 87 трафостаница ТС 10(20)/0,4 kV са укупном инсталисаном снагом од 21,65 MVA, док је санирано 118 ТС 10(20)/0,4 kV са укупном инсталисаном снагом од 31,72 MVA. Изграђена и пуштена у рад је и једна трафостаница ТС 35/10 kV "Бијељина IV" инсталисане снаге 8 MVA на дистрибутивном подручју Електро-Бијељине. Осим наведених података значајно је напоменути да су у дистрибутивном систему присутне и друге трансформације ТС 35/0,4, ТС 35/6, ТС 10/6, ТС 6/0,4 kV, као и водови 6 kV за потребе напајања индустријских објеката (рудника), мада се значајан дио тих електроенергетских објеката користи и за напајање крајњих купаца у локалној средини. Такође, постоји и одређен број електроенергетских објеката који нису у власништву дистрибутера, а служе за напајање већег броја крајњих купаца електричном енергијом. Подаци о површинама појединих дистрибутивних подручја и броју крајњих купаца приказан је на слици 17.

Слика 17 - Површина дистрибутивних подручја и број купаца

1.3.2. Методологија за утврђивање тарифних ставова за кориснике дистрибутивних система у Републици Српској

Тарифни ставови за кориснике дистрибутивних система у Републици Српској утврђују се у складу са Правилником о тарифној методологији и тарифном поступку (Методологија) утврђеним од стране Регулаторне комисије. У ове тарифне ставове, поред цијене дистрибуције коју утврђује Регулаторна комисија, а која покрива трошкове дистрибутивне мреже и дистрибутивних губитака, укључује се и цијена коришћења преносне мреже коју утврђује Државна регулаторна комисија за електричну енергију на основу своје методологије, а која обухвата трошкове рада Електропреноса БиХ, трошкове рада Независног оператора система у БиХ и трошкове помоћних услуга.

Методологијом Регулаторне комисије је прописано да се као оправдани трошкови дистрибутивним компанијама у Републици Српској признају следећи трошкови дистрибутивне мреже:

- трошкови погона, одржавања и вођења дистрибутивне мреже, укључујући трошкове одржавања прикључака и мјерних уређаја, те читања мјерних уређаја,
- трошкови развоја дистрибутивне мреже и
- трошкови за надокнаду оправданих трошкова губитака електричне енергије у дистрибутивној мрежи.

Тарифна методологија заснива се на обрачуна годишњег потребног прихода електроенергетских предузећа, а за учинке дефинисане електроенергетским билансом за годину за коју се утврђују тарифе.

У складу са Методологијом, регулисана предузећа - корисници дозволе за дистрибуцију електричне енергије, подносе захтјев Регулаторној комисији за одобрење цијена, односно тарифних ставова на бази потребног прихода који се састоји из оправданих трошкова увећаних за поврат на капитал. Оправданост захтјева Регулаторна комисија утврђује у тарифном поступку, те на основу тога утврђује коначне цијене, односно тарифне ставове. Одлуку Регулаторна комисија доноси самостално, односно независно од било које друге

владине агенције, поштујући одлуке Државне регулаторне комисије БиХ у вези са цијенама коришћења преносне мреже. Дужина трајања регулаторног периода није посебно прописана, а тарифни поступак се покреће или на иницијативу регулисаних предузећа или на иницијативу Регулаторне комисије.

За израчунавање тарифних ставова користе се технички и финансијски подаци и документација коју дистрибутивне компаније достављају Регулаторној комисији у складу са Правилником о извјештавању у прописаним временским интервалима, а и у самом тарифном поступку. На основу ових података, Регулаторна комисија сагледава обим, врсту и квалитет услуга које дистрибутивне компаније пружају својим корисницима, као и трошкове њиховог пословања, односно њихову оправданост. Оправданост трошка процјењује се према природи трошка анализом сврсисходности, анализом количине и цијене и упоредном анализом (benchmarking). У тарифним поступцима које је Регулаторна комисија до сада проводила коришћене су упоредне анализе између пет дистрибутивних компанија у Републици Српској ради сагледавања трошкова рада и одржавања мреже.

Тарифна методологија прописује јединствене тарифне ставове за све кориснике дистрибутивних система у Републици Српској.

1.3.3. Изједначавање дистрибутивне мрежне тарифе

Густина насељености и попуњености подручја стамбеним и привредним објектима, као и количина и структура дистрибутивних постројења и опреме који су укључени у регулативну основу, као основна средства за обављање дјелатности дистрибуције, се значајно разликују по дистрибутивним подручјима у Републици Српској, што проузрокује и различите просјечне трошкове обављања дјелатности дистрибуције, по јединици испоручене електричне енергије и снаге. "Густина потрошње" је приказана у табели 14.

Дистрибутивно подручје	Површина подручја (km ²)	Број крајњих купаца	Број крајњих купаца по (km ²)
Електрокрајина	8.629	244.117	28
Електро-Бијељина	3.697	103.694	29
Електро Добој	2.836	92.563	33
Електродистрибуција Пале	5.064	56.790	10
Електро-Херцеговина	3.844	29.202	7
Укупно	24.070	526.366	21

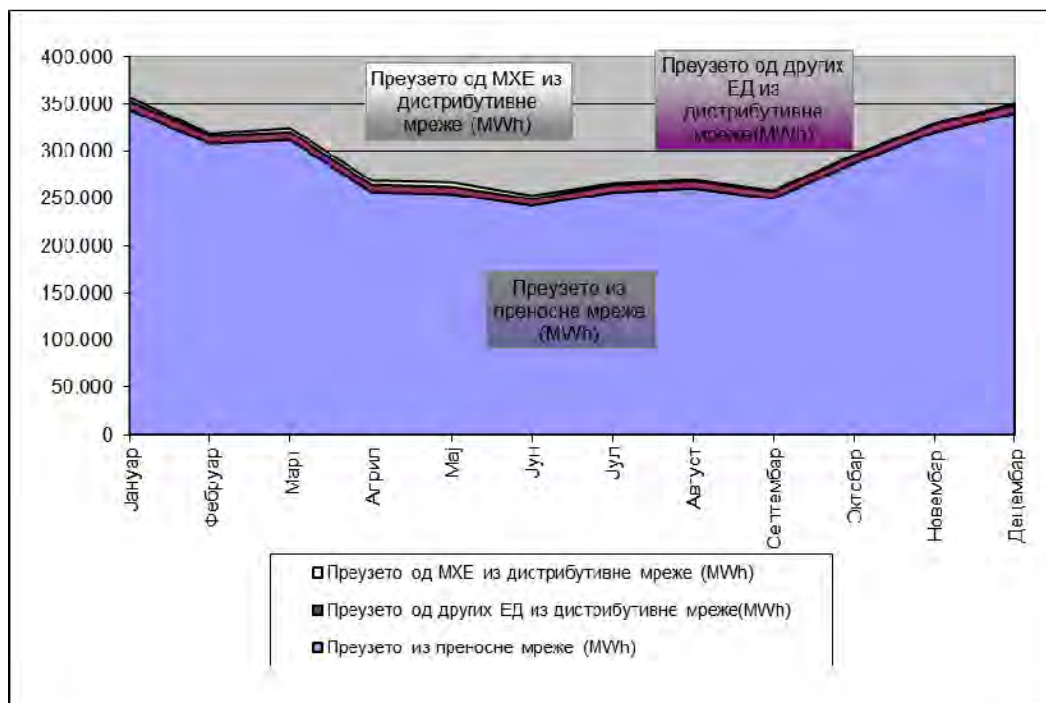
Табела 14 - Разуђеност купаца прикључених на дистрибутивну мрежу

Регулаторна комисија је, у складу са начелом равноправности купаца и заштите купаца у удаљеним и слабо насељеним подручјима, утврдила исте тарифне ставове за све купце на цијелој територији Републике Српске. Имајући у виду различите "густине потрошње" и различите трошкове обављања дјелатности, Регулаторна комисија је утврдила и коефицијенте за поравнање прихода између дистрибутивних предузећа, којим се дистрибутивна предузећа доводе у равноправан положај у погледу остваривања прихода и оправданих трошкова обављања дјелатности.

1.3.4. Преузимање и потрошња електричне енергије у дистрибутивној мрежи

Електрична енергија у дистрибутивној мрежи у 2011. години у Републици Српској преузимала се из преносне мреже Електропреноса БиХ, из хидроелектрана прикључених на

дистрибутивну мрежу и из других дистрибутивних система из Босне и Херцеговине и сусједних држава. Структура преузете електричне енергије дата је на слици 18.

Слика 18 - Преузета електрична енергија у дистрибутивну мрежу у 2011. години

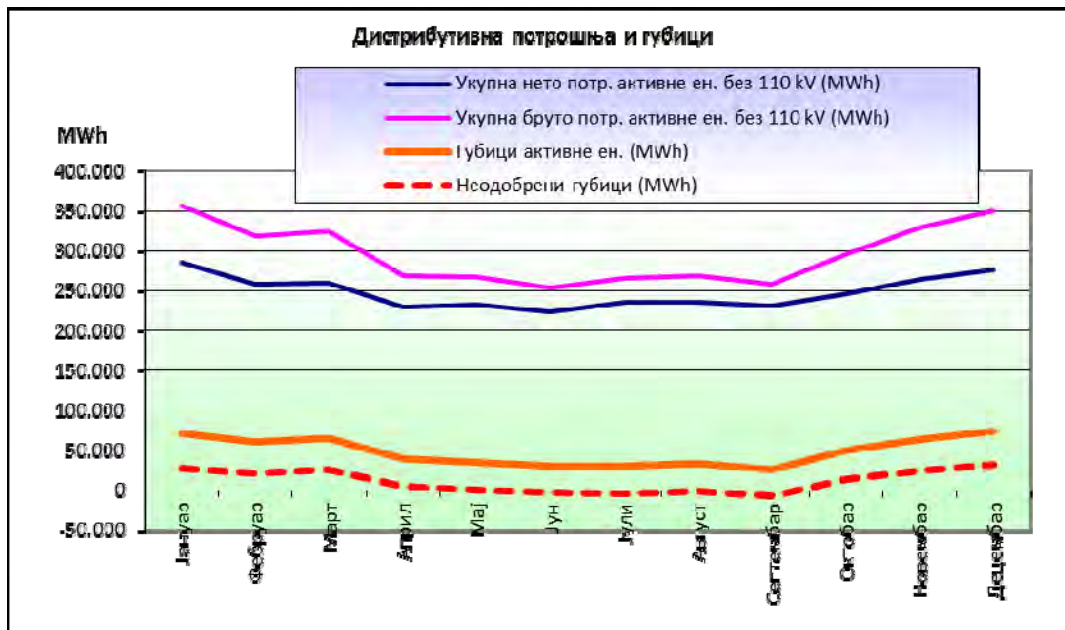
Од укупно преузете електричне енергије у дистрибутивну мрежу, у 2011. години, у износу од 3.556 GWh, крајњим купцима је испоручено 2.980 GWh, а 576 GWh електричне енергије су губици у дистрибутивној мрежи. На слици 19 дата је структура нето потрошње по дистрибутивним предузећима.

Слика 19 - Нето дистрибутивна потрошња у 2011. години

1.3.5. Губици електричне енергије у дистрибутивној мрежи

Велики проблем дистрибутивних предузећа у Републици Српској и даље је ниво губитака електричне енергије у дистрибутивној мрежи. Политика Регулаторне комисије је да, одређивањем одобрених трошкова на име губитака електричне енергије у тарифном поступку, мотивише кориснике дозвола да смање дистрибутивне губитке. Истовремено корисници дозвола за дистрибуцију електричне енергије су обавезни да донесу планове мјера и активности на смањењу дистрибутивних губитака и да поднесу извјештаје о њиховом спровођењу.

Слика 20 - Остварена потрошња и губици електричне енергије у дистрибутивној мрежи у 2011. години

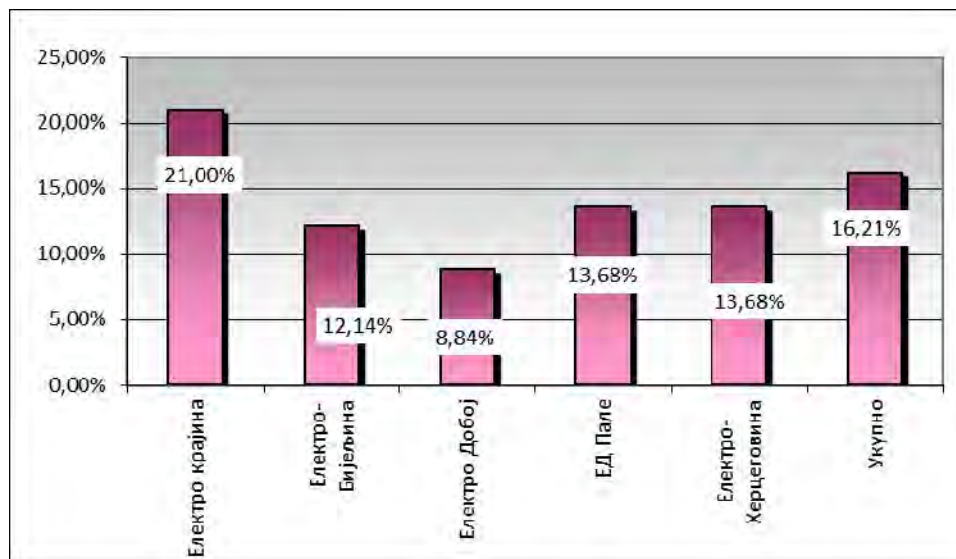
Регулаторна комисија у тарифном поступку одобрава процентуални износ губитака за сваки напонски ниво и само тај одобрени износ (13,2% просјечно) се урачунава у тарифне ставове за коришћење дистрибутивне мреже, док мање или веће остварење губитака иде у корист или на штету дистрибутера.

Према подацима које су доставиле дистрибутивне компаније, остварени губици електричне енергије у 2011. години износили су 16,21%, односно 576.420 MWh, тј. 133.295 MWh више него што је одобрено (13,2% просјечно). Остварена потрошња и губици електричне енергије у дистрибутивној мрежи у Републици Српској у 2011. години приказани су на слици 20, док су остварени губици електричне енергије у дистрибутивној мрежи по мјесецима приказани на слици 21.

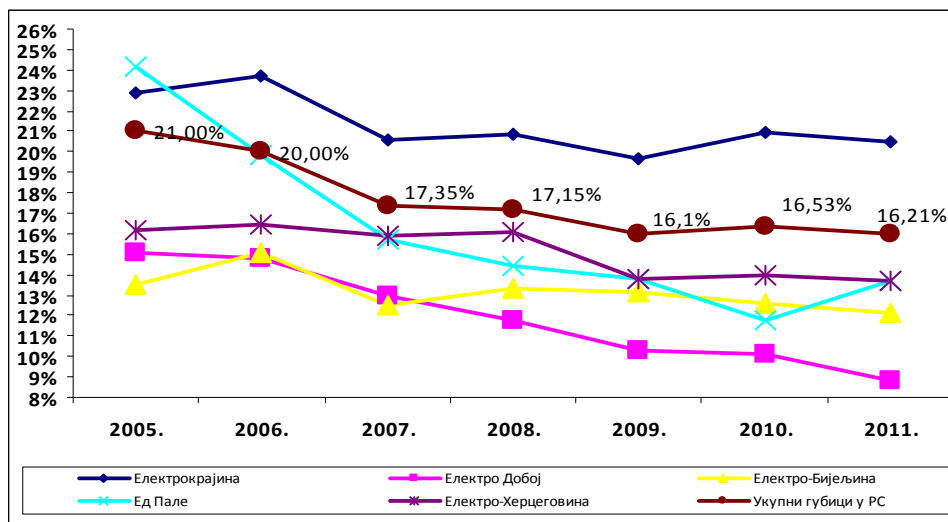
Слика 21 - Остварени губици активне електричне енергије у дистрибутивној мрежи по месецима 2011. године

Ниво губитака електричне енергије у дистрибутивној мрежи по дистрибутивним подручјима, изражен као процентуални однос остварених губитака електричне енергије и укупно преузете електричне енергије у дистрибутивну мрежу, креће се од 8,84% у ЗП "Електро Добој" АД Добој до 21,00% у ЗП "Електрокрајина" А.Д. Бањалука, што је приказано на слици 22.

Слика 22 - Ниво губитака електричне енергије у дистрибутивној мрежи по дистрибутивним подручјима

На слици 23 приказан је упоредни преглед остварених дистрибутивних губитака у електродистрибутивним предузећима у периоду од 2005. до 2011. године.

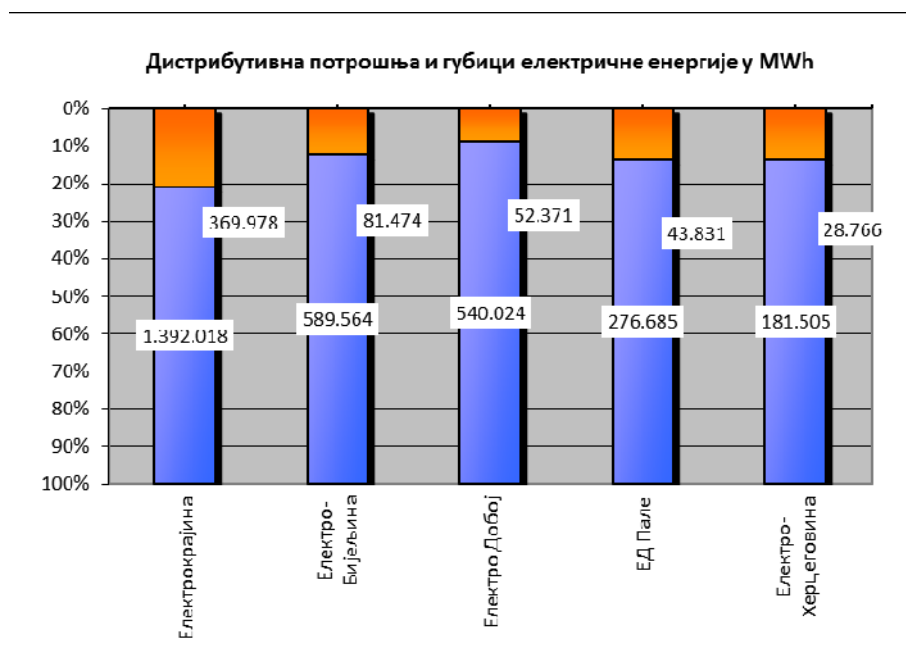

Слика 23 - Преглед остварених дистрибутивних губитака на вишегодишњем нивоу (%)

Укупни дистрибутивни губици у Републици Српској од 16,21% у 2011. години, су мањи за 0,32% или у енергетској вриједности 5,9 GWh у односу на 2010. годину, док је укупно преузимање електричне енергије у дистрибутивној мрежи у том периоду веће за 34,03 GWh у односу на преузимање електричне енергије у 2010. години.

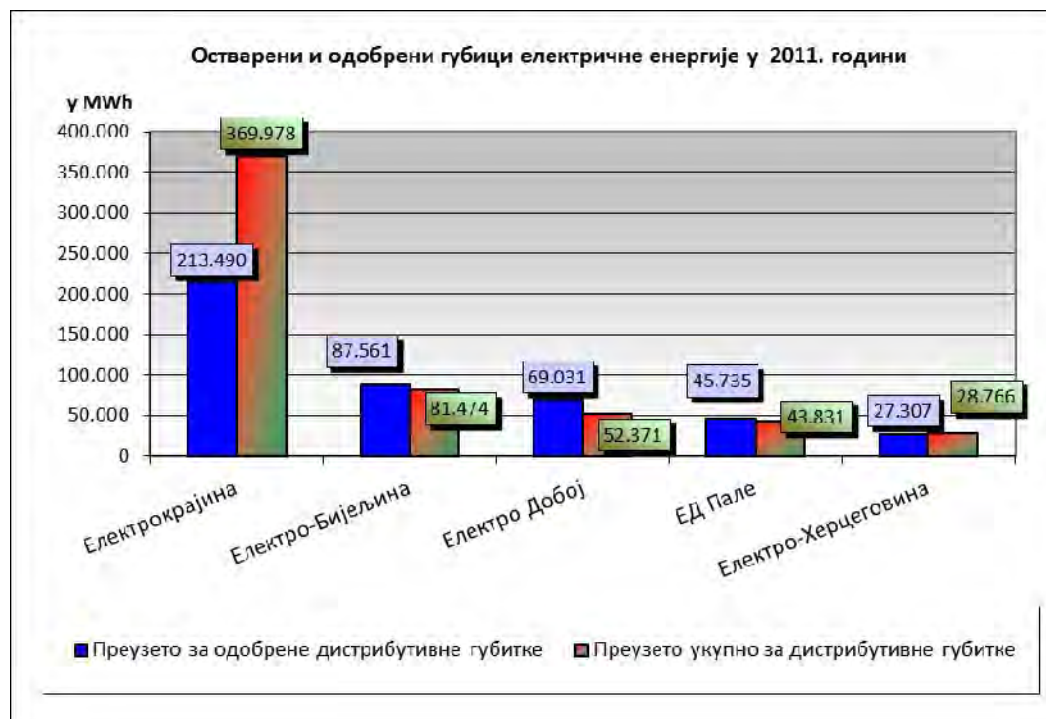
Смањивањем губитака електричне енергије у дистрибутивној мрежи Републике Српске на ниво просјечних губитака у Европи (9,5%), могуће је ставити на располагање додатну количину електричне енергије од око 230 GWh годишње, што одговара нпр. годишњој производњи електране номиналне активне снаге 25 MW, пуном снагом током цијеле године.

Енергетске вриједности дистрибутивних губитака и укупно преузете електричне енергије су приказане на слици 24.

Слика 24 - Однос губитака и укупно преузете електричне енергије у 2011. години

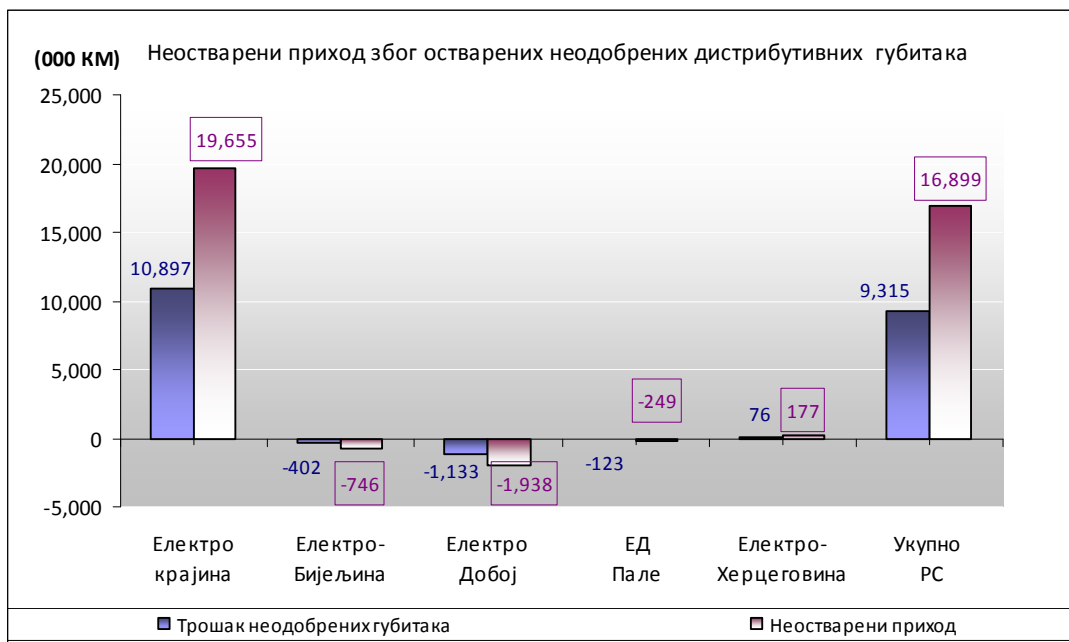
Одобрене и остварене количине електричне енергије за дистрибутивне губитке по предузећима приказане су на слици 25.

Слика 25 - Преглед остварених и одобрених губитака електричне енергије по дистрибутивним предузећима

На слици број 26 приказани су:

- остварени трошак набавке електричне енергије за неодobreне губитке који укључује и трошак преноса те енергије,
- неостварени - изгубљени приход, односно приход који се могао остварити да се електрична енергија неодобрених дистрибутивних губитака испоручила, фактурисала и наплатила крајњим купцима по просјечној оствареној цијени за крајње купце на дистрибутивној мрежи.

Слика 26 - Преглед остварених трошкова због неодобрених дистрибутивних губитака и неоствареног прихода због остварених неодобрених дистрибутивних губитака у 2011.

1.4. Снабдијевање тарифних купаца електричном енергијом

Електродистрибутивна предузећа у Републици Српској, поред тога што су корисници дозвола за дистрибуцију електричне енергије, посједују и дозволе за обављање дјелатности снабдијевања електричном енергијом тарифних купаца. Будући да ова предузећа, као јединствено правно лице, обављају и дјелатност дистрибуције и дјелатност снабдијевања тарифних купаца електричном енергијом, то им је условима дозвола прописана обавеза рачуноводственог раздвајање ових дјелатности. Раздвајање дјелатности је неопходно ради јасне идентификације трошкова коришћења мреже, односно одређивање тарифа за коришћење дистрибутивне мреже. У циљу извршења ових обавеза, наведене компаније прилагођавају своје пословно-информационе системе новој организацији коју намеће процес дерегулације.

Дјелатност дистрибуције и дјелатност снабдијевања тарифних купаца у Републици Српској се обављају у систему обавезе јавне услуге.

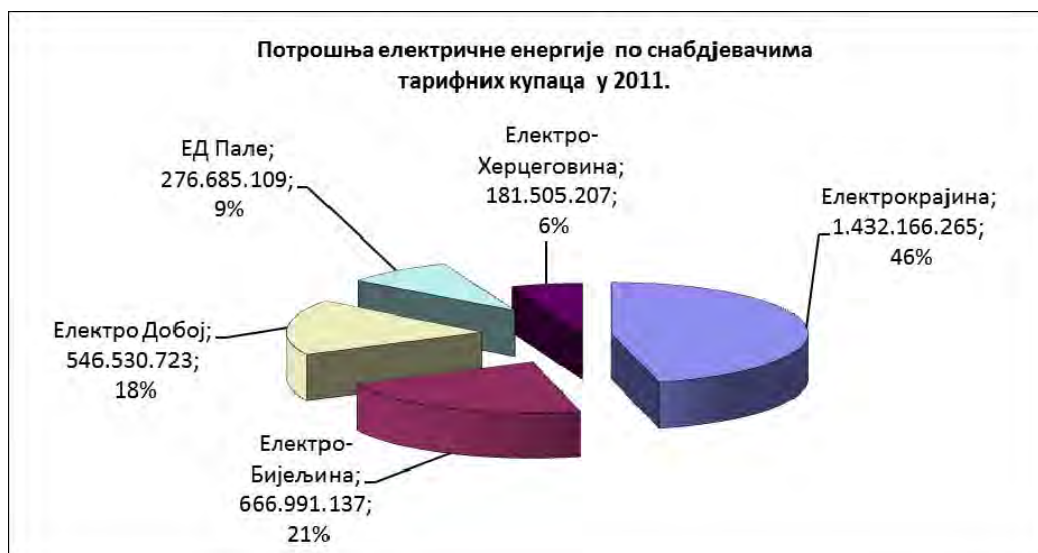
1.4.1. Потрошња електричне енергије

У табели 15 приказан је број тарифних купаца у Републици Српској у 2011. години по категоријама потрошње.

Категорија потрошње	Електро-крајина	Електро-Бијељина	Електро-Добој	ЕД Пале	Електро-Херцеговина	Укупно
110 kV	2	1	2	0	0	5
35 kV	3	5	7	3	5	23
10 (20) kV	286	192	102	68	27	675
0.4 kV ОП	15.688	5.240	4.973	3.747	2.181	31.829
Домаћинства	228.057	98.245	87.460	52.938	26.723	493.423
Јавна расвјета	81	11	19	34	266	411
Укупно	244.117	103.694	92.563	56.790	29.202	526.366

Табела 15 - Број крајњих купаца у Републици Српској на дан 31.12.2011. године

На слици 27 приказана је нето потрошња тарифних купаца по дистрибутивним подручјима, односно по предузећима - снабдјевачима тарифних купаца у Републици Српској, а на слици број 28 структура укупне потрошње електричне енергије у Републици Српској по категоријама потрошње.

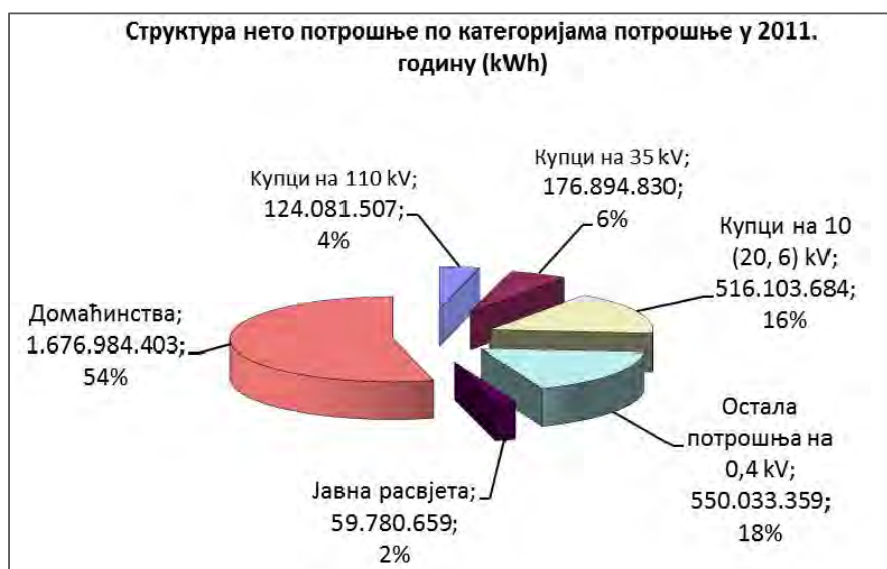

Слика 27 - Потрошња тарифних купаца у 2011. години

Од укупне потрошње крајњих купаца у Републици Српској у 2011. години 4% отпада на крајње купце чији су објекти прикључени на високом напону (110 kV), односно на преносну мрежу.

Сви крајњи купци у Републици Српској у 2011. години су се снабдијевали као тарифни купци, по тарифним ставовима које је утврдила Регулаторна комисија.

Поред потрошње крајњих купаца које су снабдијевали снабдјевачи тарифних купаца, а која је приказана на слици 27, предузеће "Енерголинија" д.о.о. Зворник је у 2011. години потрошило 19,14 GWh електричне енергије коју је само произвело.

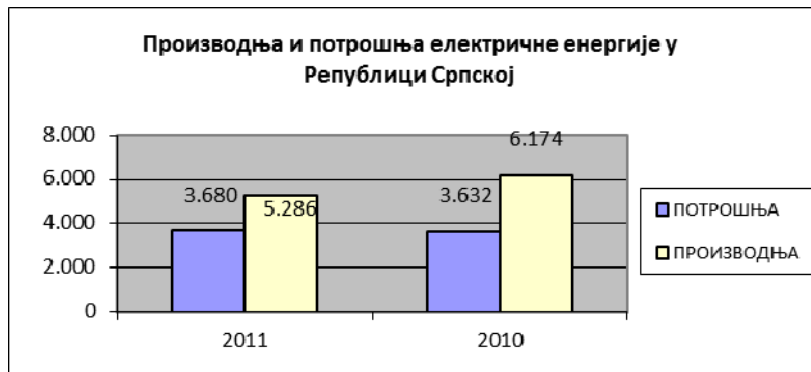

Слика 28 - Структура нето потрошње по категоријама потрошње у 2011. години

1.4.2. Сигурност снабдијевања - производња и потрошња електричне енергије

Један од показатеља сигурности снабдијевања је ниво и расположивост производних капацитета посматран у односу на ниво потрошње електричне енергије.

Република Српска, која се сврстава у групу већих нето извозника електричне енергије у регији, и у 2011. години је остварила висок коефицијент обезбјеђења потрошње електричне енергије из властите производње, а што је приказано на слици 29. Ипак, вриједности остварене у 2011. години су мање у односу на 2010. годину, првенствено због неповољне хидрологије.

Слика 29 - Производња и потрошња електричне енергије у РС у 2010. и 2011. години

1.4.3. Приход дистрибуције и снабдијевања тарифних купаца

У табели 16 дат је преглед прихода оствареног од обављања дјелатности снабдијевања неквалификованих (тарифних) купаца електричном енергијом, као и пренесених трошкова на дјелатност дистрибуције и снабдијевања после извршеног поравнања (трошкови набавке електричне енергије и трошкови кориштења преносне мреже). С обзиром да Регулаторној комисији нису достављени ревидовани финансијски извјештаји за сва електродистрибутивна предузећа, подаци у табели 16 су дати на основу података из редовног мјесечног извјештавања.

(000 КМ)	Електро- крајина	Електро- Бијељина	Електро- Добој	ЕД Пале	Електро- Херцег.	Укупно РС
Укупно остварени приход од тарифа	177.421	77.057	63.273	36.188	22.037	375.976
Пренесени трошкови набавке и кориштења преносне мреже (укључени и трошкови дистрибутивних губитака)	126.491	48.920	40.865	20.226	10.336	246.838
Приход дистрибуције и снабдијевања од тарифа (након подмирења трошкова дистрибутивних губитака)	50.930	28.137	22.407	15.962	11.701	129.138

Табела 16 - Приход дистрибуције и снабдијевања од тарифних ставова за снабдијевање неквалификованих купаца у 2011. години

1.5. Квалитет снабдијевања електричном енергијом

Регулисање квалитета услуге и унапређење поузданости система за дистрибуцију електричне енергије произилази из законске надлежности Регулаторне комисије.

Регулаторна комисија је доношењем Општих услова за испоруку и снабдијевање електричном енергијом, а касније и Правилника о извјештавању прописала обавезу и форму извјештавања о квалитету снабдијевања електричном енергијом. Тиме је започела регулација квалитета снабдијевања електричном енергијом у Републици Српској.

Општим условима квалитет снабдијевања се дефинише као:

- континуитет испоруке електричне енергије (способност, адекватност електроенергетске мреже да осигура континуитет напајања електричном енергијом у одређеном временском периоду, исказан показатељима континуитета у испоруци),
- квалитет комерцијалне услуге (ниво пружања услуга дистрибутера/снабдјевача прописаних Општим условима) и
- квалитет напона напајања (стандард за квалитет напона напајања представљају номинални напонски нивои у тачки напајања и одступања од номиналних вриједности, номиналне вриједности фреквенције и дозвољено одступање, те друге карактеристике напона - таласни облик, симетричност фазних вриједности и слично), са прописаним дозвољеним одступањима.

Условима издатих дозвола за обављање дјелатности дистрибуције електричне енергије и снабдијевања тарифних купаца електричном енергијом, корисницима дозвола су прописане обавезе осигурања поузданог и квалитетног напајања крајњих купаца електричном енергијом, предузимање потребних мјера ради побољшања показатеља поузданости и квалитета, вођење евиденција и формирање базе података о показатељима континуитета испоручене електричне енергије и квалитета пружених услуга и израда редовних годишњих извјештаја о овим показатељима који треба да су доступни јавности путем властите интернет странице.

Наведене прописане обавезе имају "општи" карактер, а ефикасно регулисање квалитета услуге је веома комплексан задатак који подразумијева претходно успостављање стандарда квалитета на бази података о показатељима који дефинишу квалитет испоруке електричне енергије. Од посебног је значаја континуирано прикупљати поуздане податке о континуитету испоруке и о индикаторима комерцијалне услуге у репрезентативном времену које претходи утврђивању стандарда квалитета и након тога увођењу стимулација, односно "накнада" код одређивања тарифа и увођењу плаћања накнаде непосредно купцима на основу утврђених гарантованих стандарда. Тај репрезентативни период је у току, односно у току је стварање услова за прелазак у другу фазу регулације квалитета снабдијевања електричном енергијом. Током 2011. године су припремани документи којима ће се утврдити специфични стандарди који садрже кодекс понашања према купцу и општим домаћим и прихваћеним стандардима за електричну енергију прилагођени садашњем тренутку и будућој перспективи развоја елетродистрибутивног система.

Подаци који се овдје презентују су прикупљени на нивоу 2011. године и евидентирани су од корисника дозвола за дистрибуцију електричне енергије и снабдијевање тарифних купаца електричном енергијом. Такође, дат је упоредни преглед ових показатеља по дистрибуцијама и за временски период од претходних пет година. Процес прикупљања података о квалитету снабдијевања је интерактиван процес. Веома је важно да су прекиди документовани, макар и ручно (књига дневника погонских догађаја) јер се подаци провјеравају у поступку надзорних провјера. Процес евидентирања прекида се тренутно обавља већином ручно у јединственом обрасцу за вођење евиденције прекида у испоруци електричне енергије. У наредном периоду се очекује, у складу са развојем даљинског управљања, односно увођењем SCADA система у дистрибутивни систем, примјеном нових

технологија и осавремењивањем цијелог дистрибутивног система, да се и евиденција показатеља квалитета снабдијевања осавремени примјеном одговарајућих апликација, те самим тим и њихов унос, обрада и анализа модернизује и повећа тачност самих података, а на крају и сама провјера учини једноставнијом.

У табели 17 израђен је упоредни преглед општих техничких показатеља дистрибутивне дјелатности по дистрибутивним предузећима:

Р.бр.	2011. година	Дистрибутивно предузеће					
	Општи технички показатељи дистрибуције електричне енергије	Електрокрајина	Електро-Бијељина	Електро Добој	Електродистрибуција Пале	Електро-Херцеговина	Просјек РС
1	Дужина мреже/површини подручја (km/km ²)	2,4	2,1	2,6	1,1	0,7	1,8
2	Крајњи купци/површини подручја (к.к/km ²)	28,3	28,0	32,6	11,2	7,6	21,9
3	Крајњи купци/дужини мреже (к.к/km)	11,9	13,5	12,6	10,3	10,1	12,0
4	Испоручена енергија/дужини мреже (MWh/km)	69,6	86,7	74,5	49,1	63,0	70,4
5	Испоручена енергија на ниском напону/крајњем купцу на ниском напону (kWh/к.к)	4,5	4,4	3,8	4,3	4,9	4,4
6	Испоручена енергија на ниском напону/инсталисаној снази у ТС X/0,4 (MWh/MW)	1,1	1,0	1,0	1,2	1,0	1,1
7	Дужина изграђене(реконструисане/саниране) мреже/дужини мреже (km/km)	0,0086	0,0332	0,0566	0,0472	0,0560	0,0289
8	Снага изграђених (реконструисаних/санираних) капацитета/снази капацитета (MVA/MVA)	0,0260	0,0192	0,0066	0,0467	0,0275	0,0214
9	Непланирани прекиди у испоруци/крајњем купцу (сати/к.к)	28,1	23,3	10,6	25,4	14,5	23,1
10	Планирани прекиди у испоруци/крајњем купцу (сати/к.к)	13,2	16,5	16,2	10,8	9,7	14,0
11	Непланирани прекиди у испоруци/крајњем купцу (број/к.к)	36,7	17,1	9,6	17,5	10,4	24,5
12	Планирани прекиди у испоруци/крајњем купцу (број/к.к)	13,5	5,8	5,3	5,1	4,4	9,1
13	Губици/дужини мреже (MWh/km)	18,0	10,6	7,1	7,9	10,0	13,1
14	Губици/крајњем купцу (MWh/к.к)	1,5	0,8	0,6	0,8	1,0	1,1

Табела 17 - Општи технички показатељи дистрибуције електричне енергије

1.5.1. Континуитет испоруке електричне енергије

Континуитет испоруке електричне енергије је исказан преко три показатеља:

- **Дужине трајања прекида напајања по крајњем купцу у току године (ДТП):** Збир укључује све дуготрајне прекиде у току године, одвојено за планиране и непланиране прекиде, изражава се у минутима или сатима по крајњем купцу;
- **Броја дуготрајних прекида напајања крајњих купаца у току године (БДП):** Збир укључује све дуготрајне прекиде напајања у току године, одвојено за планиране и непланиране прекиде и

о Броја краткотрајних прекида напајања крајњих купаца у току године (БКП):
Збир укључује све краткотрајне прекиде напајања у току године.

Дуготрајни прекиди (трајање прекида дуже од три минута) се прате по напонском нивоу и узроку прекида, а краткотрајни прекиди (трајање прекида краће од три минута) се прате само по напонском нивоу. Дуготрајни прекиди у испоруци се дијеле на планиране (најављене) и непланиране (ненајављене) прекиде. У складу са Општим условима за испоруку и снабдијевање електричном енергијом, дистрибутер може обуставити испоруку електричне енергије у циљу обављања планираних активности редовног и ванредног одржавања, прегледа и ремонта, прикључења објеката нових купаца, испитивања и контроле мјерења и проширења мреже. У тим случајевима, дистрибутер је дужан информисати крајње купце о термину планираног прекида испоруке и очекиваном времену трајања прекида, најкасније 24 часа прије планираног прекида испоруке.

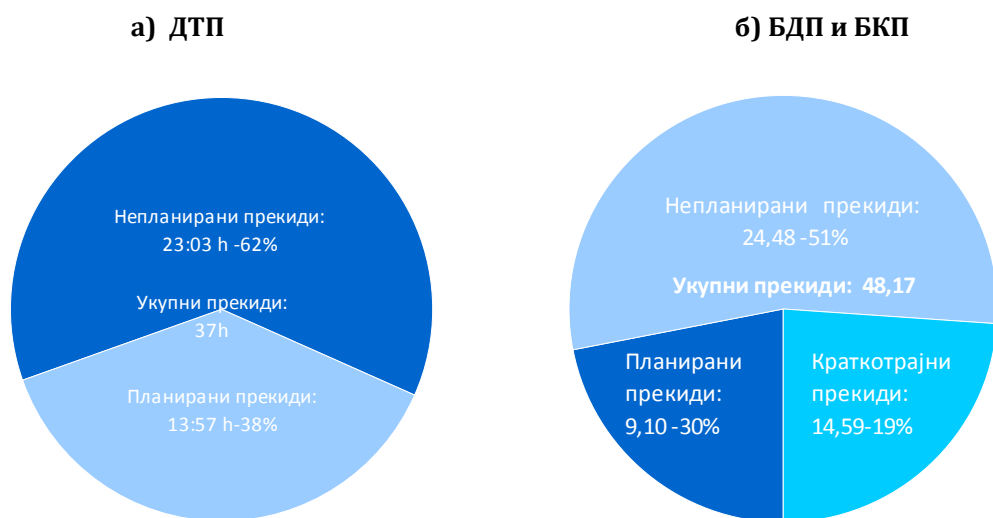
Класификација непланираних прекида према узроку врши се на:

- вишу силу,
- одговорност треће стране и
- одговорност дистрибутера.

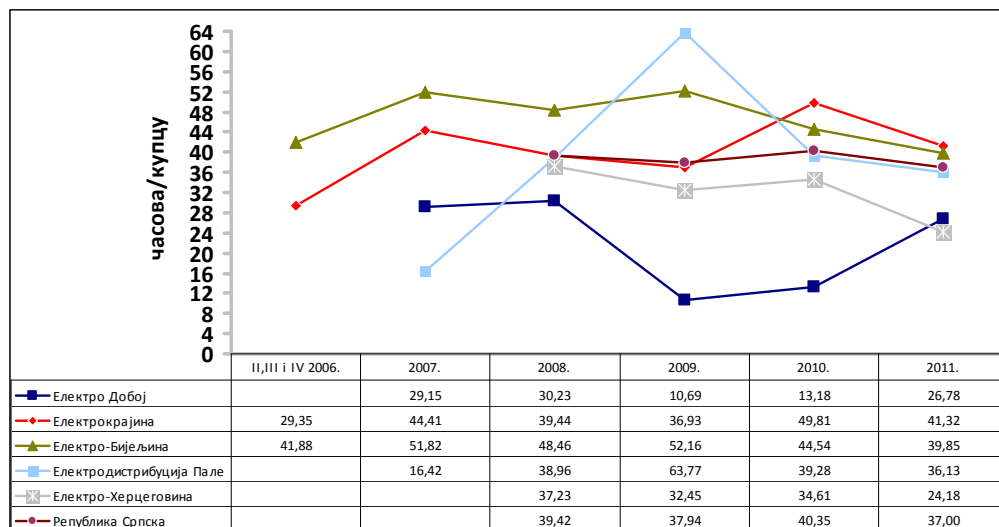
Под вишом силом подразумевају се сви догађаји који доводе до прекида испоруке, а изван су контроле дистрибутера: елементарне непогоде (земљотрес, пожар, поплава), екстремни временски услови (атмосферска пражњења, олујни вјетар, прекомјерни лед и сл.), прекиди на преносном напонском нивоу, редукција оптерећења због несташице електричне енергије, подфреквентно растерећење система и налози надлежних органа.

Под одговорношћу треће стране подразумевају се прекиди узроковани дјеловањем трећих лица као нпр: прекид и оштећење проводника, оштећење далековода, крађа, саботажа, тероризам и сл.

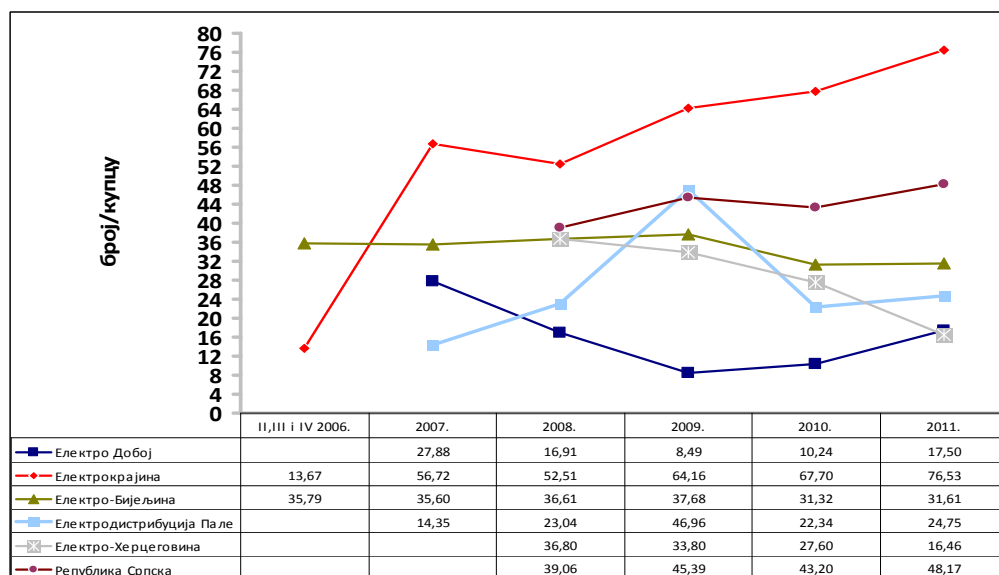
Вриједности показатеља континуитета испоруке електричне енергије за 2011. годину дати су на слици 30, а слика 31 и слика 32 приказују тренд дужине трајања и броја укупних прекида у претходним годинама.

Слика 30 - Показатељи континуитета испоруке електричне енергије РС за 2011. годину

Слика 31 - Дужина укупних прекида у испоруци електричне енергије у Републици Српској

Слика 32 – Број укупних прекида у испоруци електричне енергије у Републици Српској

Сагледавањем свих података, и графичких и табеларних, и анализирањем прекида по узроку, дефинисаној подјели дистрибутивних подручја и напонском нивоу долази се до одређених закључака који захтијевају дубљу анализу података и од стране самих дистрибутивних предузећа. Тако, значајан удио у непланираним прекидима према достављеним подацима чине прекиди изазвани догађајима "више силе". Прекиди испоруке који се дешавају на средњенапонској мрежи погађају највећи број крајњих купаца, што је и за очекивати. Дужина трајања и број прекида испоруке имају неколико пута веће вриједности у сеоским, него у градским подручјима. Ако се разматрају прекиди у испоруци електричне енергије на дистрибутивној мрежи у 2011. години, са подацима из 2010. године долази се до сљедећих чињеница:

- укупни (непланирани) прекиди по крајњем купцу износе 1383 минута (нешто изнад 23 сата), показатељ поправљен у односу на 2010. годину за три сата;
- непланирани прекиди услед одговорности дистрибутера износе 5 сати на нивоу Републике Српске, што је боље за 2,8 сати у односу на 2010. годину, а изражено у процентима 21% од укупних (непланираних) прекида, и то код појединих

дистрибуција: 3,5 сати (12,5%) на подручју Електрокрајине, 16,5 сати (70%) на подручју Електро-Бијељине, 11 минута (0,4%) на подручју Електродистрибуције Пале, док на подручју Електро-Херцеговине и Електро-Добоја према достављеним подацима није било прекида услед одговорности дистрибутера.

- укупни (непланирани) прекиди на сеоском подручју износе 39,5 сати по крајњем купцу, на приградском подручју 9,1 сати, док на градском подручју износе око четири сата, што је видно побољшање у односу на исте параметре у 2010. години (у процентима од 20% на сеоском подручју до 50% на градском подручју).

Показатељи континуитета испоруке електричне енергије, као што се види и на слици 31 и слици 32, имају различите вриједности на појединим дистрибутивним подручјима, што зависи од низа фактора, мада се у 2011. години примјећује тренд приближавања вриједности показатеља. Такође, вриједности удјела непланираних прекида изазваних вишом силом, одговорношћу дистрибутера или треће стране се, према достављеним подацима, знатно разликују по дистрибуцијама, што упућује на неједнообразан начин примјене методологије евидентирања прекида. Потребно је напоменути да Правилником о извјештавању и Општим условима није одређен критеријум за класификацију дистрибутивних подручја на градско, приградско и сеоско подручје, али су дистрибутивна предузећа у 2006. години извршила ову подјелу. Разлог за вишеструко већи број и дужину прекида у сеоским подручјима је посљедица стања дистрибутивне мреже која се састоји од старијих мрежних објеката незадовољавајућих техничких карактеристика. Сеоска мрежа је радијалног карактера са дугим водовима, а сеоска подручја су на брдско-планинском подручју у већем дијелу Репубилке Српске, осим подручја на сјеверу и крашких поља у југоисточном и југозападном дијелу. Чешћи кварови у таквој мрежи су узрок прекида напајања електричном енергијом на сеоском подручју, са значајним трајањем. Један од реалних узрока вишеструко већих показатеља јесте и велики удио надземних водова у дистрибутивној мрежи Републике Српске (око 93%). Које мјере предузети да би се поправила ситуација у погледу континуитета испоруке у Републици Српској? У одређеним случајевима, рјешење је обезбјеђење резервног напајања на средњенапонском нивоу, затим унапријеђење техничке опремљености и степена аутоматизације дистрибутивне мреже, квалитетније планирање редовног одржавања дистрибутивне мреже, те правовремено инвестирање у дистрибутивну мрежу и искориштење одређеног степена техничко-организационе резерве за побољшање поузданости рада дистрибутивног система.

Треба имати у виду да промјена показатеља континуитета снабдијевања електричном енергијом током претходних година зависи и од обима и поузданости прикупљених података. С обзиром да је потпуност и поузданост података сваке године све већа, у наредним годинама ће се моћи поуздано и оцијенити трендови квалитета снабдијевања у погледу континуитета испоруке електричне енергије.

Идући корак, као што је у уводном дијелу напоменуто, у регулацији континуитета испоруке јесте одређивање циљних годишњих вриједности ових показатеља, њихова стална провјера у погледу документовања узрока појединих прекида као и рефлексивна пословања самих дистрибутера.

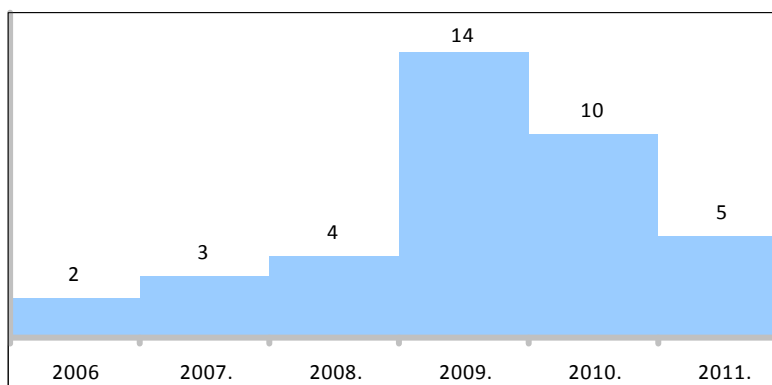
1.5.2. Квалитет напона напајања

Осим континуитета испоруке електричне енергије, технички аспект квалитета снабдијевања чини и квалитет напона напајања. Крајњи купац, према прописима, има право на бесплатну провјеру квалитета напона напајања на свом примопредајном мјесту. Системско праћење квалитета напона се врши одговарајућим мјерењима у појединим тачкама дистрибутивне мреже, а према достављеним подацима снимање напонских прилика се врши помоћу више различитих мјерно-аквизиционих система у трафостаницама СН/НН и тачкама напајања крајњих купаца на ниском напону. Квалитет

напона напајања се прати и кроз извјештавање дистрибутера о ревитализацији трафо рејона са лошим напонским приликама, броја жалби крајњих купаца упућених дистрибутеру на квалитет напона напајања и броја поправки напонских прилика.

Стандардом IEC 38 од 1983. године је промовисан прелазак са напона нисконапонске мреже 220/380 V на вриједност 230/400 V. У напомену је дато да прелазни период буде што краћи, а не дужи од 15 година од ступања на снагу овог стандарда. Током овог периода требало је свести напон унутар опсега 230/400 V (+6% -10%) да би се крајем тога периода постигао напон 230/400 $\pm 10\%$. Ово подржава и садашњи стандард IEC 60038 као и EN 50160 који дају и остале карактеристике. Европске норме стандарда EN 50160 су методом проглашења прихваћене од стране БиХ. Република Српска се усвајањем тих техничких стандарда на нивоу Босне и Херцеговине обавезала да ће из употребе избацити и 6 kV напон из дистрибутивне мреже.

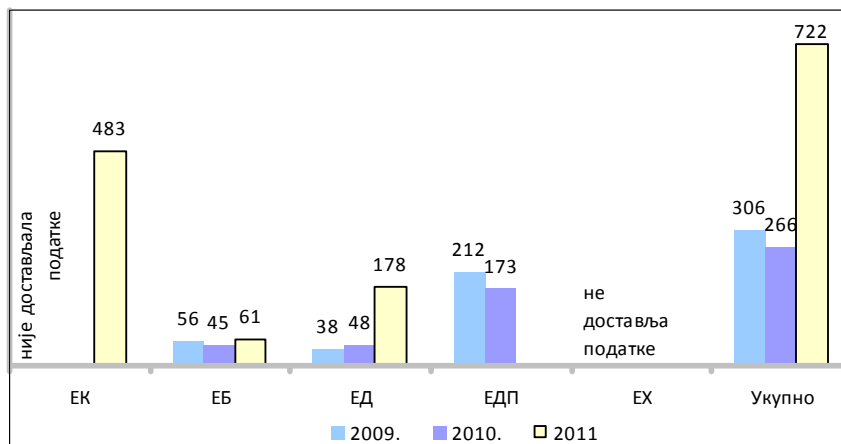
У 2011. години у Регулаторној комисији је запримљено пет жалби на смањени квалитет снабдијевања електричном енергијом. Преглед достављених жалби Регулаторној комисији за претходне године дат је на слици број 33. Евидентно је смањење броја жалби у 2011. години. Ове године већина жалби је била са дистрибутивног подручја Електродистрибуција Пале и Електрокрајина. У највећем броју случајева жалбе су биле оправдане, па се послје изјашњења дистрибутера кроз надгледање прате најављене реконструкције и санације дистрибутивне мреже.

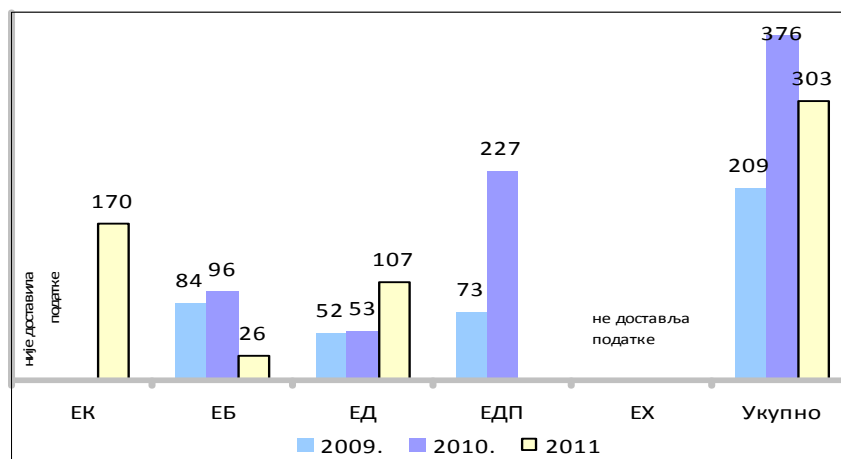
Слика 33 - Број жалби Регулаторној комисији на квалитет напона

Рок за потпуну примјену међународних и европских техничких стандарда који се тичу квалитета напона (IEC 60038 и EN 50160) је, према одредбама Општих услова за испоруку и снабдијевање електричном енергијом. 01.01.2015. године.

Преглед броја жалби дистрибутеру на квалитет напона напајања и броја поправки напонских прилика, на основу достављених података, приказан је на слици 34 и слици 35. Од укупног броја поднесених жалби на квалитет напона према извјештају дистрибуција 547 жалби је било основано, а дистрибутер је отклонио недостатке и обезбиједио нормалне напонске прилике у 303 случаја. У протеклој години било је 212 захтјева за накнаду штете од којих је 107 било основано и исплаћена је штета по том основу. На подручју Електрокрајине, електроенергетски инспектор је у 27 случајева наложио отклањање лоших напонских прилика.

Слика 34 - Преглед броја поднесених жалби дистрибуцијама⁸ на квалитет напона

Слика 35 - Преглед броја поправки напонских прилика

Просјечно вријеме потребно за поправку напонских прилика се креће од један до пет мјесеци.

1.5.3. Комерцијални квалитет услуге дистрибуције и снабдијевања

Дио квалитета снабдијевања је и квалитет комерцијалне услуге који се односи на вредновање услуга које дистрибутер/снабдјевач пружа крајњим купцима електричне енергије. Ове услуге се могу подијелити на одређене цјелине, које су пропраћене одговарајућим обрасцима за извјештавање Регулаторне комисије и то:

- ⇒ издавање електроенергетских сагласности и прикључење објеката на дистрибутивну мрежу,
- ⇒ рад услужног центра и одјељења за рјешавање приговора и жалби,
- ⇒ технички аспект комерцијалног квалитета,
- ⇒ одржавање мјерних уређаја,

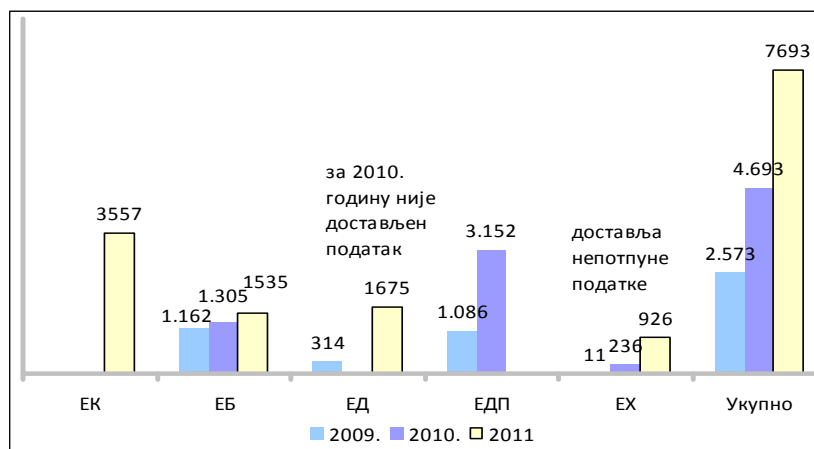
⁸ ЕК – МХ ЕРС ЗП "Електрокрајина" а.д. Бања Лука; ЕБ – МХ ЕРС ЗЕДП "Електро-Бијељина" а.д. Бијељина; ЕД – МХ ЕРС ЗП "Електро Добој" а.д. Добој; ЕДП – МХ ЕРС ЗП "Електродистрибуција" а.д. Пале; ЕХ – МХ ЕРС ЗП "Електро-Херцеговина" а.д. Требиње

- ⇒ мјерење, читање и обрачун електричне енергије и
- ⇒ искључење и обустава испоруке.

У протеклом периоду дошло је до формирања и рада услужних центара у дистрибуцијама Републике Српске, чија функција управо и јесте контакт са крајњим купцима у погледу прибављања неопходних информација у вези прикључења, документације, пријаве квара, а и ефикасније рјешавање приговора и жалби. Такође податке о техничком апекту комерцијалног квалитета дијелом пружа и диспечерски центар управљања дистрибутивном мрежом који у неким случајевима ради у координацији са услужним центром. Обављањем надзорних провјера у дистрибуцијама провјерава се и рад овог центра. На основу достављених података о комерцијалном квалитету у 2011. години, извршена је њихова анализа и графичко представљање вриједности одређених показатеља. Услужни центар дистрибутера је надлежан како за дистрибутивну дјелатност тако и за дјелатност снабдијевања електричном енергијом.

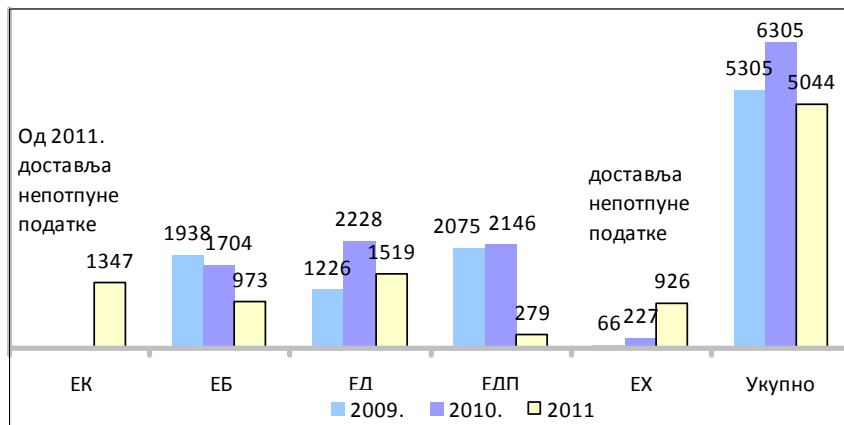
1.5.3.1. Издавање електроенергетских сагласности и прикључење објеката на дистрибутивну мрежу

Преглед броја издатих електроенергетских сагласности за крајње купце на ниском напону, те број прикључења објеката на дистрибутивну мрежу и закључених уговора о снабдијевању приказан је на сликама бр. 36, 37 и 38.

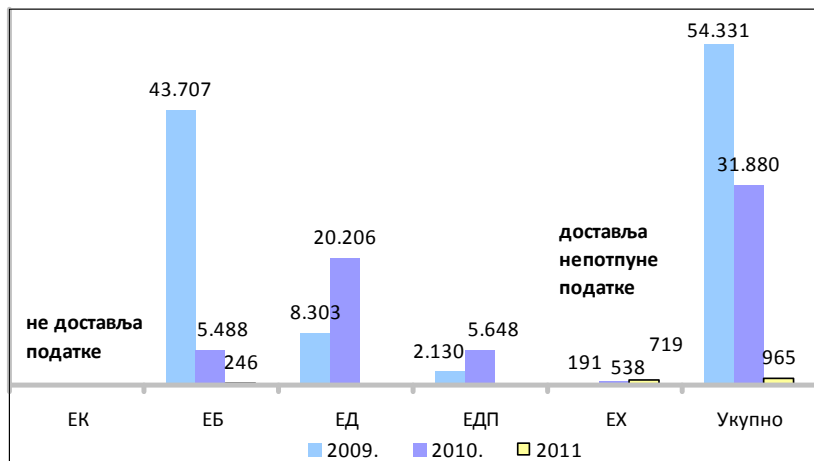

Слика 36 - Број издатих електроенергетских сагласности (ЕЕС) на ниском напону

Просјечно вријеме потребно за издавање електроенергетске сагласности се креће од пет до осам дана од дана подношења уредног захтјева (30 дана рок према одредбама Закона о електричној енергији и Општим условима).

Слика 37 - Број прикључења објеката крајњих купаца

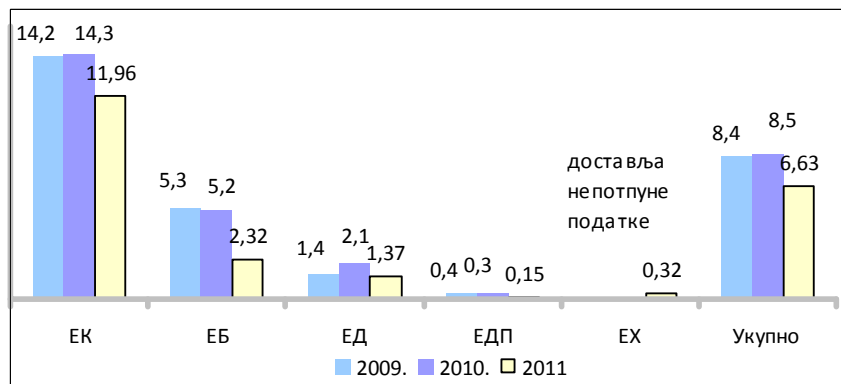

Слика 38 - Број закључених уговора о снабдијевању електричном енергијом

У број закључених уговора о снабдијевању (средњи и ниски напон) укључени су и "стари" крајњи купци који нису имали уговоре о снабдијевању.

1.5.3.2. Рад услужног центра и одјељења за рјешавање приговора и жалби

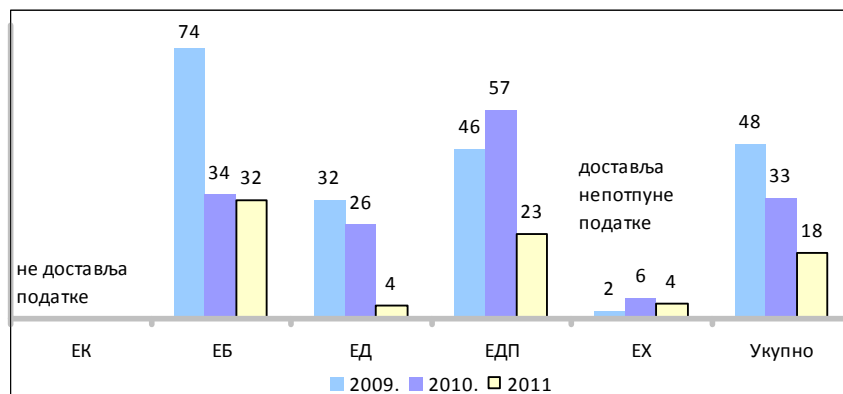
Преглед броја приговора крајњих купаца, те броја посјета услужним центрима и броја позива крајњих купаца приказан је на сликама бр. 39, 40 и 41. Ради поређења показатеља у овим сегментима рада дистрибуција, број је приказан у односу на 100 крајњих купаца.

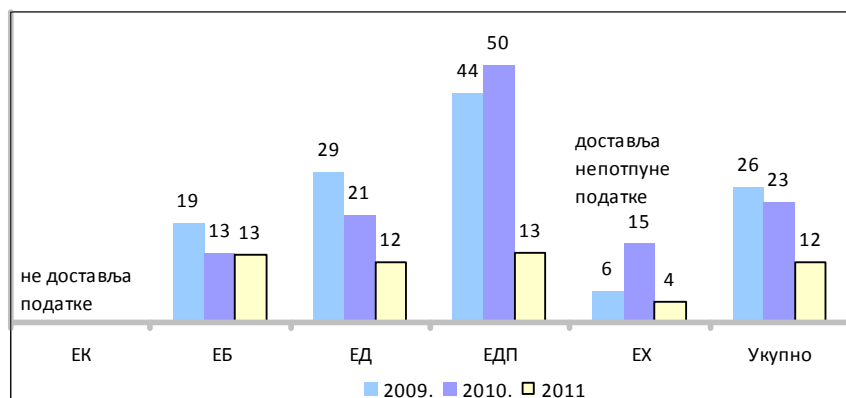
Слика 39 - Број приговора на 100 крајњих купаца

Просјечно вријеме потребно за одговор на приговор и жалбу крајњег купца у писаној форми креће се од два до десет дана (10-15 дана рок према одредбама Закона о електричној енергији и Општим условима).

Подаци из Електромрежнице обухватају и рекламације, па отуда и несразмјера са другим дистрибуцијама, мада је евидентан повећан број приговора на подручју Електромрежнице.

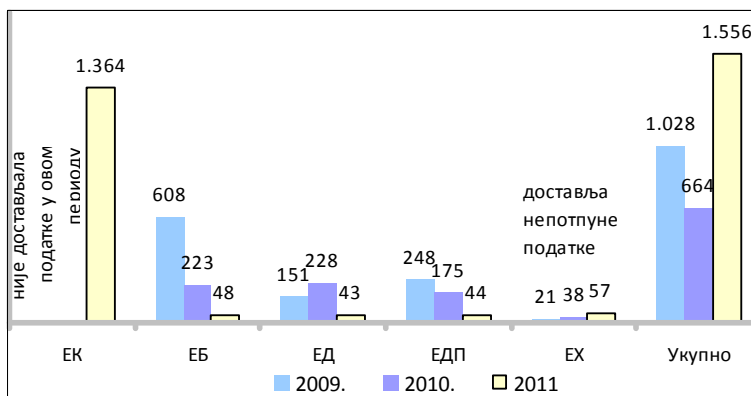
Слика 40 - Број посјета услужном центру на 100 крајњих купаца

Слика 41 – Број телефонских позива услужном центру на 100 крајњих купаца

Преглед броја пријављених проблема са мјерењем, те броја искључених крајњих купаца и броја поново укључених након искључења због неплаћања приказан је на сликама бр. 42, 43 и 44.

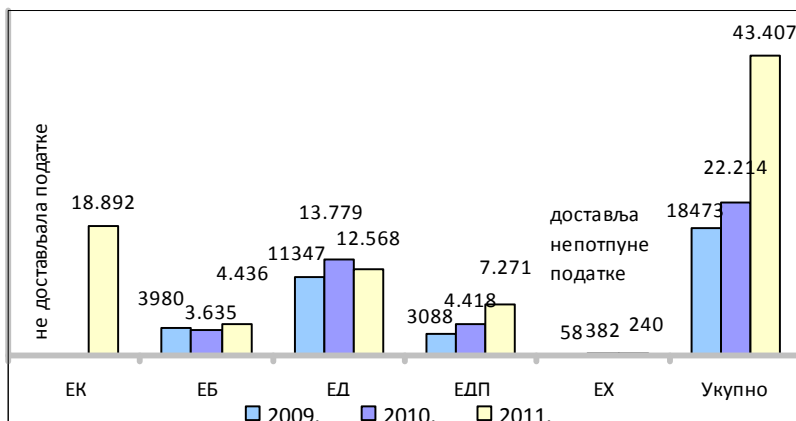
1.5.3.3. Мјерење, читање и обрачун електричне енергије

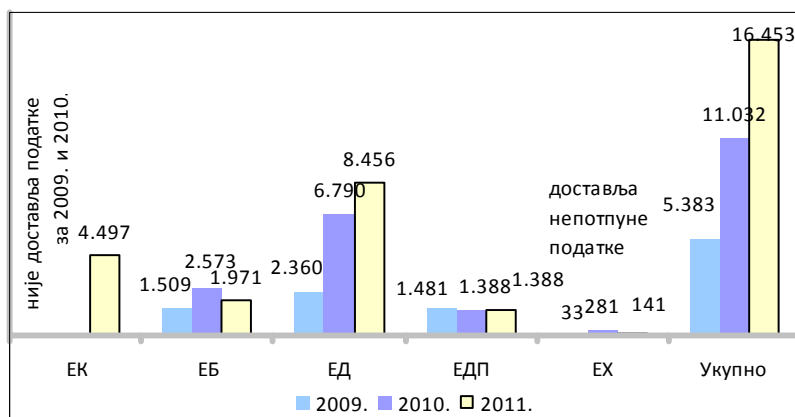
Слика 42 - Број пријављених проблема са мјерењем електричне енергије

Просјечно вријеме потребно за обезбјеђење исправног мјерења се креће од два до четири дана. Обрачунски период између два читања бројила је мјесец дана, а на годишњем нивоу према достављеним подацима имамо нешто мање од 12 читања бројила.

1.5.3.4. Искључење и обустава испоруке

Слика 43 - Број свих искључења крајњих купаца

Слика 44 - Број поновних укључења након искључења због неплаћања

По правилу, поновно укључење након искључења због неплаћања дистрибутер обавља најкасније идућег радног дана.

Ове услуге које по свом карактеру већином имају природу јавних услуга понекад су значајније од квалитета континуитета испоруке, нарочито за крајње купце из категорије домаћинстава. Критеријуми вредновања ових услуга су потребно вријеме и квалитет извршења појединих услуга, за које су неки рокови прописани Општим условима за испоруку и снабдијевање електричном енергијом. На основу ових показатеља, може се оцијенити рад дистрибутера и његово настојање да побољша услуге које пружа крајњем купцу, али и евентуално сигнал лошије и неквалитетне услуге. Из наведених разлога веома је важно пратити и имати податке о овим параметрима у цјелини.

2. Сектор природног гаса

2.1. Управљање транспортним системом природног гаса

Одлуком Владе Републике Српске о именовању оператора транспортног система (Службени гласник Републике Српске, број 114/07) овлашћење за обављање дјелатности управљања системом за транспорт природног гаса додијељено је предузећу "Гас Промет" а.д. Источно Сарајево – Пале. Такође, наведено предузеће је и корисник дозволе за обављање дјелатности управљања системом за транспорт природног гаса у Републици Српској коју је издала Регулаторна комисија. Власничка структура предузећа је: акцијски

фонд РС 65.2%, Фонд за пензијско и инвалидско осигурање РС 10%, Фонд за реституцију РС 5%, а 19,8% су акције инвестиционих фондова и малих акционара. Оператор транспортног система је и власник једног дијела транспортне мреже природног гаса у Републици Српској (24,2 km).

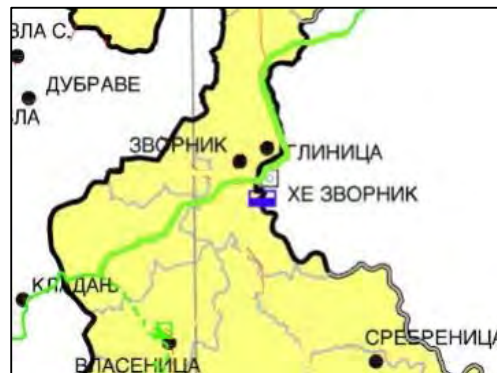
Република Српска нема сопствених извора природног гаса. Гас долази из Русије преко Украјине, Мађарске и Србије правцем Берегово - Хоргош – Зворник. Транспортни систем Републике Српске је изграђен у периоду од 1979. од 1984. године и повезан је са транспортним системом предузећа ЈП "Србија гас" Србија и "БХ-Гас" д.о.о. Сарајево. Улаз гаса у транспортни систем из правца Србије је код Шепка, а гас се преузима у ППС (примопредајна станица) Каракај. Излази из транспортног система су на ГМРС (главна мјерно-регулациона станица) Каракај (за ФГ "Бирач" а.д. Зворник и потрошаче у индустријској зони Каракај), на МРС (мјерно-регулационој станици) Зворник (за потрошаче у Зворнику и Малом Зворнику) и мјерној станици у Кладњу (Старић) која је у власништву предузећа "БХ-Гас" д.о.о. Сарајево (за потрошаче у ФБиХ). На транспортном систему постоје изграђени одвојци ка Братунцу, Шековићима и Ћотовник (за Тузлу) који нису у функцији (слике 45 и 46).

Основне карактеристике транспортног система за природни гас у РС су сљедеће:

- Дужина гасовода – 64,2 km,
- Пречник транспортног гасовода – 406,4 mm (16"),
- Максимални пројектовани притисак – 50 bara,
- Максимални пројектована количина природног гаса која се може транспортовати – $1,25 \times 10^9 \text{ Sm}^3/\text{god}$,
- Притисак на улазу у транспортни систем макс/мин/радни - 50/25/35 bara,
- Радни проток – $750 \times 10^6 \text{ Sm}^3/\text{god}$ (годишња могућа количина природног гаса која се може транспортовати при улазном притиску од 35 bara),
- Запремина природног гаса у транспортном систему на радном притиску (linpack) - $250\,000 \text{ Sm}^3$ и
- Број мјерних мјеста је 3 (13 мјерача).

Остали подаци	2009.	2010.	2011.
Максимални технички капацитет сатни TWh/h	0,00105	0,00105	0,00105
Максимални оставарени капацитет сатни TWh/h	0,00067	0,00071	0,000685
Проценат искоришћења мреже	63,8 %	67,6%	65,6%
Слободни потенцијал мреже	36,2%	32,4%	34,4%

Табела 18 - Остали подаци за транспортни систем природног гаса у РС

Слика 45 - Приказ правца снабдијевања природним гасом и постојећег транспортног система природног гаса у Републици Српској

Регулаторна комисија је рјешењем од 11. марта 2010. године дала сагласност на документ

Правила рада транспортне мреже природног гаса у Републици Српској кориснику дозволе за обављање дјелатности управљања системом за транспорт природног гаса у Републици Српској тј. предузећу "Гас Промет" а.д. Источно Сарајево – Пале. Правила рада су објављена у "Службеном гласнику Републике Српске", број 64/10 и на интернет страници предузећа.

Слика 46 - Шематски приказ транспортног система природног гаса у Републици Српској

2.2. Транспорт природног гаса

Дозвола за обављање дјелатности транспорта природног гаса је издата енергетским субјектима "Гас Промет" а.д. Источно Сарајево - Пале и "Сарајево-гас", а.д. Источно Сарајево.

Транспортер "Гас Промета" а.д. Источно Сарајево - Пале транспортује гас на дионици дужине 24,2 km од границе са Србијом до Зворника. Транспортер "Сарајево-гас" а.д. Источно Сарајево транспортује гас на дионици дужине 40 km између Зворника и Кладња. Према подацима транспортера, укупне транспортоване количине природног гаса за период од 2008. до 2011. године презентоване су у табели 19:

Транспортер / година	У милионима Sm ³			
	2008	2009	2010	2011
"Гас Промета" а.д. Пале	312	231	241	277
"Сарајево-гас" а.д. Источно Сарајево	220	199	206	211

Табела 19 - Подаци о транспортованим количинама природног гаса у РС

2.3. Дистрибуција и управљање системом за дистрибуцију природног гаса

Дозволе за обављање дјелатности дистрибуције и управљања системом за дистрибуцију природног гаса издате су предузећима "Сарајево-гас", а.д. Источно Сарајево и А.Д. "Зворник стан" Зворник.

Оба дистрибутера надлежна су за обављање дјелатности на одређеном географском подручју. Обављање дјелатности, као и издавање сагласности на цијене прикључења на дистрибутивну мрежу и одређивање тарифа за приступ и кориштење дистрибутивне мреже, регулише и надгледа Регулаторна комисија за енергетику Републике Српске.

Дистрибутер "Сарајево-гас", а.д. Источно Сарајево обавља дистрибуцију гаса на територији општина Источно Ново Сарајево и Источна Илиџа (са потенцијалом развоја на општину Пале). Дистрибутивни систем предузећа "Сарајево-гас" а.д. Источно Сарајево је прикључен на дистрибутивни систем предузећа "Сарајевогас" а.д. Сарајево из ФБиХ.

Дужина мреже је 71 km (PE d32-200 mm и $\check{C}$ DN 100-200), радни притисак 0.1/4/8 bar, а капацитет мреже 6.678-11.810 Sm³/h.

У табели 20 су приказани подаци о укупно дистрибуисаним количинама природног гаса, броју корисника и губицима за предузеће "Сарајево-гас" а.д. Источно Сарајево у периоду 2009 - 2011. године.

„Сарајево-гас“ а.д. Источно Сарајево				
Година	Укупно дистрибуирано (Sm ³)	Број корисника	Губици	
			Sm ³	%
2009.	2.877.008,00	2.956	138.535,00	4,60%
2010.	3.179.445,86	3.278	102.654,55	3,13%
2011.	3.408.957,00	3.536	110.384,00	3,13%

Табела 20 – Укупне дистрибуиране количине, број корисника и губици природног гаса за предузеће „Сарајево-гас“ а.д. Источно Сарајево

Дистрибутер А.Д. "Зворник стан" Зворник обавља дистрибуцију гаса на територији општине Зворник. Предузеће у свом саставу има и топлану којом снабдијева кориснике топлотном енергијом. Дистрибутивна мрежа А.Д. "Зворник стан" Зворник је прикључена на транспортну мрежу предузећа "Гас Промет" а.д. Источно Сарајево - Пале преко ГМРС Каракај и МРС-це у Зворнику. Дужина мреже је 42,36 km (PE d63,60,90 mm и $\check{C}$ DN 150), радни притисак 0.2/0.5/3 bar, а капацитет мреже 570-5.331 Sm³/h.

У табели 21 су приказани подаци о укупно дистрибуисаним количинама природног гаса, броју корисника и губицима за предузеће А.Д. "Зворник стан" Зворник у периоду 2009-2011. година.

А.Д. "Зворник стан" Зворник				
Година	Укупно дистрибуирано Sm ³	Број корисника	Губици	
			Sm ³	(%)
2009.	2.213.132,00	564	147.020,00	6,20%
2010.	3.033.274,00	593	230.689,00	7.68%
2011.	2.950.323,00	615	49.932,00	1.66%

Табела 21 – Укупне дистрибуиране количине, број корисника и губици природног гаса за предузеће А.Д. "Зворник стан" Зворник

Према подацима предузећа укупна дужина дистрибутивне мреже у Републици Српској је 113,36 km.

Оба дистрибутера имају важећа "Правила рада дистрибутивне мреже природног гаса" која су усвојена од стране надлежних органа предузећа и на које су издата рјешења о давању сагласности од стране Регулаторне комисије.

На сједници Владе Републике Српске од 08. децембра 2011. године донесено је рјешење о додјели концесије за пројектовање, изградњу, кориштење и одржавање дистрибутивног гасног система са прикључком на гасовод у Горњем Шепку у циљу снабдијевања општине Бијељина природним гасом предузећу „Бијељина гас“ д.о.о. Бијељина ("Службени гласник Републике Српске", број 03/12). Уговор о концесији између Владе Републике Српске и овога предузећа потписан је 29.12.2011. године. Почетак дистрибуције гаса на подручју општине Бијељина очекује се крајем 2012. године.

2.4. Снабдијевање природним гасом

Дозволе за обављање дјелатности снабдијевања природним гасом издате су предузећима "Сарајево-гас" а.д. Источно Сарајево и А.Д. "Зворник стан" Зворник.

Предузећа која се баве дистрибуцијом и управљањем системом за дистрибуцију природног гаса, обављају и дјелатност снабдијевања тарифних купаца природним гасом. Условима дозвола је дефинисано да предузећа обаве рачуноводствено раздвајање дистрибуције од осталих дјелатности којима се корисник дозволе бави, како би се омогућила јасна идентификација трошкова приступа и коришћења мреже.

У табели 22 приказан је број крајњих купаца по категоријама потрошње и њихова потрошња у 2011. години.

	Број крајњих купаца	Потрошња Sm ³
Сарајево-гас		
домаћинства	3.275	2.084.392
комерцијални	255	985.239
индустрија	6	339.326
УКУПНО	3.536	3.408.957
Зворник стан		
домаћинства	505	238.332
комерцијални	96	537.914
индустрија	13	
сис. даљинског гријање	1	2.174.077
УКУПНО	615	2.950.323

Табела 22 – Број крајњих купаца по категоријама потрошње и њихова потрошња у 2011.

Поред потрошње природног гаса купаца које снабдијевају снабдјевачи из Републике Српске (приказане у табели 21), снабдијевање крајњих купаца из Републике Српске обавља и снабдјевач "БХ-Гас" д.о.о. Сарајево како слиједи:

- Фабрика глинице „Бирач“ А.Д. Зворник 62.793.716 Sm³
- Индустриска зона Зворник (6 купаца) 532.329 Sm³.

2.5. Квалитет пружених услуга за дјелатности из сектора природног гаса

Регулисање квалитета услуге и унапређење поузданости транспортних и дистрибутивних система природног гаса биће предмет даљих активности Регулаторне комисије и кроз надзор над примјеном правила рада и општих услова снабдијевања које су усвојили надлежни органи предузећа, а на које је Регулаторна комисија дала сагласности. Такође, условима издатих дозвола за обављање дјелатности транспорта, дистрибуције и управљања системом за дистрибуцију природног гаса и снабдијевање природним гасом корисници дозвола се обавезују да осигурају и предузимају све потребне мјере за поуздано и квалитетно обављање дјелатности, да воде ажурирану евиденцију прекида снабдијевања, губитака система, те квалитета пружених услуга. Информације за кориснике у вези техничких могућности система, трошкова прикључења, приступа и коришћења система, као и могућности подношења приговора и жалби требају бити објављене на огласној табли и интернет страници предузећа. Процес прикупљања података о квалитету пружених услуга је започео крајем 2010. године.

Предузећа, у оквиру обавеза извјештавања дефинисаних дозволама за обављање дјелатности, достављају Регулаторној комисији извјештаје о квалитету снабдијевања у складу са Правилником о извјештавању.

Према достављеним подацима предузећа у 2011. години за дјелатности транспорта природног гаса није било прекида у снабдијевању.

Према достављеним подацима предузећа за дјелатности дистрибуције на дистрибутивном подручју предузећа "Сарајево-гас" а.д. Источно Сарајево у 2011. години забиљежена су 3 непланирана прекида снабдијевања природним гасом, којима је било погођено укупно 3476 корисника са укупном трајањем прекида од 211 часова. Код предузећа А.Д. "Зворник стан" забиљежена су 4 непланирана прекида снабдијевања природним гасом, којима је било погођено укупно 2202 корисника са укупном трајањем прекида од 30 часова. Прекиди су углавном изазвани услед оштећења гасовода од стране трећих лица. Такође предузеће А.Д. "Зворник стан" је извјестило о прекиду снабдијевања од 18.04-14.10.2011. године услед искључења испоруке гаса од стране снабдјевача "БХ Гас" д.о.о. Сарајево.

У табелама 23, 24 и 25 приказани су показатељи квалитета услуга за дјелатности дистрибуције, снабдијевања тарифних купаца као и трговине и снабдијевања природним гасом за 2011. годину.

	Сарајево-гас	Зворник стан	Укупно
Број поднијетих захтјева за прикључење	26	5	31
Број одобрених захтјева за прикључење	26	5	31
Број интервенција на мјерним мјестима	550	73	623
Број интервенција због квара на мрежи	3	4	7
Број израђених прикључака	26	5	31
Укупан број обавјештења корисника о прекиду испоруке	3	5	8
Број пријава на проблеме са мјерењем	5	3	8
Број захтјева за искључење на захтјев крајњег купца	6	4	10
Средње вријеме извршења искључења на захтјев купца (дан)	1	1	2
Број поновних укључења, након искључења због неплаћања	52	9	61

Табела 23 – Евиденција показатеља квалитета услуге дистрибуције природним гасом

	Сарајево-гас	Зворник стан	Укупно
Укупан број посјета услужном центру	924	540	1464
Укупан број телефонских позива	1452	716	2168
Укупан број достављених писаних жалби	2	2	4
Просјечно вријеме одговора на приговоре и жалбе крајњих купаца (дан)	2,5	5	3,75
Просјечан број читања бројила крајњих купаца	3224	504	3728
Просјечан број самоочитања бројила крајњих купаца	0	1	1
Проценат рачуна на основу процијењене потрошње	0	0	0
Укупан број ревидованих рачуна	2	0	2
Укупан број закључених уговора о снабдијевању	266	3	269
Средње вријеме од закључења уговора о снабдијевању до почетка испоруке (дан)	2	1	1,5
Укупан број обавјештења о прекиду испоруке	228	2155	2383
Просјечно вријеме поновног укључења након неоправданог искључења (дан)	0	5,66	5,66
Укупан број жалби на квалитет испоруке	0	0	0
Број пријава на проблеме са мјерењем	2	1	3

Средње вријеме рјешавања проблема са мјерењем (дан)	3,5	1	2,25
Број прекида снабдијевања на захтјев крајњег купца	5	4	9
Средње вријеме извршења прекида снабдијевања на захтјев крајњег купца (дан)	1	1	1
Број поновних укључења након искључења због неплаћања	40	8	48
Средње вријеме укључења након искључења због неплаћања (дан/сат)	1/0	0/1	0/12,5

Табела 24 – Евиденција показатеља квалитета услуге снабдијевања тарифних купаца

	Сарајево-гас	Зворник стан	Укупно
Укупан број посјета услужном центру	0	77	77
Укупан број телефонских позива	2	105	107
Укупан број достављених писаних жалби	0	0	0
Просјечан број читања бројила крајњих купаца	283	109	392
Просјечан број самоочитања бројила крајњих купаца	0	0	0
Проценат рачуна на основу процијењене потрошње	0	0	0
Укупан број ревидованих рачуна	0	0	0
Укупан број закључених уговора о снабдијевању	43	1	44
Средње вријеме од закључења уговора о снабдијевању до почетка испоруке (дан)	2	1	1.5
Укупан број обавјештења о прекиду испоруке	56	47	103
Просјечно вријеме поновног укључења након неоправданог искључења (дан)	1	5,66	3,33
Укупан број жалби на квалитет испоруке	0	0	0
Број пријава на проблеме са мјерењем	0	0	0
Број прекида снабдијевања на захтјев крајњег купца	0	0	0
Број поновних укључења након искључења због неплаћања	6	1	7
Средње вријеме укључења након искључења због неплаћања (дан/сат)	1/0	0/1	0/12,5

Табела 25 – Евиденција показатеља квалитета услуге трговине и снабдијевања природним гасом

2.6. Методологија и поступак утврђивања тарифних ставова у сектору природног гаса

Правилником о тарифној методологији у систему транспорта, дистрибуције, складиштења и снабдијевања природним гасом, који је донијела Регулаторна комисија, уређују се принципи, начин и поступак којима се утврђује:

- методологија за обрачунавање трошкова транспорта и управљања транспортним системом, дистрибуције укључујући и управљање дистрибутивним системом, складиштења и снабдијевања природним гасом,
- методологија за обрачунавање трошкова прикључења на мрежу за транспорт и/или дистрибуцију природног гаса и
- тарифни систем за обрачунавање цијене за приступ и коришћење система за транспорт, дистрибуцију и складиштење природног гаса и тарифни систем за обрачунавање цијене природног гаса за снабдијевање тарифних купаца.

Тарифна методологија у сектору природног гаса полази од сљедећих начела:

- а. Тарифе које се утврђују у сектору природног гаса засноване су на оправданим трошковима обављања дјелатности тако да се обезбиједи функционисање и развој система;
- б. Енергетски субјект има право да кроз тарифе дефинисане тарифним системом оствари потребни приход из којег може надокнадити све оправдане трошкове обављања дјелатности и остварити правичан поврат на уложена средства за обављање дјелатности за коју се утврђују тарифе;
- в. Потребан приход и оправдани трошкови утврђују се посебно за сваку регулисану дјелатност у сектору природног гаса и за сваки енергетски субјекат;
- г. Трошкови обављања дјелатности алоцирају се на обрачунске елементе и категорије потрошње дефинисане тарифним системом, рачуноводствено раздвојене од осталих дјелатности које се обављају у енергетском субјекту;
- д. Алокација трошкова енергетских субјеката на обрачунске елементе и категорије потрошње заснива се на начелу узрочности којим се обезбјеђује да се трошкови система распореде на оне кориснике због којих су ти трошкови настали.

Потребни годишњи приход од услуга енергетског субјекта по регулисаним цијенама, обухвата следеће компоненте:

- а. оправдане трошкове рада и одржавања, укључујући и трошкове амортизације сталних материјалних и нематеријалних средстава, које одобри Регулаторна комисија,
- б. одобрени поврат на капитал, на основицу и по стопи коју одобри Регулаторна комисија и
- в. обрачунати порез на добит примјеном прописане стопе пореза на опорезиву основицу садржану у износу одобреног поврата на власнички капитал.

Овако утврђен приход се умањује за остали приход остварен коришћењем ресурса намијењених обављању регулисане дјелатности, ако су припадајући трошкови укључени у потребни приход.

Приходом се надокнађују оправдани трошкови обављања регулисане дјелатности енергетског субјекта исказани у финансијским извјештајима који укључују:

- трошкове коришћења објеката, опреме и уређаја,
- трошкове материјала,
- трошкове рада,
- трошкове услуга и
- трошкове општих оперативних и административних послова.

У оправдане трошкове укључује се и припадајући дио трошкова за финансирање управе и заједничких послова који се обављају унутар вертикално или хоризонтално интегрисаног енергетског субјекта.

Потребни годишњи приход за услуге у сектору природног гаса треба да обезбиједи, поред покрића трошкова текућег пословања, и услове за улагање у развој система. Оправданост настанка сваке врсте трошкова оцјењује се на основу сврсисходности настанка трошка, а имајући у виду услове, околности и расположиве информације у вријеме када је донесена одлука којом су трошкови настали.

Потребни приход енергетског субјекта за обављање регулисане дјелатности алоцира се на обрачунске елементе и категорије потрошње по начелу узрочности. Начело узрочности значи да се одређеном обрачунском елементу припишу припадајући трошкови регулисане дјелатности који зависе од количине тог обрачунског елемента, а затим трошкови приписани сваком обрачунском елементу алоцирају на категорије купаца у зависности од обима и начина њихове потрошње природног гаса.

Јединичне цијене услуга у сектору природног гаса по тарифним ставовима рачунају се на основу алоцираног потребног годишњег прихода и обима услуга изражених у обрачунским елементима за дату категорију потрошње.

Тарифним системом у сектору природног гаса дефинишу се категорије потрошње и тарифне групе купаца, те обрачунски елементи за које јединичне цијене (тарифе) одобрава Регулаторна комисија у складу са одредбама Правилника о тарифној методологији у систему транспорта, дистрибуције, складиштења и снабдијевања природним гасом.

Тарифни поступак, у коме Регулаторна комисија даје сагласност на тарифне ставове које регулисано предузеће предлаже на бази тарифне методологије, се покреће на захтјев регулисаног предузећа или на иницијативу Регулаторне комисије, при чему регулаторни период предлаже енергетски субјект и његово трајање није унапријед прописано.

Уколико се током регулисаног периода цијена гаса на тржишту промијени за више од $\pm 5\%$ у односу на цијену која је коришћена за обрачун током тарифног поступка у дјелатности снабдијевања, енергетски субјект може кориговати цијену по којој снабдијева тарифне купце за разлику промјене набавне цијене природног гаса.

У дјелатности транспорта примјењен је зонски тарифни модел, зоне су подијељене на два транспортера природног гаса у Републици Српској.

Методологија за обрачунавање трошкова прикључења на мрежу, која је саставни дио Правилника о тарифној методологији у систему транспорта, дистрибуције, складиштења и снабдијевања природним гасом, обухвата трошкове изградње прикључка објекта и утврђују се сабирањем сљедећих трошкова: трошкови неопходне опреме, уређаја и материјала за израду прикључка; трошкови извршених радова; трошкови прибављања и израде документације, стварања других услова за изградњу прикључка, као и дио трошкова система насталих као предуслов за прикључење.

3. Сектор нафте и деривата нафте

3.1. Производња деривата нафте

Законом о нафти и дериватима нафте прописана је надлежност Регулаторне комисије да врши регулисање дјелатности у сектору нафте и деривата нафте и то: производње деривата нафте, транспорта нафте нафтоводима, транспорта деривата нафте продуктоводима и складиштење нафте и деривата нафте.

Корисник дозволе за производњу деривата нафте "Рафинерија нафте" а.д. Брод састоји се од два одвојена примарна постројења. Ново примарно постројење довршено је 2011. године и има капацитет прераде сирове нафте од 3 милиона тона годишње. Старо примарно постројење чине постројења изграђена 1968. године, а инсталирани капацитет прераде сирове нафте износи 1,32 милиона тона годишње. Осим наведеног, рафинерија обухвата помоћне изван-процесне капацитете као што су складишни и уговорни капацитети, базна помоћна постројења итд.

У табели број 26 дати су основни технички подаци "Рафинерије нафте" а.д. Брод.

ОСНОВНИ ТЕХНИЧКИ ПОДАЦИ: ПРОИЗВОДЊА ДЕРИВАТА НАФТЕ					
Локација:		Брод			
Тип рафинерије:		Прерада сирове нафте			
Капацитети рафинерије :					
Постројење	Капацитет [t/год]	Порјекло (лиценца)	Година изградње/ реконструкције	Година пуштања у рад	Сада у функцији
Примарна постројења					
Атмосферска дестилација-02	1.200.000	SNAM PROGETI	1968	1968	ДА
Атмосферска дестилација-31	3.000.000	TEHNIP	1990/ 2011	1990/2011	НЕ
Вакум дестилација-03	550.000	SNAM PROGETI	1968	1968	ДА
Секундарна постројења					
ХДС-бензина и платформата-04	270.000	UOP	1968	1968	ДА
Хидрокрекинг вакум гасног уља- 05	300.000	UOP	1968	1968	ДА
Производња водика-06	10.000	SNAM PROGETI	1968	1968	ДА
ХДС-бензина секција-32	750.000	UOP	1990	1990	ДА
ЦЦР- каталитички реформат-33	530.000	UOP	1990	1991	НЕ
ХДС-керозина секција-34	100.000	IFP TEHNIP	1990	1990	НЕ
ХДС-гасног уља секција-35	460.000	IFP TEHNIP	1990	2009	ДА
Раздвајање реформата-04Б	300.000	PETRO-HEM INŽINJERING	2011	2011	ДА
Производња битумена -42	390.000	IFP TEHNIP	1990	1991	ДА
Производња деривата нафте- Деривати					
ТНГ					
Лагани бензин					
Бензин БМБ 95					
Бензин БМБ 98					
Евродизел 4					
Евродизел 5					
ЛУЕЛ					
БУС					
Битумени					
ЛУС					
Сумпор					
Обрада и производња гасова					
07-Прање сувог гаса	16.400	SNAM PROGETI	1968	1968	НЕ
08-Мегох лаганог бензина	35.720	SNAM PROGETI	1968	1968	НЕ
09-Мегох TNG	14.570	SNAM PROGETI	1968	1968	НЕ
36-Прање амином	21.450	IFP TEHNIP	1990/2011	1990/2011	ДА

сувог гаса					
37-Третирање ТНГ	60.390	IFP TEHNIP	1990	1990	ДА
57-Производња азота	5.930	IFP TEHNIP	1990	1990	ДА
Производња сумпора"CLAUS"- 38	13.800	SNAM PROGETI	1990	2009	ДА
Обрада гасова после"CLAUS"-39 13.800		IFP TEHNIP	1990	2009	NE
Остало					
Сопствена лабораторија за анализу квалитета деривата			ДА		
Обрада отпадних вода		Примарна обрада	Секундарна обрада	Био обрада	ДА
Енергетски објекти					
Електрична енергија		1. НЕ	2. Енергетска производња	3. Неенергетска производња	
Топлотна енергија		1.НЕ	2. Енергетска производња	3. Неенергетска производња	
Процесни флуид(сирова-вода, расхладна вода и др.)		1.НЕ	2.ДА	-	

Табела 26 - Основни технички подаци "Рафинерије нафте" а.д. Брод

Према подацима које је доставила "Рафинерија нафте" а.д. Брод укупна количина прерађене сирове нафте у 2009. години износила је 986.894 t, у 2010. години 1.080.071,033 t, а у 2011. години износи 1.148.135 t. Структура и количине произведених деривата нафте у "Рафинерија нафте" а.д. Брод у 2009, 2010. и 2011. години приказани су у табели број 27.

Врста деривата	Количина (t)		
	2009.	2010.	2011.
БМБ-95	86.815	72.906	72.353
ЛУС	236.770	189.020	117.807
ТНГ	4.480	18.127	15.753
ЛУЕЛ	53.923	73.566	117.707
Е. ДИЗЕЛ Д-4 (≤ 50 ppm)	260.512	264.819	224.305
Е. ДИЗЕЛ Д-5 (≤ 10 ppm)	17.801	72.419	165.911
БМБ-98	17.873	21.708	12.552
СУМПОР	0	2.491	4.612
БУС	39.531	54.036	84.065
П.ПЛАТФОРМАТ	17.672	31.547	24.236
П.ЛАГАНИ БЕНЗИН	13.402	16.857	18.608
БИТУМЕНИ	110.613	146.304	158.894
УКУПНО	859.392	963.801	1.017.501

Табела 27 - Структура и количине произведених деривата нафте

На слици 47 приказани су подаци о преради сирове нафте у Рафинерији Брод у периоду од 2000. до 2011. године (подаци су дати у 000 t).

Слика 47 – Остварена прерада “Рафинерије нафте” а.д. Брод у периоду од 2000. до 2011. године⁹

3.2. Производња деривата нафте - заштита околине

Регулаторна комисија, у оквиру својих надлежности, провјерава и испуњеност услова који се односе на заштиту животне средине који су прописани условима дозволе за обављање дјелатности, а кроз вршење надзорних провјера и анализе извјештаја корисника дозвола за обављање дјелатности производње деривата нафте и складиштења нафте и деривата нафте.

Корисницима дозвола наметнуте су обавезе у погледу заштите животне средине, а које произилазе из законских прописа који регулишу област заштите животне средине и надлежности Регулаторне комисије. Када је ријеч о законима најважнији су свакако:

- Закон о заштити животне средине (Службени гласник Републике Српске, број 28/07, 41/08 и 29/10),
- Закон о заштити ваздуха (Службени гласник Републике Српске, број 124/11),
- Закон о водама (Службени гласник Републике Српске, број 50/06),
- Закон о управљању отпадом (Службени гласник Републике Српске, број 53/02 и 65/08) и
- Закон о хемикалијама (Службени гласник Републике Српске, број 25/09).

Једна од најважнијих обавеза коју су корисници дозвола требали да испуне, свакако је обавеза добијања еколошке дозволе. Добијање еколошке дозволе је, законским рјешењима, условљено прибављањем низа других докумената и дозвола којима ће бити заокружене обавезе сваког корисника те дозволе.

Када су у питању рафинерије у Републици Српској, сви корисници дозвола су добили еколошке дозволе и то:

⁹ Подаци о оствареној преради за период од 2000. до 2008. године преузети из Плана развоја енергетике Републике Српске до 2030. године

- „Рафинерија нафте“ а.д. Брод, издато Рјешење 06.12.2011. године и
- „Рафинерија уља Модрича“ а.д. Модрича, издато Рјешење 21.05.2010. године.

Еколошком дозволом за сваког корисника дозволе прописане су мјере и поступци које корисник дозволе мора испунити, како би утицаје својих активности на животну средину свели на најмању могућу мјеру.

Корисник дозволе „Рафинерија уља Модрича“ а.д. Модрича посједује уведен и сертифициван систем управљања заштитом животне средине према стандарду ISO 14001, односно посједује израђене интерне планове и програме управљања заштитом животне средине.

Корисници дозвола се углавном придржавају свих дефинисаних мјера заштите и унапређења животне средине.

Према законским актима Републике Српске, сви субјекти морају своје емисије ускладити са граничним вриједностима прописаним *Правилником о граничним вриједностима емисије у ваздух из постројења за сагоријевање* (Службени гласник Републике Српске, број 39/05), а према Уговору о оснивању Енергетске заједнице, БиХ је обавезна да до 2017. године примијени одредбе Директиве 2001/80/ЕС о граничним вриједностима емисија у ваздух.

„Рафинерија нафте“ а.д. Брод је постројење које је посједовало дозволу за рад прије ступања на снагу Закона о заштити животне средине и било је обавезно према Правилнику о условима подношења захтјева за издавање еколошке дозволе за погоне и постројења која имају издате дозволе прије ступања на снагу Закона о заштити животне средине (Службени гласник Републике Српске, број 50/06), израдити План активности са мјерама и роковима за постепено смањење емисија, односно загађења и за усаглашавање са најбољом расположивом техником.

План активности са мјерама и роковима за постепено смањење емисија, односно загађења и за усаглашавање са најбољом расположивом техником израдила је овлаштена институција - Институт заштите, екологије и информатике, научноистраживачки институт Бања Лука.

„Рафинерија нафте“ а.д. Брод у свим фазама производње нафтних деривата прати основне показатеље утицаја на животну средину у циљу смањења еколошких ризика. Рафинерија је ставила у функцију и тзв. еколошка постројења за пречишћавање гасова (секција 36), за прање сувих гасова аминима, затим постројење за рекулерацију, добијање елементарног сумпора у течном и чврстом стању и секције 39, за дораду отпадних гасова.

Еколошки институт из Бања Луке врши еколошки мониторинг емисија димних гасова (O_2 , CO, CO_2 , SO_2 , NO, NO_2 , NO_x , H_2S и CH_4) и чађи два котла и 15 пећи у Рафинерији како је наведено Планом активности са мјерама и роковима за постепено смањење емисија и за усаглашавање са најбољом расположивом техником, одобреним од стране Министарства за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске, донесено Рјешењем бр. 15-96-99/11 од 06.12.2011. године за Еколошку дозволу „Рафинерије нафте“ а.д. Брод.

Корисник дозволе је доставио Извјештај о стању животне средине при обављању дјелатности производње и складиштења деривата нафте АД „Рафинерије нафте“ Брод, број 300-912/11 од 12.04.2011. године, који је обавио Институту заштите, екологије и информатике, Бања Лука.

Еколошким дозволама корисницима дозвола су прописани услови и рокови за њихово испуњавање те ће Регулаторна комисија, у наредном периоду, пратити испуњавање услова заштите животне средине од стране корисника дозволе.

4. Информације о цијенама и тржишту у 2011. години

4.1. Отвореност тржишта електричне енергије

Степен отворености тржишта представља проценат укупне потрошње у електроенергетском систему једне земље који може бити уговорен на конкурентском тржишту.

Правилником о квалификованом купцу који је донијела Регулаторна комисија, прописано је да сви купци осим купаца из категорије "домаћинства" од 1. јануара 2008. године имају могућност да електричну енергију набављају на тржишту од снабдјевача по властитом избору. Остварена потрошња купаца у Републици Српској у 2011. години, који имају право да се снабдијевају на тржишту, износи 1.426,89 GWh, што даје степен отворености тржишта Републике Српске од 46%.

Међутим, иако су сви купци осим купаца из категорије "домаћинства" имали могућност да се снабдијевају на тржишту као квалификовани купци, ниједан купац у Републици Српској до сада није искористио ову могућност, тј. сви купци су се снабдијевали као неквалификовани (тарифни) купци по регулисаним тарифним ставовима за снабдијевање неквалификованих купаца.

У табели 28 приказана је структура потрошње електричне енергије у РС по категоријама потрошње и степен отворености тржишта и потрошња.

Категорија потрошње	Нето потрошња GWh			Заступљено ст у укупној потрошњи у 2011	GWh 2011/2010	GWh 2011/2009
	2009.	2010.	2011.			
110 kV	120,90	110,26	124,08	4%	12,5%	2,6%
35 kV	145,30	170,94	176,90	6%	3,5%	21,7%
10 (20) kV	455,00	484,00	516,10	17%	6,6%	13,4%
0.4 kV ОП	533,40	540,61	550,03	18%	1,7%	3,1%
Домаћинства	1.661,80	1.685,22	1.676,98	54%	-0,5%	0,9%
Јавна расвјета	60,30	59,06	59,78	2%	1,2%	-0,9%
Укупно	2.976,70	3.050,09	3.103,87	100%	1,8%	4,3%
Отворено за тржиште	1.314,90	1.364,87	1.426,89	46%	4,5%	8,5%
Отворено за тржиште%	44,2%	44,7%	46,0%			

Табела 28 - Структура потрошње електричне енергије у РС по категоријама потрошње и степен отворености тржишта и потрошња

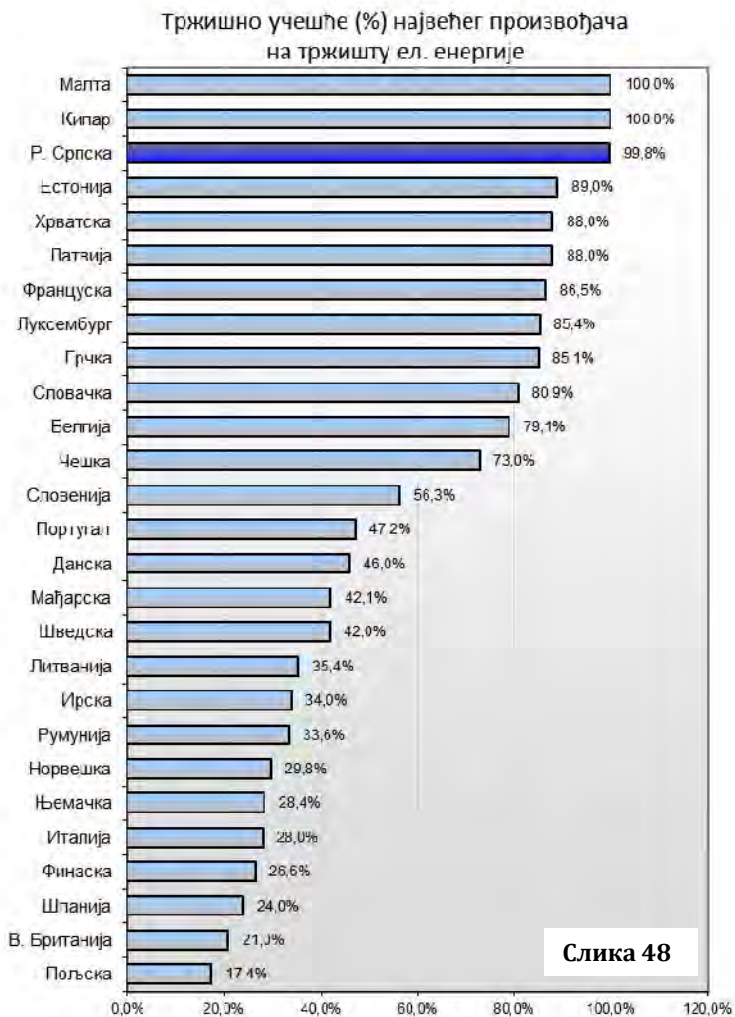
4.2. Велепродајно тржиште електричне енергије

4.2.1. Произвођачи

Слика 48 даје графички приказ тржишног учешћа највећих произвођача на тржишту електричне енергије у посматраним европским земљама.¹⁰

¹⁰ Извор: Еуростат

У Републици Српској присутна је једна доминантна компанија МХ "Електропривреда Републике Српске" - МП а.д. Требиње у оквиру које послују произвођачи електричне

највећег произвођача електричне енергије износи 99,8 % што нас у рангу са европским земљама ставља међу земље са високим процентом учешћа једног доминантног произвођача на тржишту.

Према важећим прописима у Републици Српској, независни произвођач може склопити уговор о продаји електричне енергије са снабдјевачем тарифних купаца или са корисником дозволе за трговину и снабдијевање купаца на територији Босне и Херцеговине.

На територији Републике Српске у 2011. години су пословала четири независна произвођача у малим хидроелектранама (МХЕ "Дивич", МХЕ "Штрпци", "Мала хидроелектрана Сућеска Р-С-1" и МХЕ "Бистрица Б-5а"). У 2011. години ови произвођачи су имали закључене купопродајне уговоре са снабдјевачима тарифних купаца који раде у оквиру дистрибутивних компанија, надлежних за подручје гдје се налазе електране. Купопродајним уговорима, које су закључиле дистрибутивне компаније са овим независним произвођачима, дефинисани су услови продаје и цијена електричне енергије. Поред производње у овим електранама које су произведену електричну енергију пласирале у мрежу, електричну енергију је производила и "Енерголинија" д.о.о. Зворник, али за своје потребе.

енергије као зависна правна лица. Дио енергије коју производе ова предузећа у систему јавне услуге, пропорционално учешћу у укупној производњи, одлази на снабдијевање тарифних купаца, а вишак произведене енергије компанија МХ "Електропривреда Републике Српске" - МП а.д. Требиње пласира на тржиште на основу билатералних уговора о купопродаји електричне енергије са трговцима или снабдјевачима електричном енергијом. Производња електричне енергије се највећим дијелом одвија у пет електрана: три хидроелектране укупне инсталисане снаге 715 MW и двије термоелектране инсталисане снаге 600 MW. Поред тога у саставу МХ "Електропривреда Републике Српске" - МП а.д. Требиње послују и четири дистрибутивне хидроелектране укупне снаге 13,9 MW. Дакле, ако посматрамо Републику Српску, тржишно учешће

4.2.2. Трговци

Трговци електричном енергијом су енергетски субјекти, корисници дозволе за обављање дјелатности трговине и снабдијевања електричном енергијом на територији БиХ коју издаје Регулаторна комисија, односно дозволе за снабдијевање другог реда коју издаје Комисија за електричну енергију у Федерацији Босне и Херцеговине (ФЕРК) и корисници дозволе за обављање дјелатности међународне трговине коју издаје Државна Регулаторна Комисија (ДЕРК).

У 2011. години корисници дозволе за трговину и снабдијевање електричном енергијом на територији БиХ обављали су куповину и продају електричне енергије на унутрашњем тржишту БиХ, а на бази унапријед закључених билатералних уговора са произвођачима у саставу три постојеће компаније у БиХ (МХ ЕРС, ЕП БИХ и ЕП ХЗ ХБ).

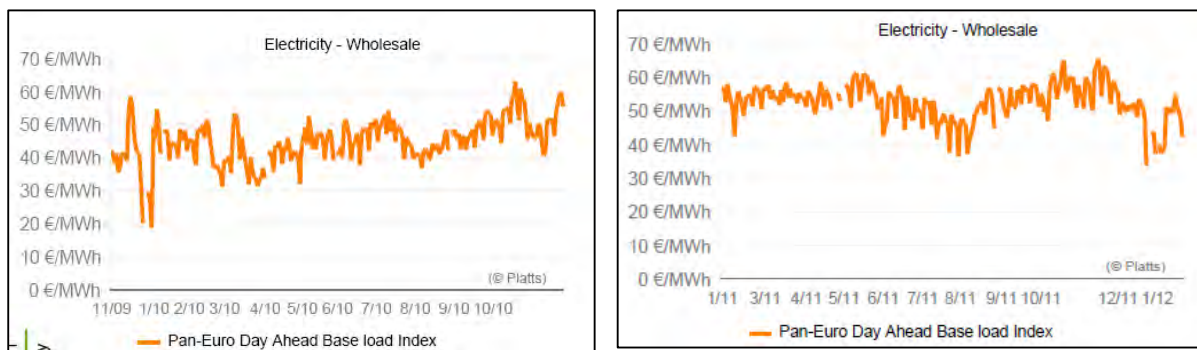
Ови трговци имају истовремено и право да на малопродајном тржишту снабдијевају квалификоване купце, међутим у досадашњем периоду у Републици Српској нису обављали ове послове, јер није ни било купаца који су исказали интерес да се снабдијевају на отвореном тржишту.

4.2.3. Цијене електричне енергије на veleprodajном тржишту

У Босни и Херцеговини не одвија се трговање на "организованом тржишту" (берзи) већ се трговање електричном енергијом одвија на "билатералном тржишту" на бази билатералних уговора које склапају трговци са произвођачима (углавном са три електропривреде) или са другим трговцима.

У 2011. години на veleprodajном тржишту на свим европским берзама примјетна је релативна стабилност цијена електричне енергије уз очекиване осцилације, мада на нешто вишем нивоу у односу на претходну годину и без драстичних поремећаја који су нпр. били карактеристични у 2008. години. Цијена електричне енергије ("базне") у 2010. години углавном се кретала између 40 и 50 €/MWh, а у 2011. години између 45 и 60 €/MWh.

Слике 49 и 50, које су преузете са интернет странице Европске комисије (<http://ec.europa.eu/energy/observatory/emos/emosen.hmt>), а коју дневно објављује "EMOS" (Energy Markets Observation System), даје обједињен тренд кретања veleprodajних цијена електричне енергије на европским берзама (Day ahead Base Load), од новембра 2009. године па закључно са почетком децембра 2010. године, а за 2011. годину за период од 1. јануара 2011. до јануара 2012. године.

Слике 49 и 50 – Тренд кретања veleprodajних цијена електричне енергије на европским берзама¹¹

Када је у питању цијена електричне енергије коју су произвођачи електричне енергије, који послују у саставу Мјешовитог Холдинга "Електропривреда Републике Српске" –

¹¹ (<http://ec.europa.eu/energy/observatory/emos/emosen.hmt>)

Матично предузеће а.д. Требиње, остварили на тржишту након подмирења потреба тарифних купаца у 2010. години у Републици Српској она је у просјеку износила 35,40 €/MWh, а у 2011. години остварена је просјечна цијена на нешто вишем нивоу од 42,97 €/MWh.

4.3. Малопродајно тржиште електричне енергије

4.3.1. Снабдјевачи

У 2011. години као и претходних година, дјелатност снабдијевања тарифних купаца у Републици Српској у потпуности се одвијала унутар Мјешовитог Холдинга "Електропривреда Републике Српске" – Матично предузеће а.д. Требиње.

Снабдјевачи електричном енергијом су субјекти који врше дјелатност снабдијевања. Снабдијевање електричном енергијом врши се у складу са Општим условима за испоруку и снабдијевање електричном енергијом, Тарифним системом за продају електричне енергије у Републици Српској и уговором који закључују снабдјевач и купац.

У Републици Српској постоје двије категорије снабдјевача електричном енергијом:

- снабдјевачи неквалификованих (тарифних) купаца и
- снабдјевачи квалификованих купаца.

Снабдјевачи неквалификованих (тарифних) купаца у РС су корисници дозволе за снабдијевање тарифних купаца коју издаје Регулаторна комисија и који електричну енергију за крајње купце добављају и испоручују на регулисан начин.

На територији РС дјелује пет предузећа из састава Мјешовитог Холдинга "Електропривреда Републике Српске" – Матично предузеће а.д. Требиње која посједују дозволу за снабдијевање тарифних купаца, а која су уједно и оператори дистрибутивног система на том подручју. Појединачни удио сваког од њих на тржишту РС детаљније је описан у дијелу Б 1.4 овог извјештаја.

Снабдјевачи квалификованих купаца су корисници дозволе за обављање дјелатности трговине и снабдијевања електричном енергијом на територији Босне и Херцеговине коју издаје Регулаторна комисија, као и корисници дозволе за снабдијевање другог реда коју издаје Комисија за електричну енергију у Федерацији Босне и Херцеговине (ФЕРК). Ове дозволе подразумијевају продају укључујући и препродају електричне енергије. На интернет страници Регулаторне комисије, у оквиру регистра дозвола, доступни су подаци о издатим дозволама за обављање дјелатности трговине и снабдијевања електричном енергијом на територији БиХ.

На територији Републике Српске, корисници ових дозвола углавном су се бавили трговином али не и снабдијевањем квалификованих купаца електричном енергијом. Разлог за то је и чињеница да ниједан купац са територије Републике Српске није показао интерес да се снабдијева на тржишту, већ су користили своје право да се у прелазном периоду могу снабдијевати и као тарифни купци по регулисаним цијенама.

4.3.2. Купци

Регулаторна комисија у оквиру својих надлежности, путем подзаконских аката, постепено успоставља регулаторни оквир за отварање тржишта у Републици Српској. Правилником о стицању статуса квалификованог купца од септембра 2006. године прописани су услови, критеријуми и поступак за стицање статуса квалификованог купца, те уређена права и обавезе квалификованих купаца и снабдјевача квалификованих купаца. Овим правилником је омогућено да заживи малопродајно тржиште електричне енергије које се до тада, када су купци у питању, заснивало на продаји електричне енергије искључиво неквалификованим или тарифним купцима по регулисаним цијенама које утврђује

Регулаторна комисија у складу са усвојеном методологијом. Правилником о стицању статуса квалификованог купца је прописана динамика отварања тржишта и прелазни период отварања тржишта који траје до 1. јануара 2012. године. Такође овим правилником је прописано да ће Регулаторна комисија благовремено, прије истека прелазног периода прописати право крајњег купца на универзалну услугу снабдијевања електричном енергијом као и услове под којима крајњи купци могу остварити то право након 1. јануара 2012. године.

Прије истека прелазног периода, тачније на редовној сједници одржаној дана 22.12.2011. године Регулаторна комисија је усвојила Правилник о квалификованом купцу. Овим правилником прописује се временски распоред отварања тржишта, начин снабдијевања квалификованих купаца на тржишту електричне енергије у Републици Српској, улога јавног снабдјевача, поступак промјене снабдјевача, права и обавезе квалификованог купца електричне енергије, начин одређивања цијена за квалификоване купце који се снабдијевају у систему обавезе јавне услуге, укључујући и универзалну услугу, те права и обавезе снабдјевача квалификованих купаца и јавног снабдјевача. Циљ доношења овог правилника је реализација дугорочних циљева енергетске политике Републике Српске којима се обезбјеђује подстицање конкуренције на енергетском тржишту путем отварање тржишта електричне енергије у Републици Српској и Босни и Херцеговини.

Од момента отварања тржишта, па ни у 2011. години, ниједан купац у Републици Српској није искористио могућност куповине електричне енергије на тржишту, те се још увијек сви квалификовани купци снабдијевају као тарифни у складу са одредбама правилника који им је то право омогућио у току трајања прелазног периода.

4.4. Просјечна цијена електричне енергије у Републици Српској

4.4.1. Цијена коришћења дистрибутивне мреже према методологији Еуростата

У складу са својим надлежностима и утврђеном Методологијом, а на захтјев дистрибутивних компанија, Регулаторна комисија је утврдила тарифне ставове за кориснике дистрибутивних система у Републици Српској: први пут у марту 2006. године, други пут у децембру 2007. године и трећи пут у децембру 2009. године (које се примјењују од 1. јануара 2010. године). Тарифни ставови за кориснике дистрибутивне мреже, утврђени на бази оправданих трошкова и алоцирани на крајње купце на начин да сваки купац плаћа ону цијену која се односи на трошкове које он проузрокује систему, су објављени на интернет страници Регулаторне комисије и важе за квалификоване купце електричне енергије. У табели 29 приказана је цијена коришћења дистрибутивне мреже од 2007. до 2011. године за крајњег купца из категорије "индустрија", израчуната према старој методологији Еуростата.

Просјечна цијена кориштења мреже за крајњег купца из категорије "индустрија" (Ие-2000 MWh)					
година	потрошња kWh	за снагу KM	за енергију KM	укупно KM	просјечна цијена мреже pf/kWh
2007	2.000.000	40.608	8.250	48.858	2,44
2008/2009	2.000.000	33.342	27.300	60.642	3,03
2010	2.000.000	36.755	27.450	64.205	3,21
2011	2.000.000	36.755	27.450	64.205	3,21

Табела 29 – Просјечна цијена кориштења дистрибутивне мреже за крајњег купца из категорије "индустрија"

Утврђени тарифни ставови за кориснике дистрибутивних система уграђени су даље у цијену за снабдијевање тарифних купаца електричном енергијом у Републици Српској за све категорије потрошње, осим за купце из категорије "остала потрошња" на ниском напону којима се обрачунска снага не утврђује мјерењем и купце из категорије "домаћинства", јер између њих још увијек постоји унакрсно субвенционисање, које Регулаторна комисија настоји постепено да елиминише.

Према утврђеним тарифним ставовима за кориснике дистрибутивних система, примјеном методологије Еуростата цијене које би плаћао стандардни потрошач из категорије "домаћинства" да није субвенционисан, приказане су у табели 30.

Просјечна цијена коришћења мреже за крајњег купца из категорије "домаћинства" (Дц -3500 kWh годишња потрошња од чега 1300 kWh ноћу)						
једнотарифно	година	kWh	за снагу КМ	за енергију КМ	укупно КМ	просјечна цијена мреже pf/kWh
	2007	3500	68,71	143,85	212,6	6,07
	2008/2009	3500	73,85	162,75	236,6	6,76
	2010	3500	86,63	167,13	253,8	7,25
	2011	3500	86,63	167,13	253,8	7,25
двотарифно	2007	3500	108,26	146,32	254,6	7,27
	2008/2009	3500	116,38	159,67	276,0	7,89
	2010	3500	136,51	163,31	299,8	8,57
	2011	3500	136,51	163,31	299,8	8,57

Табела 30 – Просјечна цијена кориштења дистрибутивне мреже за крајњег купца из категорије "домаћинства"

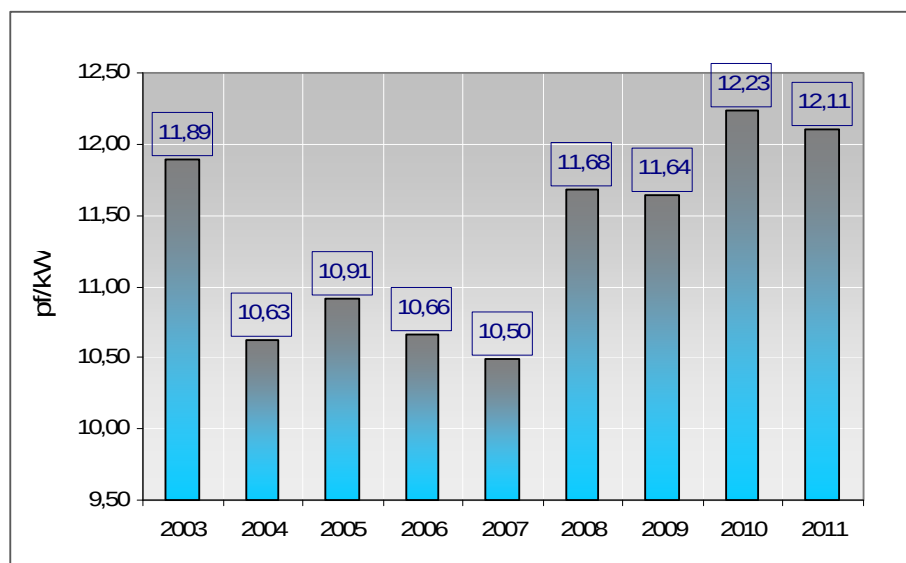
4.4.2. Кретање просјечних цијена електричне енергије за крајње купце у Републици Српској

У табели 31 и на сликама 51 приказано је кретање остварених просјечних цијена категорија потрошње и тарифних група крајњих купаца у Републици Српској за период од 2003. до 2011. године.

Категорија - напонски ниво	Просјечна остварена цијена (pf/kWh)									
	тарифна група	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
110 kV		5,26	4,39	5,99	6,30	6,44	6,75	6,42	6,54	6,35
35 kV		7,04	6,46	6,83	6,55	6,42	7,48	7,83	7,62	7,41
10 kV		9,22	8,27	8,57	8,30	8,05	9,05	8,84	9,39	9,18
0,4kV - остала потрошња	I ТГ	13,56	12,48	12,85	12,17	11,59	12,58	12,57	13,35	13,17
	II ТГ	23,99	22,32	20,53	18,14	16,16	18,78	18,76	18,74	18,63
	III ТГ	23,44	21,67	20,54	18,18	16,93	18,13	18,15	17,96	17,70
	VI ТГ			11,01	10,61	10,97	12,66	12,72	13,46	13,70
	VII ТГ			12,64	9,78	9,84	11,05	10,78	11,57	11,34

0,4kV- домаћинства	I ТГ	10,94	9,98	10,49	10,41	10,41	11,80	11,77	12,63	12,67
	II ТГ	8,95	8,82	9,85	10,05	9,95	10,97	11,04	11,91	11,99
	III ТГ	33,79								
домаћинства		10,43	9,59	10,28	10,31	10,29	11,60	11,61	12,46	12,51
домаћинства - ВС		11,90	11,04	12,01	12,09	11,99	12,84	12,77	13,24	13,84
домаћинства - НС		8,65	7,82	8,19	8,26	8,28	10,15	10,18	11,08	10,99
јавна расвјета		11,99	11,27	12,00	12,39	12,53	13,74	13,74	15,08	15,08
сви купци на 0,4 kV		11,89	10,63	10,91	10,66	11,36	12,73	12,73	13,53	13,45
просјечна цијена		11,89	10,63	10,91	10,66	10,50	11,68	11,64	12,23	12,11

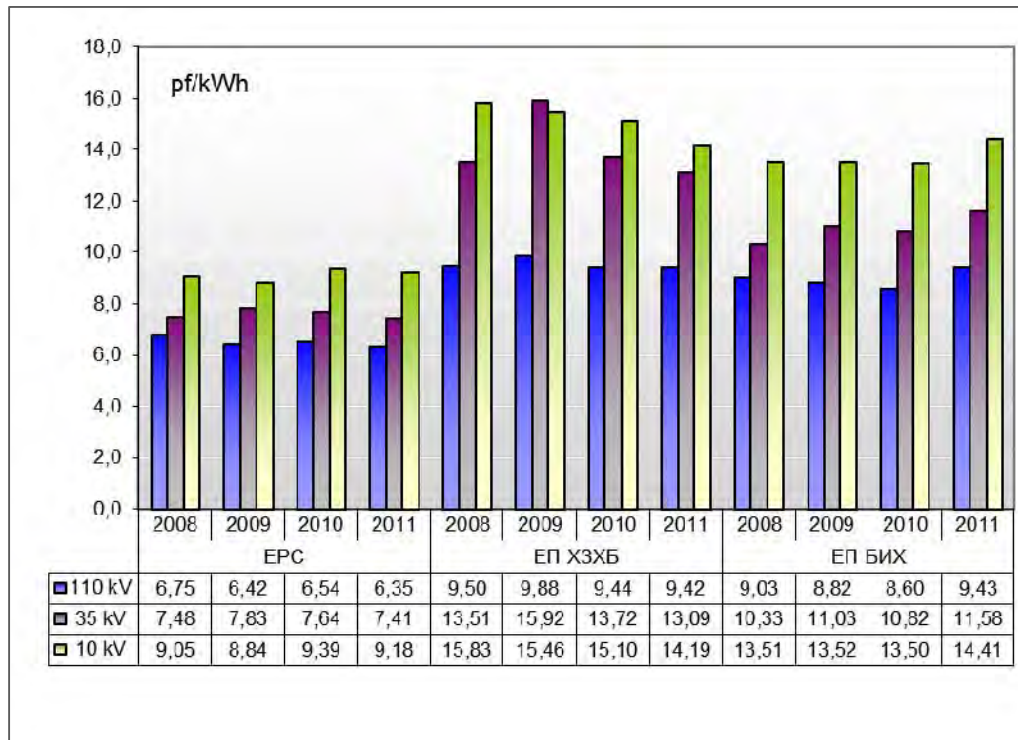
Табела 31 - Тренд промјене просјечних цијена електричне енергије 2003 - 2011. у РС

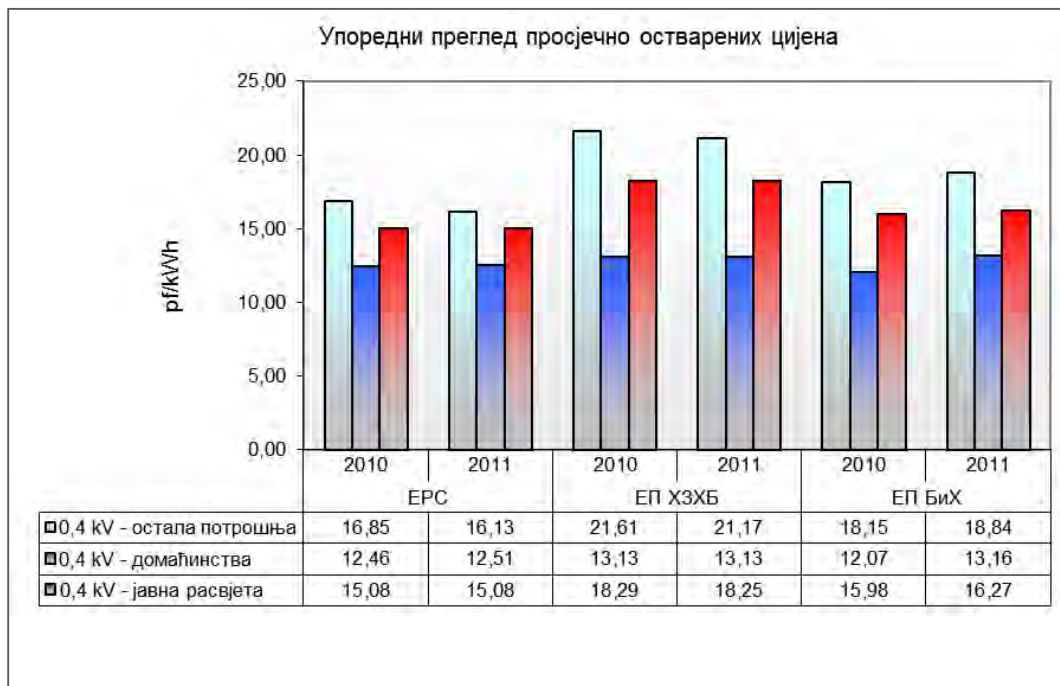
Слика 51 - Просјечно остварена укупна цијена електричне енергије у РС

4.4.3. Просјечне цијене електричне енергије за крајње купце у Босни и Херцеговини

На сликама 52 и 53 дате су упоредно остварене просјечне цијене електричне енергије у Републици Српској и Федерацији БиХ по категоријама потрошње.

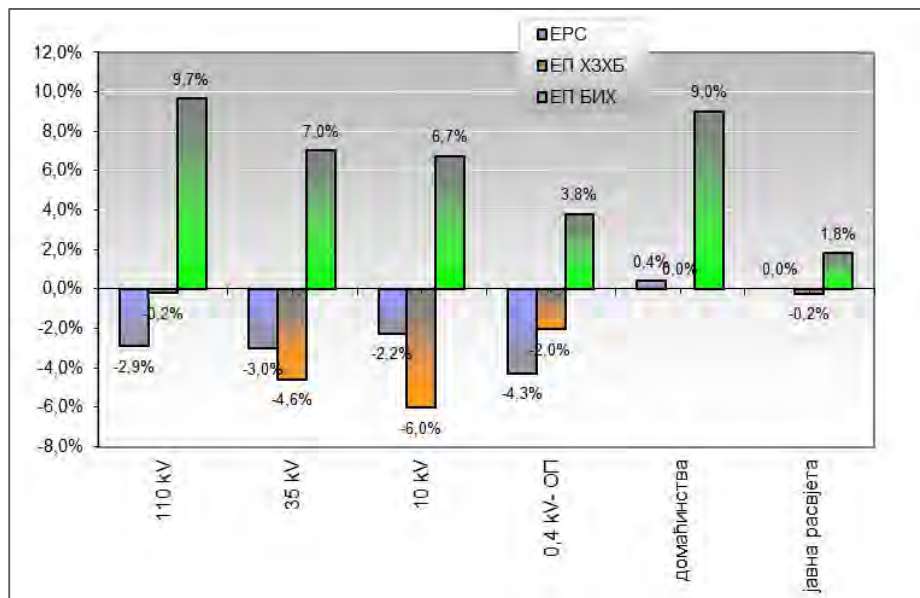

Слика 52 - Упоредне просјечне цијене електричне енергије у БиХ за период 2008 -2011.

Слика 53 – Упоредни преглед просјечно остварених цијена

На слици 54 дат је упоредни приказ промјена просјечно остварених цијена електричне енергије по категоријама потрошње у 2011. у односу на 2010. годину за три електропривредне компаније у Босни и Херцеговини.

Слика 54 – Промјена просјечно остварених цијена електричне енергије у 2011. години у односу на 2010. годину

4.5. Упоредни подаци о цијенама електричне енергије у Републици Српској и окружењу за стандардног купца

4.5.1. Нови приступ обради података и презентацији цијена електричне енергије

Прикупљање и обрада статистичких података о цијенама електричне енергије дефинисано је Директивом 90/377/ЕЕС од 29. јуна 1990. године. Европска комисија је усвојила једну јединствену методологију статистичке обраде података из области производње, потрошње, цијена и размјене (увоз-извоз) електричне енергије. Развојем тржишта електричне енергије јавила се потреба за иновирањем Директиве 90/377/ЕЕС, на начин да утицај тржишних судионика буде узет у обзир код извјештавања о просјечним цијенама за поједине групе потрошача. Статистичка обрада просјечних цијена електричне енергије у складу са методологијом Еуростата ради се за двије основне категорије потрошача и то за домаћинства и индустрију. Унутар ове двије групе, потрошачи су груписани у неколико карактеристичних група у зависности од годишње потрошње и максималне снаге. У јуну 2007. године Комисија ЕУ је усвојила измјену методологије за прикупљање ових података. Суштина нове методологије је у сљедећем:

- цијене треба да представљају просјек за посљедње полугодиште,
- типични стандардни потрошач замијењен је потрошњом у банду,
- у цијени електричне енергије треба посебно исказати трошкове енергије и снабдијевања, те трошкове мреже и
- цијене не садрже порез на додатну вриједност, а укључују рад агенција, обавезан откуп електричне енергије, вођење евиденције о уговорима и акцизе.

4.5.1.1. Цијене електричне енергије - ДОМАЋИНСТВА

За разлику од начина прикупљања података о цијенама за индустријске потрошаче који је прописан Директивом 90/377/ЕЕС и кроз нову методологију иновирани, груписање података о цијенама електричне енергије за домаћинства је базирано на добровољном

споразуму држава чланица ЕУ-а, по коме су групе потрошача у домаћинству од Да до Де дефинисане годишњом потрошњом, а што је дато у табели 32.

Да	(<1000 kWh)
Дб	(1000 <2500 kWh)
Дц	(2500 <5000 kWh)
Дд	(5000 <15000 kWh)
Де	(>= 15000 kWh)

Период извјештавања:

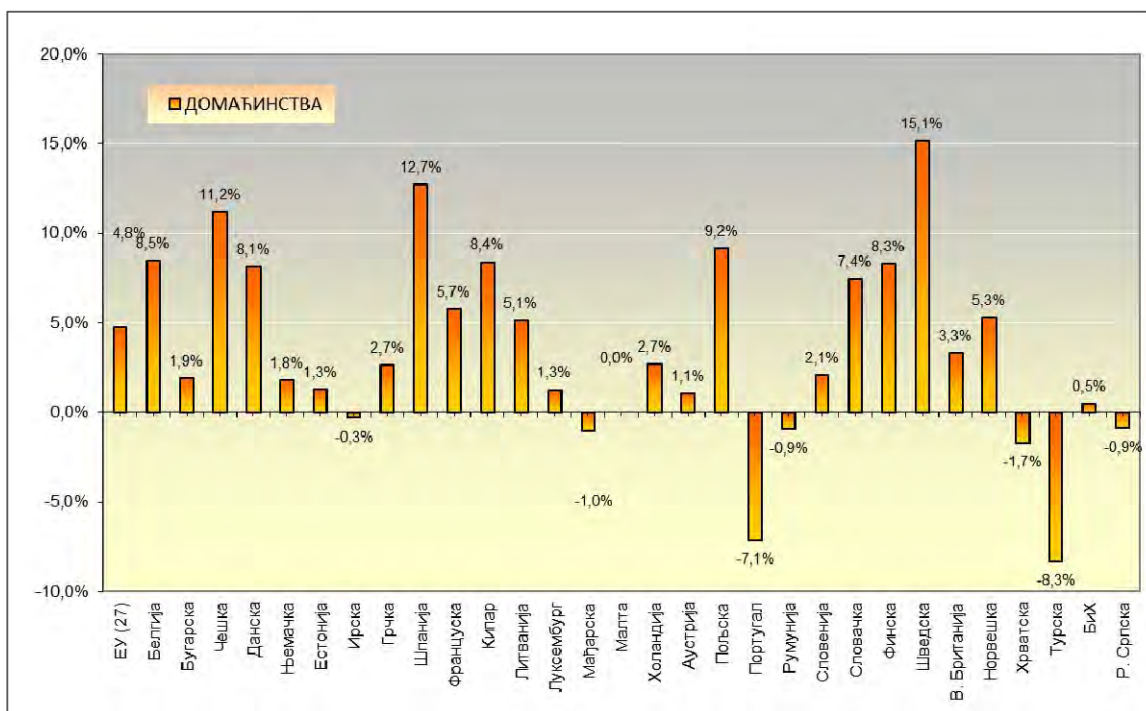
X1 - прво полугодиште текуће године (јануар-јун)

X2 - друго полугодиште текуће године (јул-децембар)

Табела 32 - Карактеристичне групе купаца електричне енергије "домаћинства"

Цијене за домаћинства треба да представљају укупну просјечну цијену, уважавајући и тржишни удио снабдијевања електричном енергијом, тамо гдје је тржишни фактор присутан код снабдијевања крајњих потрошача у домаћинству. Како тржиште у БиХ за ову категорију купаца још увијек није отворено то се презентирани обрачун цијена и анализе заснива на регулисаним цијенама. Анализа је урађена са подацима које је у редовном извјештају за прво полугодиште 2011. године доставило предузеће ЗДП Електро-Бијељина, а.д. Бијељина. Извјештавање у ову сврху је урађено у складу са новом методологијом Еуростата.

На слици 55 приказана је промјена цијене за крајње купце из категорије домаћинства у првом полугодишту 2011. године у односу на исти период 2010. године.¹² Цијене су без пореза и за стандардног потрошача у домаћинству (Дц) са годишњом потрошњом између 2500 и 5000 kWh.¹³

Слика 55 - Промена просјечне цијене електричне енергије у "домаћинствима" у првом полугодишту 2011. у односу на исти период 2010.

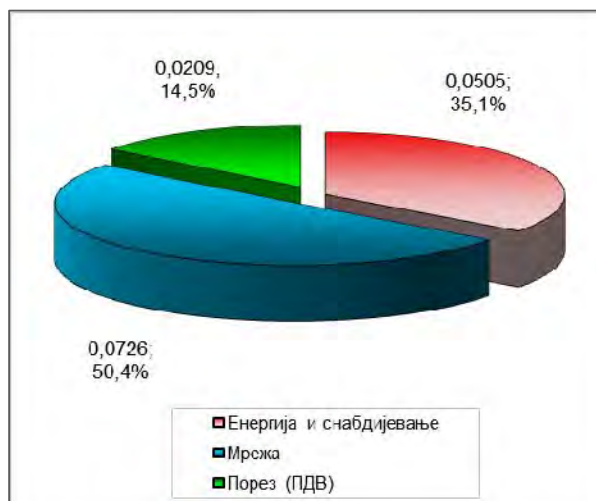
¹² Извор: ЗДП Електро-Бијељина, а.д. Бијељина, Извјештај за прво полугодиште, Образац 5.Т.-С

¹³ Извор: Еуростат

Структура цијене за просјечног потрошача у домаћинству који троши између 2500 и 5000 kWh годишње дата је у табели 33 и на слици 56.

Структура цијене за категорију "домаћинства"	ДА (год.потрошња < 1000 kWh)	ДБ (годишња потрошња 1000>= kWh<2500)	ДЦ (годишња потрошња 2500>= kWh<5000)	ДД (годишња потрошња 5000>= kWh<15000)	ДЕ (годишња потрошња >=15000 kWh)	Укупно
	КМ/кWh	КМ/кWh	КМ/кWh	КМ/кWh	КМ/кWh	КМ/кWh
Енергија и снабдијевање	0,0022	0,0456	0,0505	0,0531	0,0557	0,0508
Мрежа	0,3395	0,0989	0,0726	0,0600	0,0533	0,0725
Порез (ПДВ)	0,0581	0,0246	0,0209	0,0192	0,0185	0,0210
УКУПНО	0,3998	0,1691	0,1441	0,1324	0,1275	0,1443

Табела 33 - Структура цијене за категорију "домаћинства"

Слика 56 - Структура просјечне цијене за домаћинства у РС која троше између 2500 и 5000 kWh изражена у процентима – прво полугодиште 2011. године

4.5.1.2. Цијена електричне енергије - ИНДУСТРИЈА

Нова методологија, на којој Еуростат заснива прикупљање података о цијенама за крајње купце у индустрији и која је ступила на снагу у јуну 2007. године, базира се на подацима за неколико категорија индустријских купаца сврстаних у групе (банд) у зависности од потрошње, а што је приказано у табели 34.

Иа	< 20 MWh
Иб	20 < 500 MWh
Иц	500 < 2000 MWh
Ид	2000 < 20.000 MWh
Ие	20.000 < 70.000 MWh
Иф	70.000 < 150.000 MWh

Период извјештавања:

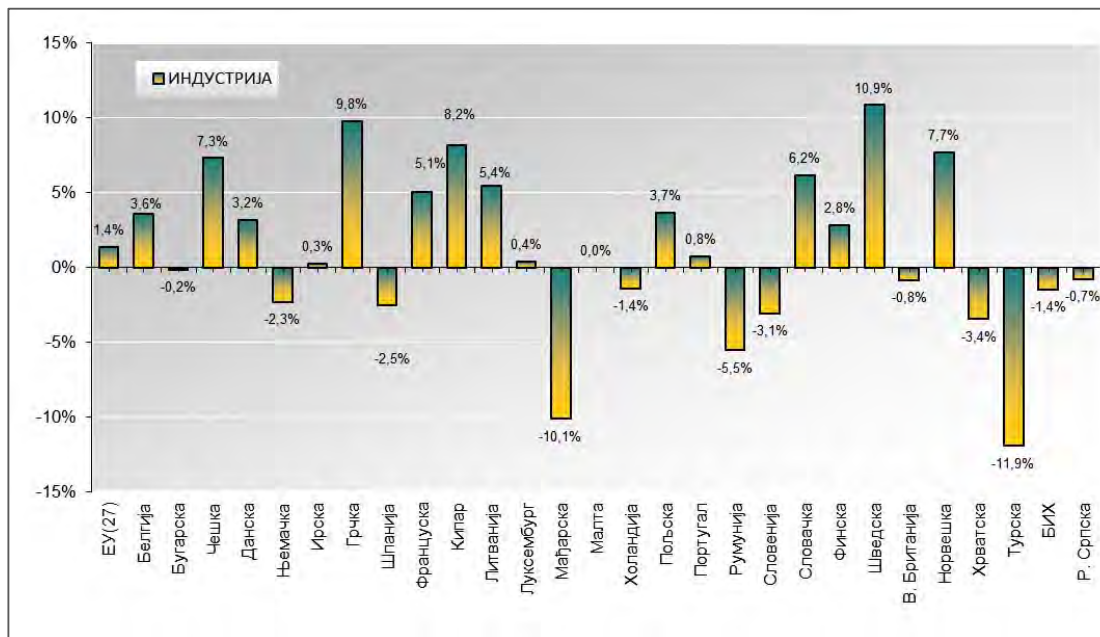
X1 - прво полугодиште текуће године (јануар - јун)

X2 - друго полугодиште текуће године (јул - децембар)

Табела 34 - Карактеристичне групе купаца електричне енергије "индустрија"

По овој методологији индустријски купци су сви купци осим купаца из категорије „домаћинства“. Анализа је урађена са подацима које је у редовном извјештају за прво полугодиште 2011. године доставило предузеће ЗДП Електро-Бијељина, а.д. Бијељина. Извјештавање у ову сврху је урађено у складу са новом методологијом Еуростата.

На слици 57 приказана је промјена цијене за крајње потрошаче из категорије "индустрија" у првом полугодишту 2011. године у односу на прво полугодиште 2010. године за Иц групу потрошача који троше између 500 и 2000 MWh годишње.

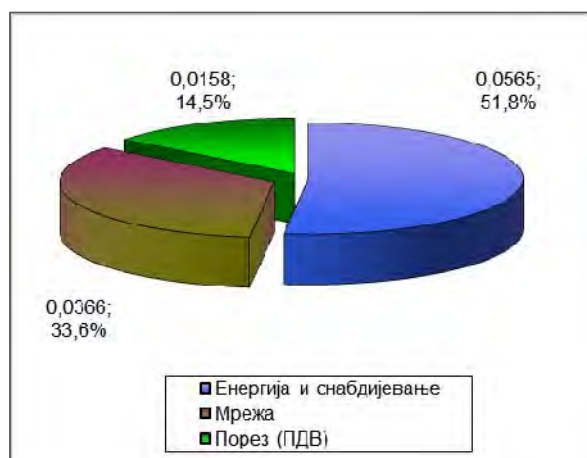
Слика 57 - Промена просјечне цијене електричне енергије у "индустрији" у првом полугодишту 2011. у односу на исти период 2010. године¹⁴

Структура цијене у Републици Српској за карактеристичног потрошача у индустрији приказана је у табели 35 и на слици 58.

Структура цијене за категорију "индустрија"	ИА (годишња потрошња < 20 MWh)	ИБ (годишња потрошња 20 - 500 MWh)	ИЦ (годишња потрошња 500 - 2.000 MWh)	ИД (годишња потрошња 2.000 - 20.000 MWh)	ИФ (годишња потрошња 70.000 - 150.000 MWh)	Укупно
	кМ/кWh	кМ/кWh	кМ/кWh	кМ/кWh	кМ/кWh	
Енергија и снабдијевање	0,09824464	0,0722	0,0565	0,0552	0,0449	0,0624
Мрежа	0,0982199	0,0602	0,0366	0,0246	0,0168	0,0428
Порез (ПДВ)	0,0333	0,0216	0,0158	0,0136	0,0105	0,0176
УКУПНО	0,2297	0,1540	0,1090	0,0934	0,0723	0,1229

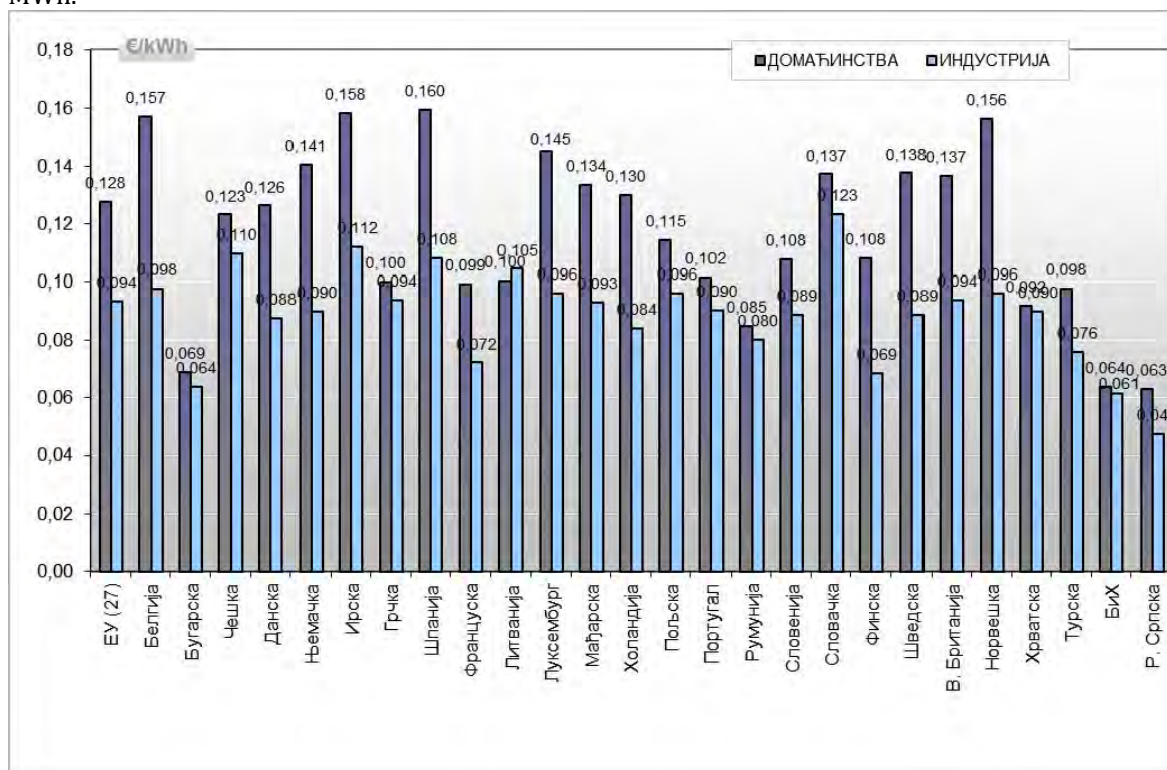
Табела 35 - Структура цијене за категорију "индустрија"

¹⁴ Извор: Еуростат

Слика 58 - Структура просјечне цијене за индустријског потрошача у РС – прво полугодиште 2011

На слици 59 приказане су цијене електричне енергије за прво полугодиште 2011. године, без пореза, а за потрошаче у домаћинству (Дц) са годишњом потрошњом између 2500 и 5000 kWh и потрошаче у индустрији (Иц) са годишњом потрошњом између 500 и 2000 MWh.¹⁵

Слика 59 - Упоредни приказ цијена за стандардног индустријског потрошача (Ие) и стандардног потрошача у домаћинству (Дц)¹⁶

¹⁵ Иц: Извор Еуростат

¹⁶ Извор Еуростат

4.5.2. Цијене електричне енергије у РС и окружењу - стара методологија обраде података

У овом дијелу извјештаја се дају подаци за 2011. годину обрађени по старој методологији Еуростата која је била у примјени до 31. децембра 2007. године. С обзиром да су подаци о цијенама електричне енергије засновани на новој методологији обраде података тешко доступни за већину земаља из непосредног окружења, а како су управо ове земље због својих специфичности и чињенице да припадају Енергетској заједници као и БиХ за нас реалнији показатељ, у овом дијелу извјештаја је презентована анализа цијена за карактеристичне потрошаче у домаћинству и индустрији по "старој" методологији.

4.5.2.1. Домаћинства - категорија купаца електричне енергије

За стару методологију је карактеристично да дефинише неколико група купаца за категорију домаћинства приказаних у табели 36.

Стандардан потрошач у домаћинству по старој методологији Еуростата	Годишња потрошња	
	Укупно	Од чега ноћу
Да	600 kWh	
Дб	1200 kWh	
Дц	3500 kWh	1300 kWh
Дд	7500 kWh	2500 kWh
Де	20000 kWh	15000 kWh

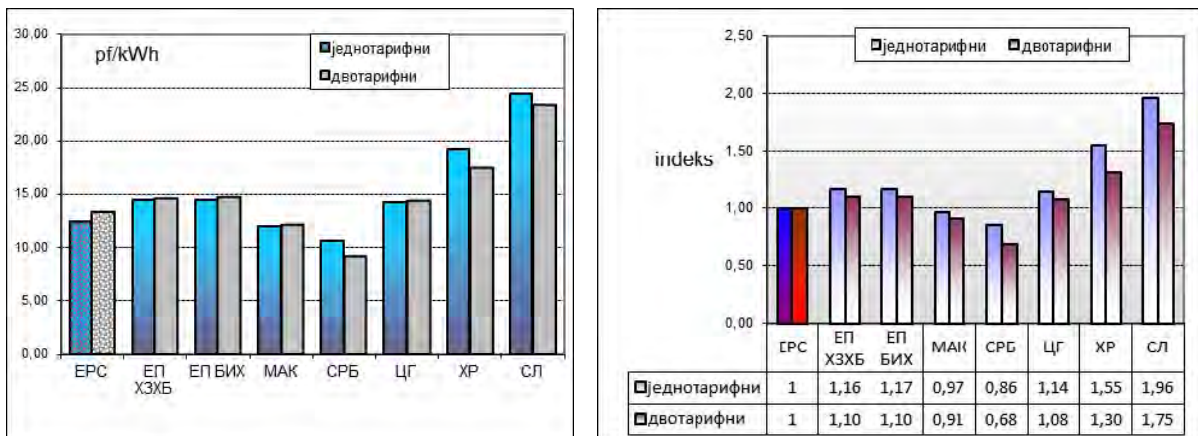
Табела 36 - Карактеристичне групе купаца електричне енергије из категорије "домаћинства"

Упоредни подаци се уобичајено дају за домаћинство категорије Дц за коју је карактеристична годишња потрошња од 3500 kWh, од чега 1300 kWh ноћу, уз претпоставку подједнаке потрошње у вишој и нижој сезони.

У табели 37 и на слици 60 дат је упоредни преглед просјечне цијене електричне енергије за карактеристичног купца из категорије домаћинства (Дц) у Републици Српској и у земљама из окружења. За обрачун просјечне цијене у Републици Српској и у земљама окружења за стандардног потрошача електричне енергије, коришћени су тарифни ставови за неквалификоване купце електричне енергије из категорије "домаћинства" који су били важећи на дан 10. август 2011. године (тарифни ставови у земљама из окружења прерачунати су по важећем курсу на исти дан).

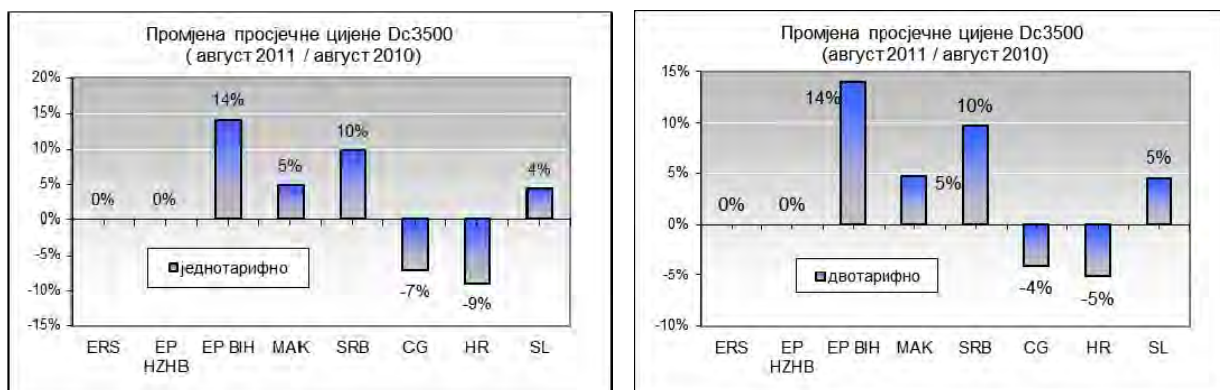
"домаћинства"	цијене	Р. Српска ЕРС	ЕП ХЗХБ	ЕП БИХ	МАК	СРБ	ЦГ	ХР	СЛ
једнотарифни	pf/kWh	12,41	14,43	14,47	12,00	10,62	14,18	19,24	24,34
	индекс	1	1,16	1,17	0,97	0,86	1,14	1,55	1,96
двотарифни	pf/kWh	13,36	14,64	14,69	12,18	9,14	14,41	17,41	23,33
	индекс	1	1,10	1,10	0,91	0,68	1,08	1,30	1,75

Табела 37 – Упоредни преглед просјечних цијена за карактеристичног купца Дц по старој методологији Еуростата са индексом цијена из окружења у односу на цијене у Републици Српској

Слика 60 - Упоредни преглед просјечне цијене у pf/kWh за једнотарифно и двотарифно мјерење за стандардног потрошача Дц 3500 (1300 ноћу) Зима - љето у односу 50:50¹⁷

На слици 61 приказана је промјена просјечне цијене за једнотарифно и двотарифно мјерење за стандардног потрошача Дц 3500 (1300 ноћу) у августу 2011. године у односу на исти период 2010. године.

Слика 61 - Промјена просјечне цијене за једнотарифно и двотарифно мјерење за стандардног потрошача Дц 3500 (1300 ноћу) у августу 2011. године у односу на исти период 2010. године

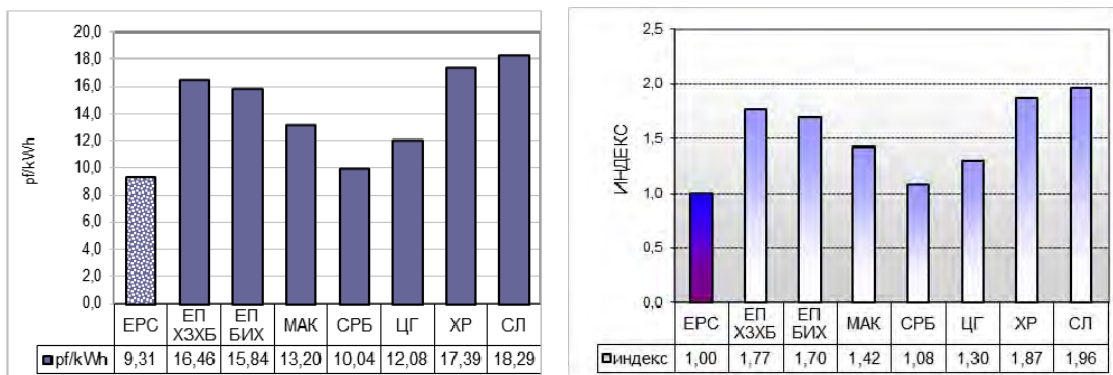
4.5.2.2. Индустрија - категорија купаца електричне енергије

Стара методологија Еуростата дефинише неколико карактеристичних купаца за индустријске купце. Упоредни подаци се уобичајено дају за индустријског купца категорије Ие за коју је карактеристична годишња потрошња од 2000 MWh и максимална снага 500 kW. У табели 38 и на слици 62 дат је упоредни преглед просјечних цијена за потрошача у индустрији у РС и у земљама из окружења. Цијене су рађене на бази важећих тарифних ставова на дан 10. август 2011. године за потрошаче на 10 kV напонском нивоу (валуте земаља из окружења прерачунате по важећем курсу на исти дан).

¹⁷ За обрачун просјечне цијене у земљама окружења за стандардног потрошача електричне енергије коришћени су тарифни ставови за неквалификоване купце електричне енергије из категорије "домаћинства" који су били важећи на дан 10. август 2011. године, а објављени на интернет страни регулатора или електродистрибутивних предузећа у посматраним земљама.

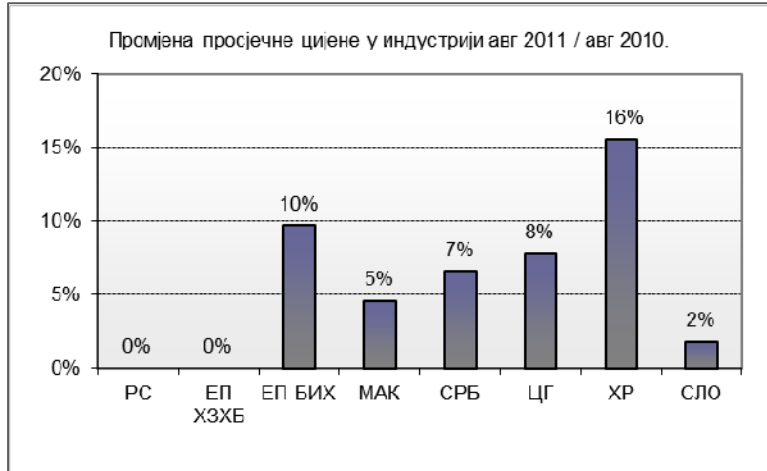
Индустрија	ЕРС	ЕП ХЗХБ	ЕП БИХ	МАК	СРБ	ЦГ	ХР	СЛ
Цијене (pf/kWh)	9,31	16,46	15,84	13,20	10,04	12,08	17,39	18,29
индекс	1,00	1,77	1,70	1,42	1,08	1,30	1,87	1,96

Табела 38 – Упоредни преглед просјечних цијена за потрошача у индустрији у РС и у земљама из окружења

Слика 62 - Цијена електричне енергије за индустријског купца у pf/kWh

На слици 63 дат је приказ промјене просјечне цијене у индустрији за период август 2011/август 2010.

Слика 63 - Промјена просјечне цијене у индустрији август 2011/август 2010.

4.6. Тржиште природног гаса

Све дјелатности дефинисане Законом о гасу у Републици Српској, а то су: производња, транспорт, дистрибуција, складиштење, снабдијевање и трговина природним гасом су дјелатности од општег интереса.

У Републици Српској, у сектору природног гаса, учествују четири енергетска субјекта и то:

- "Гас Промет" а.д. Источно Сарајево - Пале
- "Сарајево-гас" а.д. Источно Сарајево и

- А.Д. "Зворник-стан", Зворник,
- „Бијељина гас“ д.о.о. Бијељина.

Република Српска нема производњу природног гаса тако да се снабдијевање у потпуности базира на увозу.

Постоје дугорочни уговори о транспорту природног гаса са сљедећим иностраним партнерима: Са "Молом" о транспорту природног гаса преко Мађарске за 600 милиона Nm³ годишње до 2018. године и са ЈП "Србијасгас"-ом о транспорту природног гаса преко Србије до 2017. године. Предузеће "Енергоинвест" је са "Гасекспортом" из Руске Федерације 1997. године потписало уговор о испоруци природног гаса за цијелу Босну и Херцеговину под условом отплате дуга за испоруку гаса у 1996. години. То је уједно и био разлог због којег је "Гасекспорт" инсистирао да "Енергоинвест" и даље буде страна у уговору о испоруци гаса.

Процес набавке гаса почиње одређивањем потребних количина гаса код свих дистрибутера и потрошача. Прикупљене податке "БХ-Гас" д.о.о. Сарајево доставља "Енергоинвесту", као носиоцу уговора о испоруци гаса, који се појављује као купац код добављача "Гасекспорта".

Транспорт природног гаса обавља се кроз један транспортни правац из Русије, тако да сигурност снабдијевања зависи од расположивости капацитета транзитних земаља те је подложна поремећајима у случају прекида транспорта у било којој од транзитних земаља. У јануару 2009. године за вријеме руско-украјинског спора цијела Босна и Херцеговина била је 70 сати у потпуности без снабдијевања гасом.

Потрошња природног гаса у Републици Српској врло је ниска како у апсолутном износу, тако и у релативним односима. Сезонске осцилације потрошње гаса директно зависе од највећег индустријског потрошача – фабрике глинице "Бирач" из Зворника. Потрошња гаса у индустријском сектору је углавном равномјерна током цијеле године док је у категорији потрошње домаћинства, услужном сектору и топлани (Зворник стан) изразито сезонска. Потрошња гаса у мјесецу са највишом потрошњом је 18,7 пута већа од потрошње у мјесецу са најнижом љетном потрошњом.

4.7. Отвореност тржишта природног гаса

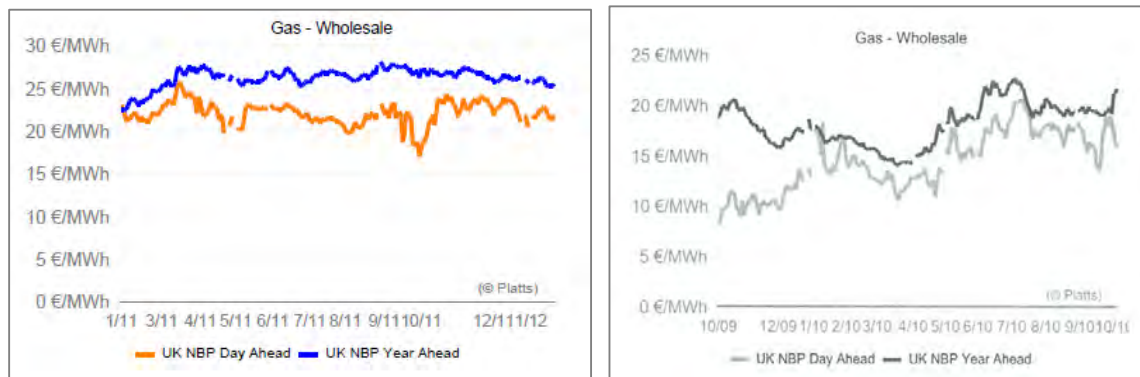
Законом о гасу прописано је да су сви купци осим домаћинства квалификовани купци од 1. јануара 2008. године. У складу с тим, Регулаторна комисија је донијела тарифну методологију по којој даје сагласност на тарифне ставове за коришћење мреже и тарифне ставове за снабдијевање тарифних купаца (домаћинства), док је осталим купцима остављена могућност слободног избора снабдјевача. Регулаторна комисија је 2009. године издала двије дозволе за снабдијевање квалификованих купаца и трговину природним гасом предузећима "Сарајево-гас" а.д. Источно Сарајево и А.Д. "Зворник стан" Зворник, а 2010. године и предузећу "Гас Промет" а.д. Источно Сарајево - Пале. У 2011. години започет је поступак издавања дозволе за снабдијевање квалификованих купаца и трговину природним гасом предузећу „Бијељина гас“ д.о.о из Бијељине.

Према подацима предузећа, укупан број квалификованих купаца у 2010. години у Републици Српској је 371 док је укупна потрошња квалификованих купаца 4.036.556 Sm³.

Међутим, иако се ови купци снабдијевају као квалификовани, могућност избора снабдјевача је ограничена, с обзиром да су "БХ-Гас" д.о.о. Сарајево и Енергоинвест једини добављачи природног гаса на подручју Босне и Херцеговине. "БХ-Гас" д.о.о. Сарајево је истовремено и транспортер природног гаса у Федерацији Босне и Херцеговине, гдје не постоји одговарајући регулаторни оквир, као ни транспарентан приступ утврђивања цијене природног гаса, што представља озбиљну препреку за отварање тржишта. Наиме, цијена по којој снабдјевачи у Републици Српској добијају гас од "БХ-Гаса" д.о.о. Сарајево у

себи садржи, поред цијене набавке, цијену коришћења мреже при чему ови износи нису јасно и одвојено исказани.

4.8. Велепродајно тржиште природног гаса

Слика 64 – Тренд кретања велепродајних цијена гаса у 2010. години и 2011. години¹⁸

Слика 64 одвојено приказује тренд кретања велепродајних цијена гаса на "UK NBP"¹⁹ берзи, за 2010. и 2011. годину. Слика је преузета са интернет странице Европске комисије²⁰, коју дневно ажурира "EMOS" (Energy Markets Observation System). Примјетно је да су се велепродајне цијене гаса у 2011. години кретале на вишем нивоу, било да се ради о цијенама „day ahead“ или „year ahead“, у односу на цијене из 2010. године.

У 2011. години набавна цијена гаса по којој је "БХ-Гас" д.о.о Сарајево вршио испоруку предузећу "Сарајево-гас" а.д. Источно Сарајево за прва четири мјесеца износила је 0,68 КМ/Sm³, а од 1. маја цијена је 0,75 КМ/Sm³, да би 1. новембра дошло до новог повећања и набавна цијена природног гаса до краја 2011. године износила је 0,85 КМ/Sm³. У ове цијене је урачунат трошак од 0,03 КМ/Sm³ за дистрибуцију кроз дистрибутивни систем КЈКП „Сарајево гас д.о.о.“ Сарајево.

Кретање велепродајне цијене руског природног гаса у периоду јануар 2011 – јануар 2012. године приказано је на слици 65. Ради се о цијенама природног гаса на граници са Њемачком у €/1000 m³ гаса.

¹⁸ (http://ec.europa.eu/energy/observatory/emos/emos_en.htm)

¹⁹ National Balancing Point United Kingdom – Виртуелно мјесто за куповину, продају и размјену природног гаса у Великој Британији

²⁰ (http://ec.europa.eu/energy/observatory/emos/emos_en.htm),

Слика 65 - Цијена природног гаса на граници са Њемачком у €/1000 m³ гаса²¹

4.9. Малопродајно тржиште природног гаса

Поступак утврђивања цијене природног гаса у Републици Српској који је био на снази у 2008. години састојао се у томе да су локалне заједнице одобравале цијене природног гаса утврђене од стране предузећа из гасног сектора. У децембру 2008. године Регулаторна комисија је утврдила методологију за израчунавање цијена у енергетским дјелатностима из сектора природног гаса. У 2009. години, компанија "Сарајево-гас" а.д. Источно Сарајево покренула је први тарифни поступак. Регулаторна комисија дала је сагласност на цијене утврђене у складу са методологијом, а са роком примјене од 1. јануара 2010. године. У 2011. години, Регулаторна комисија је два пута дала сагласност на промјену тарифних ставова за снабдијевање тарифних купаца предузећа "Сарајево-гас" а.д. Источно Сарајево. Разлог за промјену тарифних ставова у оба случаја је било повећање набавне цијене гаса.

У табели 39, на примјеру цијене природног гаса предузећа "Сарајево-гас" а.д. Источно Сарајево и А.Д."Зворник стан" Зворник дата је структура трошкова цијене природног гаса за крајњег купца из категорије домаћинства и комерцијалне потрошње које су важиле од 1. новембра 2011. године. На рачуну за крајњег купца природног гаса обрачунава се "мјерно мјесто" у износу од 3,00 КМ мјесечно.

Структура цијене гаса за крајњег купца	"Сарајево-гас" а.д. Источно Сарајево			А.Д."Зворник стан" Зворник
	Домаћинства	Комерцијални купци	Индустријски купци	Сва потрошња
	КМ/Sm³	КМ/Sm³	КМ/Sm³	КМ/Sm³
Набавна цијена од "БХ-ГАС"	0,8200	0,8200	0,8200	0,8200
Транспортне услуге/дистр. услуге	0,0300	0,0300	0,0300	0,0030
Набавна цијена	0,8500	0,8500	0,8500	0,8230
Трошак дистрибуције	0,0721	0,0876	0,1023	0,1670
Трошак снабдијевања	0,0439	0,0824	0,0677	

²¹ Извор: [International Monetary Fund](http://www.imf.org)

Цијена гаса	0,9660	1,0200	1,0200	0,9900
Цијена гаса са ПДВ-ом	1,1303	1,1934	1,1934	1,1583
Мјерно мјесто	3 КМ			3 КМ

Табела 39 - Структура цијене природног гаса за крајњег купца

4.9.1. Просјечне цијене гаса за крајње купце - домаћинства

У 2011. години, за купце из категорије „домаћинства“ на подручју које покрива предузеће "Сарајево-гас" а.д. Источно Сарајево, остварена је укупна просјечна цијена (без ПДВ-а) у висини од 0,78 КМ/Sm³. Табела 40 приказује остварену просјечну цијену гаса на подручју које покрива предузеће "Сарајево-гас" а.д. Источно Сарајево и које обрачунава цијену гаса за домаћинства по тарифама одобреним од стране Регулаторне комисије.

цијена/период	I квартал	II квартал	I полугод.	III квартал	IV квартал	II полугод.	2011
Просјечна цијена (КМ/Sm ³)	0,824	0,960	0,850	1,021	0,9846	0,9900	0,908

Табела 40 - Структура просјечне остварене цијене гаса за домаћинства "Сарајево-гас" а.д. Источно Сарајево

На слици 66 је приказана структура просјечне остварене цијене гаса у 2011. години, а за категорију потрошње "домаћинства" на подручју које покрива предузеће "Сарајево-гас" а.д. Источно Сарајево.

У структури цијене, највеће учешће од 73,56% има набавка гаса, а у 2010. години ово учешће је износило 71%.

Слика 66– Структура просјечне остварене цијене гаса за домаћинство у 2011. години

4.9.2. Поређење цијена природног гаса

Правни основ за прикупљање и обраду статистичких података на бази цијена природног гаса дефинисан је Директивом 90/377/ЕЕС од 29. јуна 1990. године. Европска комисија је усвојила јединствену методологију статистичке обраде података из области производње, потрошње и цијена гаса. Због либерализације тржишта гаса, тада установљена методологија прикупљања података о цијенама гаса је застарјела, те је у јуну 2007. године установљена нова методологија. Суштина промјене је у сљедећем:

- Цијене се објављују у националној валути,
- Цијене треба да представљају просјек за 6 мјесеци и
- Типичан стандардни потрошач је замијењен потрошачем у "банду".

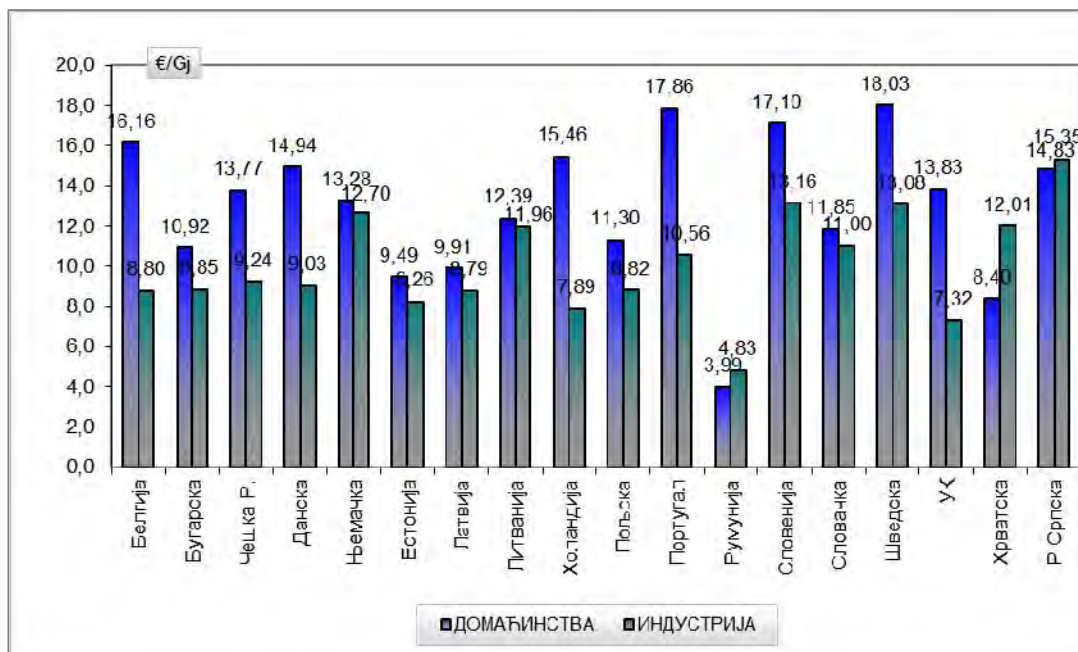
Статистичка обрада просјечних цијена гаса у складу са овом методологијом ради се за двије основне категорије потрошача и то за домаћинства и индустрију. Унутар ове двије групе, потрошачи су груписани у неколико карактеристичних група у зависности од годишње потрошње и максималне снаге, што је приказано у табели 41.

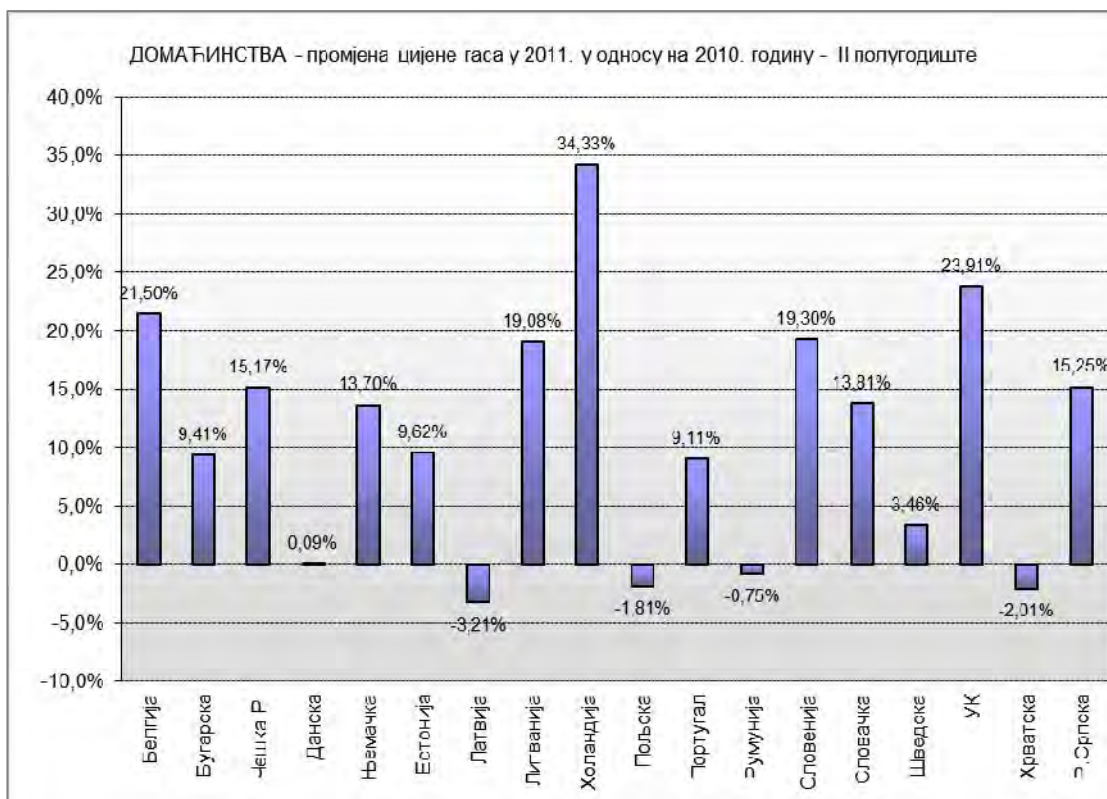
Годишња потрошња гаса (ГЈ)					
Индустријски крајњи корисници			Домаћинства -крајњи корисници		
Група	најнижа	највиша	Група	најнижа	највиша
Банд И ₁		<1.000	Банд Д ₁		<20
Банд И ₂	1.000	<10.000	Банд Д ₂	20	<200
Банд И ₃	10.000	<100.000	Банд Д ₃	>200	
Банд И ₄	100.000	<1.000.000			
Банд И ₅	1.000.000	<4.000.000			

Табела 41 - Карактеристичне групе купаца природног гаса

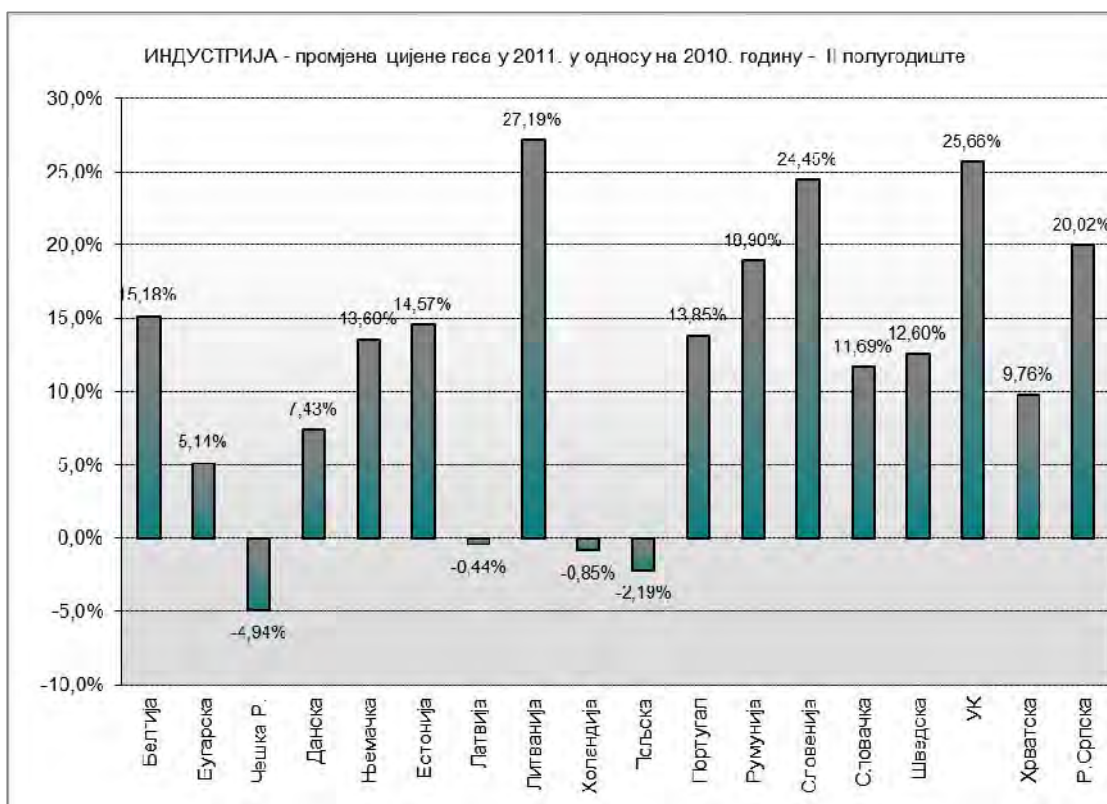
На слици 67 дат је упоредни преглед просјечних цијена гаса у неким европским земљама за крајњег потрошача из категорије "домаћинства" чија је годишња потрошња између 20 и 200 ГЈ и за крајњег потрошача из категорије "индустријски потрошач" чија је годишња потрошња између 10.000 и 100.000 ГЈ. Цијене су без пореза и односе се на друго полугодиште 2011. године.²²

Цијена гаса за крајње купце "Сарајево-гас"-а у Републици Српској, која је поређења ради уврштена у табелу, обрачуната је на бази важећих тарифних ставова за природни гас и мјерно мјесто на дан 1. новембар 2011. године, без пореза. Обрачун просјечне цијене односи се на потрошача у "домаћинству" који годишње потроши 500 Sm³ и потрошача из категорије "комерцијална потрошња" који годишње потроши 12.284 Sm³ гаса.

Слика 67 - Просјечне цијене гаса за друго полугодиште 2011. године - купци из категорије "Д₂-домаћинства" и "И₁-индустрија"²³²² Извор: Еуростат²³ Извор: Еуростат

Слика 68- Промена цијена гаса у 2011. години у односу на 2010. за домаћинства

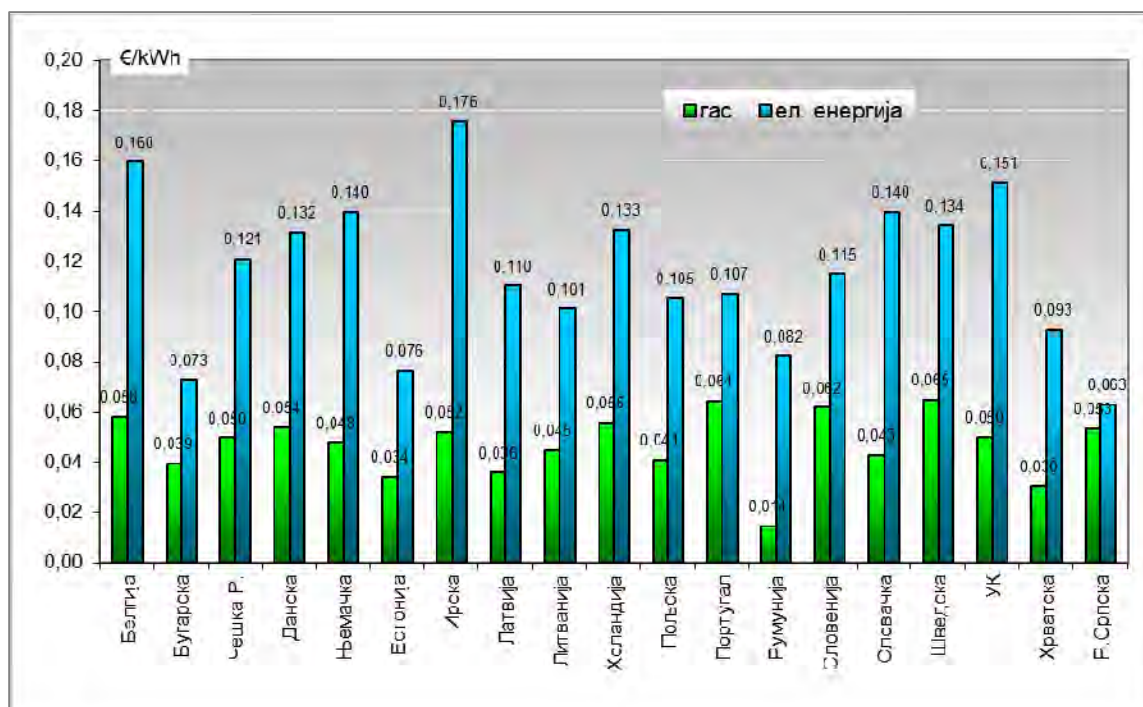

Слика 69 – Промена цијена гаса у 2011. у односу на 2010. за индустрију

Претходне слике доносе графички приказ промјена (%) цијена гаса у другом полугодишту 2011. године у односу на друго полугодиште 2010. године за карактеристичну групу купаца из категорије домаћинства (слика 68) и карактеристичну групу купаца из категорије индустрије (слика 69). Дат је упоредни приказ промјене цијена у Републици Српској (цијена гаса за крајње купце "Сарајево-гас"-а) и у земљама ЕУ, а на бази просјечних цијена за земље за које је у моменту израде овог извјештаја Еуростат објавио податке по новој методологији.

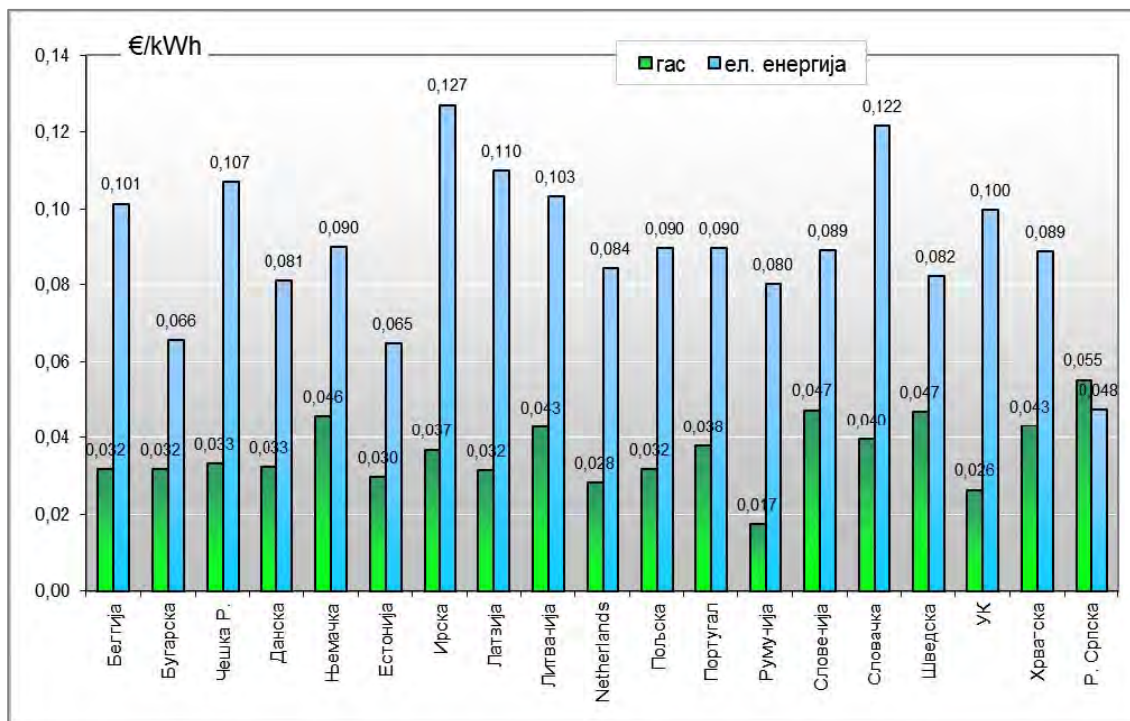
4.10. Електрична енергија и природни гас - упоредни приказ цијена

Ово поглавље даје упоредни приказ просјечних цијена у €/kWh у новембру 2011. године за електричну енергију и гас у "домаћинству" и "индустрији", слике 70 и 71. Групе стандардних купаца електричне енергије и природног гаса дефинисане су по новој методологији Еуростата. Цијене су приказане без пореза.²⁴

Слика 70 - Упоредни приказ просјечних цијена у €/kWh за електричну енергију и гас за карактеристично "домаћинство"

²⁴ Извор: Eurostat

Слика 71 - Упоредни приказ просјечних цијена у €/kWh за електричну енергију и гас за карактеристичног купца у "индустрији"

5. Заштита купаца електричне енергије и природног гаса

5.1. Заштита социјално угрожених купаца

Босна и Херцеговина је потписник Уговора о Енергетској заједници који, у складу са члановима 3 (5) Директива о електричној енергији и гасу (2003/54 и 2003/55) гдје се посебно наглашава висок ниво заштите социјално угрожених купаца, предвиђа обавезу доношења социјалног програма земаља потписница.

У складу са тим, Влада Републике Српске је у децембру 2007. године донијела Програм заштите социјално угрожених категорија потрошача електричне енергије у чијој изради и дефинисању је Регулаторна комисија активно учествовала. Социјални програм Владе Републике Српске је имао за циљ спречавање "тарифних шокова" за социјално угрожене категорије становништва које нису у стању да поднесу повећања цијена електричне енергије.

Овај Програм је реализован у складу са Програмом рада Владе Републике Српске за 2008. годину, у складу са Програмом рада Владе Републике Српске за 2009. годину и у складу са Програмом рада Владе Републике Српске за 2010. годину. Током 2011. године није вршено субвенционисање посебно социјално угрожених категорије купаца електричне енергије.

Програмом су обухваћене следеће социјалне категорије друштва које су законски дефинисане:

- пензионери са најнижим пензијама,
- корисници сталне новчане помоћи,
- корисници додатка за помоћ и његу другог лица,

- корисници материнског додатка и
- корисници додатка за дјецу.

Износ субвенције је, у току прве половине 2008. године, био по 100 kWh електричне енергије мјесечно по кориснику. У другој половини 2008. године, износ субвенционисане количине електричне енергије је повећан на 150 kWh електричне енергије мјесечно, колико је био и износ субвенције у 2009. и у 2010. години.

5.2. Обавеза јавне услуге

Уговор о оснивању Енергетске заједнице потврђује улогу јавне услуге. Политика Европске уније у односу на операторе јавних услуга се још увијек обликује у циљу либерализације мреже јавне услуге и проширења обима конкуренције на националним тржиштима. Концепт јавне услуге, по дефиницији ЕУ, је двостран јер са једне стране обухвата субјекте који пружају услугу, а са друге стране услугу у општем интересу.

Идеја која стоји иза Повеље о јавној услузи Европске уније је да треба постојати инструмент који успоставља основна права и начела која уређују пружање услуга корисницима. Начела треба да обухвате:

- континуитет услуге,
- квалитет,
- сигурност снабдијевања,
- једнак приступ,
- приуштиве цијене и
- социјалну, културну и еколошку прихватљивост.

У члану 3, став 2. Директиве о електричној енергији 2003/54 ЕЗ, наводи се да државе чланице могу, због општег економског интереса, наметнути предузећима у електроенергетском сектору обавезу јавне услуге. Таква обавеза је јасно дефинисана, транспарентна и недискриминирајућа, а може се односити на безбједност, континуитет, квалитет, цијене снабдијевања, заштиту животне средине и друго.

Стога је и одредбом члана 11. Закона о енергетици прописано да су енергетске дјелатности: транспорт и управљање транспортним системом природног гаса, транспорт нафте нафтоводима и деривата нафте продуктоводима, производња електричне енергије за снабдијевање тарифних купаца, дистрибуција електричне енергије и природног гаса, снабдијевање тарифних купаца електричном енергијом и гасом и дистрибуција и снабдијевање топлотном енергијом, дјелатности од општег интереса и обављају се у систему обавезе јавне услуге у складу са законом и дозволом за обављање те дјелатности.

Закон је термин *јавна услуга* дефинисао као услугу доступну свим купцима и енергетским субјектима на одређеном подручју по прописаним цијенама и према регулисаним условима приступа и коришћења услуге, уважавајући сигурност, укључујући и сигурност снабдијевања, редовност и квалитет услуге, ефикасност коришћења енергије, заштиту околине и спречавање климатских промјена, а која се обавља према начелима јавности рада и уз надзор тијела одређених законом. Такође, чланом 37. Закона одређено је да ће се новчаном казном од 5.000,00 до 15.000,00 КМ казнити енергетски субјекат који енергетску дјелатност, која је јавна услуга, обавља као тржишну дјелатност.

Кроз достављање мјесечних, кварталних и годишњих извјештаја дистрибутивних компанија, те спровођењем редовних и ванредних надзорних провјера, Регулаторна комисија прати и контролише примјене одговарајућих тарифних ставова али и услове приступа и коришћења услуге.

Преко индикатора комерцијалног квалитета, као нпр. поновно укључење након искључења због неплаћања, броја интервенција на квар напојног осигурача крајњег купца, рјешавање жалби на квалитет напона, података о извођењу прикључка (број

израђених прикључака и средње вријеме израде прикључка, одговори на проблеме са мјерењем, обавјештење о прекиду напајања и сл.), те индикатора континуитета напајања и испоруке електричне енергије, Регулаторна комисија настоји пратити сигурност, укључујући и сигурност снабдијевања, редовност и квалитет услуге.

5.3. Приуштивост електричне енергије купцима из категорије "домаћинства"

"ЕНЕРГЕТСКО СИРОМАШТВО" ("fuel poverty") - приуштивост енергије крајњим купцима

Европске земље користе израз "енергетско сиромаштво" за оцјењивање и поређење приуштивности електричне енергије крајњим купцима из категорије

домаћинства.

Праг енергетског сиромаштва одређује свака земља на основу властитих критеријума који зависе од просјечних цијена различитих видова енергената за домаћинство, расположивости различитих врста енергената за коришћење у домаћинству, те националног дохотка по становнику, минималних и просјечних примања домаћинстава.

У неким европским земљама, домаћинство се категорише као енергетски сиромашно ако је мјесечни рачун за потрошњу електричне енергије и гаса у домаћинству већи од 10% укупних мјесечних примања домаћинства.

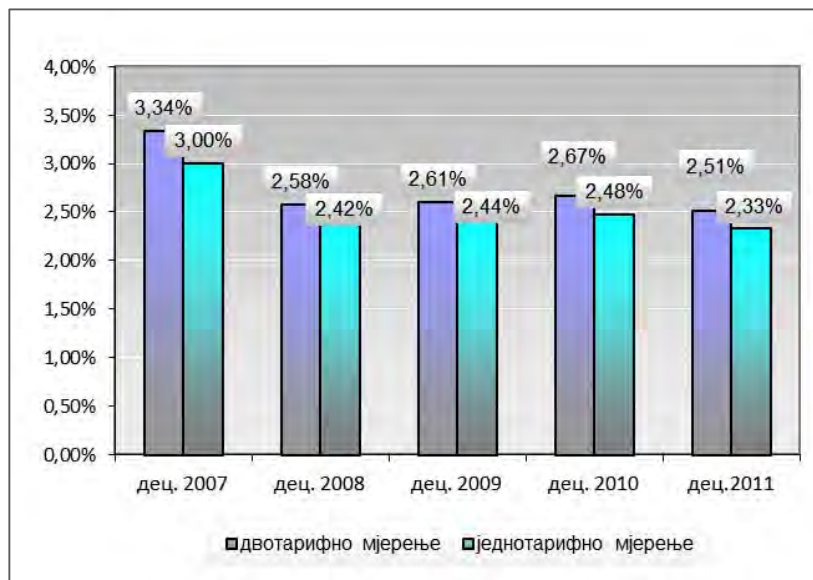
Регулаторна комисија је за своје анализе користила упоредни преглед односа рачуна за електричну енергију и "синдикалне потрошачке корпе" коју објављује Савез синдиката РС и која представља вриједност добара и услуга потребних за одржавање нивоа животног стандарда.

У Републици Српској је 1. јануара 2010. године ступила на снагу одлука о промијењеним, вишим цијенама електричне енергије, те су се повећали и мјесечни издаци за електричну енергију у односу на претходну годину. У 2011. години није било промјене цијене електричне енергије у односу на претходну годину, а "Синдикална потрошачка корпа" у децембару 2011. године коштала је 1813,45 КМ, што је за 107,12 КМ више у односу на децембар 2010. године када је износила 1.706,33 КМ. Тиме је и издатак за електричну енергију за карактеристичног купца који троши 3500 kWh годишње у 2011. години у синдикалној потрошачкој корпи смањен у односу на претходну годину за исти период. На слици 72. Приказано је учешће трошкова електричне енергије у потрошачкој корпи за стандардног купца у 2011. години.

Слика 72 - Учешће трошкова електричне енергије у потрошачкој корпи за стандардног купца у 2011. години

На слици 73 дат је упоредни графички приказ учешћа трошкова електричне енергије (укључујући порез на додату вриједност) у "синдикалној потрошачкој корпи" за период од 2007. до 2011. године.

Слика 73 - Учешће трошкова електричне енергије у "синдикалној потрошачкој корпи" у периоду 2007 - 2011. године